

Antti Halttunen.

V. ELÄMÄN HAVAINNOITA. V.

Sillä kausta kuulonhen-jonka
juurell' a asatlo

HAVAINNOITA

kirjoittanut

P. Päiväranta

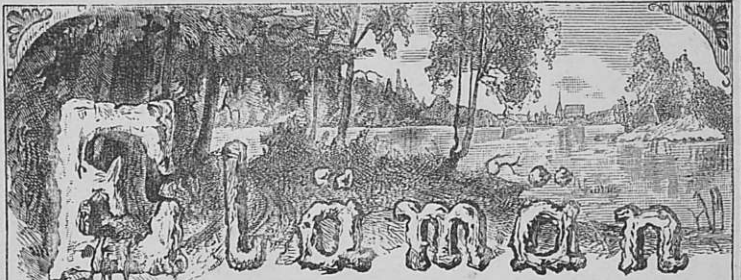

V.

Hinta: 1 m. 50 pää.

J. ENGBERG

KIRJAILIJA. — MUTTA ELÄÄPÄ HÄN VIELÄ
SITTENKIN. — VÄÄPÄ MAMMONA.

H A V A N N O I A

Sitä kautta kuulennin, jonka juurella asun to

kirjoittanut

P. Päiväranta

V.

ELÄMÄN HAVAINNOITA.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Kirjoittanut

P. PÄIVÄRINTA.

V.

Kirjailija.

Mutta eläpä hän vielä sittenkin.

Wäärä Wamma.

PORVOOSSA 1884.

Werner Söderström,
Kustantaja.

PORVOOSSA 1884.

G. L. SÖDERSTRÖM'IN KIRJAPAINOSSA.

Kirjailija.

(M. Riiven kuolon johdosta kirjoitettu.)

Hunsin erään kirjailijan, jonka kanssa minulla oli onni tustua. Hän oli kyllä saanut kaipaavalle hengellensä kehitystä, mutta onnetar ei ollut hänelle suonut mitään palkallista wirtaa, kufatieji sentähden, että se tahtoi tehdä hänestä — kirjailijan. Hän totteli noita onnettaren oikkuja ja rupefi työhön, jolla hän aikoi puutosta kärsiwän henkensä suojan hengissä pitää! — Käwin hänen tyhönänsä; talwi oli. Hän istui hataran jäätyneen affunan edessä, pienen pöhdän ääressä kirjoitellen, ja jotkut pienet turkkoset polwien päällä suojana, ett'eivät raajanja kowin olisi kohmettuneet ja fangistuneet! Siinä asemassa wuoti hänen sielunja riwi riwiltä paperille. Satuun myhös käymään hänen tyhönänsä kesälläkin useat kerrat; kerran siellä ollessani tuli sade; katto oli huoneessa niin huono, että wesi rupefi wirtanaan juoksemaan huoneesen ja niin kirjailijan pöhdällekin; mutta hän näkyi kyllin jo tuntewan huoneen oikut, sillä ennenkuin wesi ennätti ruweta oikein juoksemaan, siwalji hän rakkaan teoksensa, ja kaikki muut siihen kuuluvat paperit, pois pöhdältä ja pani ne erään wanhan kaapin laatikkoon, joka wielä kaikkeji onneffi pidatti sadetta ja niin suojeli paperit kastumasta. Miks'ei hän hankkinut itsellensä parempaa huonetta? kysynette kai. Wastaus on mutkaton: hän ei woinut. Semmoisesja tilassa ollessaan kirjoitti, kärsei ja toiwoi hän, sillä hän luuli ihmisten sydänten olewan myhötäwäikutuksesja hänen oman sydämmensä tunteitten kanssa, joista hän nyt parast'aikaa wuodatti paperille että ihmiset

siinä näkivät, selvemmästi kuin tähän asti, oman itsensä, oman sydämensä, ja sen oikut ja juonet; että ihmis sydänten hyweet tulisivat kirkaammiksi, valoistemiksi ja suuremmiksi hyödyiksi ihmisille itsellensä. — Tuota kuvasi, tuota tarkoitti hän; tuon peilin lasia koki hän säilyttää kirkaana, että kaikki siinä näkyvät haamut näkisivät alkuperäisessä puhtaudessaan, koristelematoinna, liioittelematoinna ja myöskin tahraamatoinna. Jos tuohon suureen kuva-lokoelmaan sattui tulemaan jotakin väärennyksiä, koki kirjailija huolellisesti niitä poistaa niin paljon kuin suinkin voi. Tuommoista työtä teki hän huoneesfansa; siinä hän kasti leipäpalaansa suolaan ja söi, tyydyttääkseen elimiensä vaatimuksia; siinä, siinä huoneessa käärei hän itsensä huonoihin waateriepuihin ja heitti itsensä wanhaan sänkyhynsä aina silloin kun hänen puutosta kärsiwä ruumiinsa ja wäsynyt henkensä tarwitsivat lepoa! — Semmoinen oli hänen taistelonsa!

Viimein sai hän ensimmäisen teoksensa walmiiksi. Hän tarkasti sen läpi moneen kertaan, ja koetti woimiansa takaa poistaa, mitä siinä oli hänen mielestänsä wäärää. Sitten hän katsoi vielä kerran sen läwitse, ja nyt ei hän enää huomannut mikä siinä olisi wäärää ja poistettawaa; nyt se oli yhtäpitävä hänen oman henkensä ja tunteittensa kanssa.

Kun elämäntarpeet olivat kirjailijalla niin liki, ajatteli hän: „Jos minä tuolla jotakin saisin!“ otti teoksensa mukaansa ja lähti kaupunkiin, jossa toimitettiin useampia sanomalehtiä. Hän meni erään toimittajan luo, jonka hän piti luotettawimpana, ja pyysi häntä olemaan hywän, tarkastamaan hänen teostansa ja antamaan sitten siitä suullisen arwostelun hänelle. Sanomalehden toimittaja otti teoksen hywäntahtoisesti tarkastaksensa ja lupasi wiikon päästä antaa lauseensa. Voi kuinka pitkä tuo wiikko oli! Kirjailija toivoi ja pelkäsi: „mitä sanonee tuo arwoisa sanomalehden toimitus? tunteneeko hän sydäntäni?“ Eikä ollut hänellä woimaa hrittää sillä wiikolla mitään,

niin koski tuo asia häneen; sillä nyt juuri oli ensimmäinen kysymys, tuntevatko ihmiset häntä, tahi oikeammin — itseänsä.

Kun wiikko oli kulunut, meni kirjailija taas tuon sanomalehden toimittajan tykö, jolle hän oli sielunsa paljastettuna uskonut, ja astui tyhättävin sydämin hänen työhuoneeseensa. Toimittaja istui kirjoituspöytänsä ääressä, mutta kun hän kuuli ovesta tultawan, käänsi hän päänsä tulijaan päin ja sanoi: „wai niin!“ ja samassa kohensi hän sangallisia silmälasiaan, sitten sieppasi hän pöydältä neljänneksiin taitetun, ison paperiwihkon, pudisti ja wiipoitti sitä kirjailijaa kohden, ja sanoi: „Kyllähän siitä tulisi“, waan yhä tarjoili paperiwihkoa kirjailijalle. Tämä tuli ja otti teoksensa pois — sillä sehän se oli — ja huokasi raskaasti.

„Ettekö ottaisi tätä sanomalehteenne ja maksaisi minulle vähän?“ kysyi hän ujosti.

„Minun sanomalehdelläni on enemmän kirjoituksia kuin siihen mahtuukaan, jonka tähden en minä sitä tarvitse, enkä minä maksa kirjoituksista“, sanoi toimittaja.

Kirjailija kiitti nöyrästi, sanoi hyvästini, kumarasi ja lähti murheellisenä pois. „Kylläpähän siitä tulisi,“ sanoi sanomalehden toimittaja, ajatteli hän; „siis siitä ei vielä ole tullut mitään, sen pitäisi vasta tulla! Kummallista! Minun ymmärrykseni mukaan sen olisi pitänyt jo tulla siksi, mitä siitä voi tulla — mutta jos en minä ymmärtäisikään, jos olisinfin tuhmempi muita ihmisiä? Hywinkin niin saattaa olla — mutta sittenkään ei teoksessani ole muuta kuin totuutta“, mietti hän itseksensä käwellesjään kaupungin katua ja hänen mieleensä johtui koettaa tarjota teosta jollekin kirjan kustantajalle.

Niin ajatellen ohjasi hän kulkunsa erään kirjan kustantajan asuntoa kohden. Sinne tultuansa esitteli hän asiansa.

„Oletteko ennen kirjoittaneet kirjoituksia?“ kysyi tämä.

„En“, vastasi hän ujosti.

„Kirjoja, joiden menekkiä ei tiedä, on waappera mennä kustantamaan; sillä jos ne menewät huonosti ulos, niin niissä

jaa isoja tappioita. Heittäkäähän teoksenne tänne kuukaudeksi, minä kuulustelen sillä aikaa, onko teoksenne painamista ansaitsewa", sanoi kirjankustantaja.

Kirjailija heitti teoksensa koetustuleen, waitka hän olisi tarwinnut hetikin saada maksun siitä, jokapäiväiseksi toimeentuloksensa; mutta minkäpä hän sitte teki. Hän palasi takaisin kurjaan kotiinsa, wiettämään puutteellista elämäänsä ja kärsimään. Woi kuinka pitkältä tuntui tuo kokonainen kuukausi odottaa — ja oliko hänen teoksestaan sittenkään tulewa mitään? Ikäwystyen aikaansa ja työttömyhteensä, rupefi hän taas toista uutta teosta kirjoittamaan, sillä suurena lohdutukseksi hänelle oli tuo lause: „kyllähän siitä tulisi“. „Jos ei silloin vielä tullut, entä jos nyt tulisi“, ajatteli nyt kirjailija ja kaksinkertaisella innolla rupefi hän työhön. Hän kirjoitti kuwafixjaa ilman kuwitta. Hän kuwasi ihmisshdänten salaisuuksia, shdänten sywimmistä loukoista, ja saatti sen päivänwaloön, helposti hymmärrettäwiksi ja käsitettäwiksi, mikä siinä ennen oli asunut puolihämärinä tunteina.

Hän kuwasi ihmisshdänten iloja ja suruja, myötä- ja wastoinkäymisiä, onnia ja onnettomuuksia, rikkautta ja köyhyyttä, ylhäisyhyttä ja alhaisuutta. Tutaksensa perinpohjin tuota kalliinta Jumalan luoduista näkywäisistä olennoista, merkillisintä, oikullisinta, kummallisinta olentoa — ihmistä, — piti kirjailija häntä edesjäsä pienestä lapsesta pitäin, aina wanhuuden ikään asti, käänsi häntä aina toisinpäin, kun niin tarwittiin, paremmin häntä tutaksensa, ja niin hän tuota edesjään olewaa taulua käänteli ja katseli kapalosta hautaan asti sekä oppinunna että oppimatoinna, mutta kaikkein suurimpana filmämääränäsä piti hän kumminkin kurjistamisen, niin usein kuin taisi, tuon rikasaineisen taulun shdämeen, mitä siellä liikkui ja asui, ja kun hän waan sai sinne katsoa, silloin hän kuwasi ihmisen himojensa orjana ja niistä wapaana, toisinaan taas himojansa vastaan sotiwana ja niiden wahwana wastustajana ja wihdoin wiimeinkin onnellisena wihollisensa woitta-

jana, monien kowien taistelojen ja waihettelewien onnien perästä. Sanalla sanoen: hän kuwasi totuuden taisteloja pimeyttä vastaan. Mutta tuota pimeyttä, ja sen waltaa ja woimaa ei kirjailija pitänyt minään pikkuwihollisena — niinkuin muutamat sen näkyvät pitävän — waan hän katsoi sen waaralliseksi, wäkewäksi wiholliseksi, jota vastaan täytyy walppaudella sotaan käydä, eikä saa mitään laimiin lyödä, jos mieli hänestä saada voittoa.

Noita kuwia pani kirjailija paperille ja oli niin waiipunut tahi oli oikeammin sanoen sulautunut tuohon henkiseen työhönsä, että unhotti kaikki ulkonaiset puutoksensa, waiwanja ja kärsimysensä, ja teos kasvoi päivä päivältä. Hän ei huomannut sitä murhehtia, kelpaako hänen teoksensa wai ei, tuntewatko ihmiset häntä wai ei. Siinä oli hänelle tylliksi, että hän tunsi ihmisyydämet ja siinä hänen elämänsä; hän ei huomannut henkisessä työssään myös sitäkään, että hänen terwehtensä oli heikko.

Kun kuukausi oli kulunut, meni hän taas kirjankustantajan tykö. Tämä otti kurjalematta teoksen pöydältä käteensä, oikasi sen hänelle ja sanoi: „Se on liian kowa, en minä sitä rupea kustantamaan.“ Kirjailijan rinta aaltoili raskaasti tuskasta; hän otti teoksensa ja lähti ulos, yhtä toiwotonna kuin ennenki.

Kun hän käweli katua myöten, ajatteli hän: „tyllähän siitä tulisi! Piika kowa! Woi, eikö totuutta saakaan ilmi tuoda? Niin, niin! Ihmiset rakastawat enemmän pimeyttä kuin walkeutta! Miksikähän minä onnetoin olen syntynyt maailmaan?“ Noita surullisia mietteitä mietti kirjailija ja hänen henkeään oikein ahdisti, kaikkia noita ajatellessaan. Hän ohjasi nyt kulkuaan erään toisen sanomalehden-toimittajan tykö, ajatellen, että hän kenties ottaisi hänen ensimmäisen teoksensa sanomalehteenä, nowelli-osastoon, ja maksaisi siitä hänelle wähekään; sillä se sanomalehti oli nythään perustettu ja siis wasta alkuwainen. Niine ajatukseineen esitteli hän asianja. Toimittaja otti heti teoksen, käänteli, filmaili ja tarkasteli sitä siwu si-

multa, rivi riviltä, sitten hän oikasi itsensä ja kääntyi murheellisen ja peloissaan odottavan kirjailijan puoleen ja sanoi: „Oylyä minä otan tämän sanomalehteeni ja maksankin siitä vähän, mutta tätä pitää paljon parantaa.“

„Woi, ei sitä pitäisi kowin paljon parantaa, minä en ole siihen kirjoittanut muuta kuin totuutta, ja totuudenhan pitäisi aina saada olla paikoillaan. Kirjoitus- ja kieliwirheet, kuin myös ajatusta eshyttävät sanat ja lauseet, lupaan kuitenkin mielellänikin oikoa“, sanoi kirjailija.

„Minä oion teoksen alusta sen werran kuin yhteen numeroon menee ja en panekaan sitä vielä ensinumeroon; wiikon päästä saatte käydä katsomassa, oletteko parantamiseen tyytyväinen“, sanoi toimittaja, ja siihen tyytyi kirjailijakin ja heitti teoksensa sinne.

Kun wiikko oli kulunut, meni kirjailija katsomaan: kuinka paljon hänen teostansa oli „parannettu“. Hän astui toimittajan huoneeseen ja tapasi hänet kotona. Tämä otti teoksen käteensä, toi sen kirjailijan nähtäväksi ja sanoi: „noin kun tämä oiotaan ja parannetaan, sitten tästä tulee hyvä“. — Tuon nähtyään ja kuultuaan, tuli kirjailija ikäänkuin halwatuksi: hänen rintansa aaltoili; hengityksensä käwi tiheästi ja raskaasti, hänen huulensa ja kaswonsa värähtelivät; hieno puna nousi hänen muutoin niin kalpeille kaswoillensa, eikä hän saanut kaukaan-aikaan yhtään sanaa suustansa. Mitä näki, mitä tunsi hän nyt? Hänen teoksensa oli nyt „parannettu“, mutta min-kälaiseksi? Ne siwut, joisfa tuota parannusta oli tehty, olivat niin muutetut, ett'ei kirjailija woinut niitä enää tuntea omiksi teoiksensa: koko siwut näyttiwät niinkuin ne olisiwat olleet yhtä sotkua, sillä melkein kaikki rivien wälit olivat kirjoitetut tähteen ja entisiä sanoja ja lauseita oli häwitetty pois, noiden uusien ja tietysti arwoikkaampien lauseitten tieltä. Niin ankara oli tuo parantaminen ollut!

Sen werran toiwuttuansa hämmästyksestänsä että woi ru-

weta puhumaan, sanoi kirjailia hiljaisesti: „Ei; minä otan teokseni pois, en minä anna sitä niin paljon parantaa.“

„Mutta teoksenne ei tule tässä maailmassa muutoin painetuksi“, sanoi tuo hywäntahtoinen parantaja.

„Olkoon niinki!“ sanoi kirjailija. „Parempi on totuuden olla kaikenni julki-tulematta parempiin aikoihin, kuin että se ilmestyi epätotundellisessa muodossa.“

„Te olette pikku-ystävänäni liian itserakas“, sanoi toimittaja, käänsi itsensä ympäri, meni kirjoituspöytänsä ääreen, rupepi kirjoittamaan, eikä ollut näkemään eikä kuulewinaan tuon „pikku-ystävänänsä“ kumarrusta eikä hywästä, kun kirjailija teoksenensa kanssa lähti pois. Surumielin kulki hän taas kotiaan kohden. Hän oli nähnyt waiwaa paljon; hän oli kärsinyt puutosta ja toivonut jonkunmoista palkkaa saawanja raskaasta hengentyhöstään, mutta ihmiset eivät häntä tunteneet. „Kummallista!“ ajatteli hän: „Kyllähän siitä tulisi — se on liika kowa — sitä pitää parantaa! Hywä! Ihmiset eivät tunne minua, ei, ne eivät tunne juuri ketään“, mietti kirjailija ja meni kotiaan.

Raukaiisiin aikoihin ei hän kennyt yrittämään mitään isompaa hengentyhötä, sillä hän kufistui perinpohjin wastoinkäymisistään, mutta nuot elävät hengenwoimat eivät kummintaan pshneet kowin kauwan salassa tuossa kuolewassa ruumiissa, sillä kirjailija rupepi septsemään pieniä runokappaleita, jotka hän lähetti milloin mihinkin sanomalehteen julaitawaksi, ja ne otettiin mieluisesti vastaan. Niissä tyhjensi hän murheellisen sydämensä; niissä lauloi hän ihmisen pettynyttä ja toiwotointa toiwoa; niissä lauloi hän wäshneen työmiehen palkkaa, viimeistä toiwoa ja toiwottua lepoa — hautaa, joka ei kenenkään kuolewaisen työstä sano että: „Kyllähän siitä tulisi — se on liian kowa — sitä pitäisi paljon parantaa“, waan katsomatta mitä, minkälaista ja kuinka paljon mikin on tehnyt, korjaa tasapuolisesti ja yhtämittäisesti poweensa kaikki, saamaan siellä viimeistä lepoansa. Niiden lauleminen piti

häntä surusfansa eleillä. Hän kävi harvoin muiden ihmisten seuroissa ja oli hiljainen ja umpimielinen; hänellä ei ollut ystäviä, sillä harvat hänen tunsiwat, mutta vielä harvemmat — ymmäršiwät. Ylhäiset hänen katsoiwat ylöñ sentähden, kun ei hänellä ollut wirtaa ja sitä seuraawaa rikkautta; he pitiwät häntä tyhjänä haawekšijana ja hourailijana. Kun hänen runokappaleensa alkoiwat herättää huomiota ihmisissä, kysyi eräs armossa pidettävä ja oppinut wirtamies toiselta kirjailijaa lähellä asuwalta wirtamieheltä: kuka ja minkälainen mies hän on, joka niitä runoilemia kirjoittelee? sai hän kohta wastauksesi: „ei se niin erinomainen mies ole, kun hänen oikein tuntee.“ — Rahwas taas katsoi hänen ihan tarpeettomaksi Vuojan luotujen seassa; hänestä muka ei ollut mitään hyötyä tässä maailmassa, hän waan aiwan turhaan kulutti niitä niukkojakin elämän tarpeita, joita hänellä oli riutuvan henkensä ylläpitämiseksi. Mutta kun hän sattui saamaan jonkun wieraaksensa, joka hänen tunsi, joka hänen ymmärši, niin hän tuli kuin uudesta syntyneeksi; ei silloin surut eikä huolet painaneet, ei silloin tullut kysymykseen: tunsiwatto ihmiset häntä wai ei, kelpasiwatto hänen teoksensa wai ei, oliko hänen maallinen toimeentulonsa hywä wai huono, kaikki, kaikki oli yhtä waan; siinä oli kyllä, että josukaan hänen ymmärši — ja hän tuli niin eläväksi ja hilpeäksi, ett'ei hänen olisi luullut maailmassa mitään kärkeen eikä tunteneen!

Näin kului aikoja ja vuosia muutamia, kun sanomalehdissä julistettiin kilpapakinto haettawaksi. Se elähytti taas kirjailijaamme ja hän ryhtyi työhön. „Ehkä nyt onnistuu“, ajatteli hän. Määrättyä ainetta koki hän saada niin waloisaksi ja selkeäksi, kuin juinkin mahdollista, ja sitä tehdesjensä koki hän teroittaa kaikki sielunsa woimat, saadaksensa sen kelpolliseksi. Hän kirjoitti sen teoksen — sydänwerellänsä! Yöitä ja päiwää teki hän työtä, huolimatta wilusta ja näljästä, jotka oliwat hänen alinomaisia seuralaisiansa; tuonlaisella ponnistuksella tuli teos määrääikaan walmiiksi.

Wiiikkoja, kuukausia kului, eikä kuulunut mitään koto kils-
paillewista teokfista: kuka oli saanut kunniapalkinnon, wai eikö
kukaan. Woi kuinka pitkältä tuntui taas tuo pitkä ja tuskallinen
odotusaika. Joka postissa oli hän ensimmäisinä sanomalehti-
änfä ottamassa, jotka hän wei kotiansa, siellä yksinään niitä
tarkastaaksensa; sillä ei hän tohtinut muiden nähden sitä tehdä,
peläten mielen liikutustaan, jos hän hätäpikaa hawaitfisi tuon
toimotun ja pelätyn uutisen. Kotonansa hän tarkasteli rimi
riviltä, palsta palstalta, siwu siwulta, näkhyfiko niissä jotain
kilspaillewista, mutta turhaan, mitään ei näkhynt eikä kuulunut!

„Kyllä se on vielä ollut liika kowa, se vielä on taitanut
tarwita parantamista — se ei ole kelwannut“, ajatteli kirjailija,
kärfei ja odotti.

Wihdoin wiimein sai hän asianomaisilta kirjallisen tiedon,
että hänen teoksensa on „hywäksyhty, waan ei ole saanut pal-
kintoa muutamain huomattujen epätasaisuuksien wuoksi.
— „Niin, arwasinhan minä; siinä on nyt epätasaisuuksia, waikka
minun tuntoni mukaan ei siinä olisi niitä pitänyt olla, mutta
kukatiefi en minä oikein vielä ymmärrä“, ajatteli ja sanoikin
kirjailija, mutta hän oli hywilläään kuitenkin siitä, kun hänen
teoksensa oli hywäksyhty, eikä kokonaan hyljätty. Kirjapir-
joitus painettiin, hän sai jonkunmoisen maksun siitä ja niin
näytti hänelle koittawan paremmat ajat.

Kirjailija nyt rupefi häpeemään sitä, kun hän oli ollen-
kaan kirjoittanut mitään. Hän ei olisi suonut yhtään paine-
tun teoksensa kappaletta tulewan niihin tienoihin, jossa hän itse
asui, sillä hän hywin käsitti millä tawalla hänen kotiseuduillansa
hänen teostansa arwosteltaisiin, ja tosiaankin kuului siitä mo-
nenlaisia mietteitä. „Kyllähän noita tuommoisia kaikfi osaa
kirjoittaa“, arweli yksi ja toinen. „Eipä tuo ole niin erino-
maisien miehen teko“ j. n. e. Mutta ne, jotka eiwät saaneet
eiwätkä ymmärtäneet pitää lufua tekijästä, lukimat sitä wesis-
fäfilmin, sillä he näkiwät siinä oman kuwanfa — oman syhä-
mensä ja teokfelle rupefi kaikfiialla tulemaan suofiota osakfi.

Näin kului taas joku aika. Taaskin julistivat sanomalehdet kunniapalkinnon kirjailijoiden haettavaksi. „Entä jos nyt onnistuisi, entä jos nyt ei enää tulisi epätasaisuuksia, minä vielä koetan,“ ajatteli kirjailijamme ja ryhtyi työhön, sillä häntä oli suuresti elähyttänyt senkin wertainen menestys, joka hänen edellisellä teoksellaan oli ollut. Samalla innolla, samalla henkifellä ponnistuksella, waikka nähtävästi heikommilla ruumiin woimilla, teki hän työtä ja niin taas teos valmistui oikeaan aikaan ja lähetettiin määräpaikkaansa.

Sillä wälin olivat kirjailijan warat wähenneet wähenmistään, sillä mitä hän sai tuolla puoleksi woittaneella kirjateoksellaan, se meni enimmäksi osaksi entisten welkojen maksuksi, niin muodon ei sekään häntä suuresti häädystä päästännyt ja puutteet kapijivat kantapäillä.

Waikka näin olivat asianja, rupefi hän taas uusien teoksien työhön, huolimatta näljästä ja wilusta, waiwoista ja was-toinkäymisistä ja yhä enemmän heikontuwasta ruumiinsa terwehdestä, sillä hänen lewoton henkensä ei katsonut wastuksiin.

Se teos, jonka oli onnistunut painosta ilmesthä, oli kirjankustantajille antanut niin paljon rohkeutta, että he tohtewat ottaa painattaaksensa uusiakin kirjailijan teoksia, joita hän heille tarjoili, mutta se hinta mitä hän niillä sai, oli niin wähäinen, ett'ei se riittänyt hänen kohtuulliseenkaan toimeentuloonsa, ja hän alkoi tulla niiden harwojen hoidettavaksi, jotka hänen tunsiwat. Mutta ei hän heltingnyt sittenkään työstänsä, waan ponnisteli yhä uusien teoksiensa kanssa, sillä hän toivoi tuon oikullisen ja kowasydämisen onnettaren wiimein kääntyvän hänelle lempäimmäksi ja toimittawan hänelle palkinnon tuosta par'aikaa kilpailemasa olewasta teoksesta.

Wihdoin wiimentki sai kirjailija kilpailewan teoksensa takaisin, semmoisen lauseen kanssa, että: „Teos oli kyllä monessa kohden huomattawa. Se kuwailee tarkasti kansan tapoja ja puheenlaatua; kieli on sujawaa, raikasta ja alkuperäistä, ja luonteet owat hlimalkaan selwästi kuwatut, waan waikutti-

met eivät aina ole yhtä vapaasti käsitettävät." „Mikä siinä sitten mahtanee olla, kun wai kuttimet eivät ole käsitettävissä, waikka tunnustetaan luonteet selvästi kuwatuiksi? En ymmärrä! — Wäärään työhön minä poloinen ryhdyn. Minulta tulee niin huonoa jälkeä, että waan saa kuulla: „kylähän siitä tulisi“ — „se on liian kova“ — „sitä pitäisi paljon parantaa“ — „niissä on epätasaisuuksia“ ja — „niissä ei ole wai kuttimet käsitettävissä!“ — — sanoi kirjailija surullisesti. „Rohtapa pääsen kuulemasta kehnon ja halwan työni onnistumattomuutta, sillä selvästi tunnen, ett'ei aikani ole pitkä. Tulloon pian minun jälkeeni toinen, joka saa jotakin jaloa ja tähdellistä aikaan isänmaamme hyväksi!“

Sen uutisen perästä ei hän kennyht enää mihinkään henkiseen työhön, sitä vähemmin ruumiilliseen, sillä hän kowin murtui tuosta pettynestä toivostaan; siitä päivästä pitäin joutui hän wuoteen omaksi ja muiden ihmisten hoidettavaksi! — Kun hän makasi tuota kituwaa tautiwuodettansa, käwin häntä katsomassa, niin usein kun woin, joka oli hänelle suuri lohdotus. Hän pyysi minun kauppaamaan viimeisiä teoksiansa kirjankustantajille, ja minä sainkin ne wihdoin heille myödyksi, waikka tosin polkuhinnasta, ja näin tulleilla waroilla hän sai melkomäärään maksetuksi viimeiset welkansa.

Kun hän oli wuosi kausia näin sairastellut, hawaittiin eräässä arwoffaassa sanomalehdessä arwostelun erästä hänen teoksestaan. Arwostelija oli tunnettu ankaraksi uusille painoista ilmestyneille kirjateoksille; hänen sanottiin wai kuttawan terweellisesti kirjailijoihin ja niin estävän roskapirjallisuuden pääsemästä wallalle. Mutta tällä kerralla oli hän erinomaisen lempeä arwostelussaan: paljasta kiitosta waan siinä oli sekä esitustawan että kielen ja mahtipontisen kuwaushywn puolesta. Wiimeiseksi lausui hän: „suuri kirjailija on ilmestynyt meidän sekaamme.“

Otin sanomalehden mukaani, ja lähdin sen kanssa sairastawan ja puutosta kärsiwän kirjailijan tykö. Hän nähtti nyt, kuten

ennenkin, ilahtuvan minun tulostani. Minä luin hänelle tuon armostelun. Wieno puna nousi silloin hänen muutoin niin kalpeille kasvoillensa ja hänen suunsa wetäytyi surullisesti hymyyn. Näytti niinkuin henki olisi ponnistellut riutuvaan ruumista vielä eloon, sanoen: älä vielä waiwu, älä vielä uunu! Ihmiset jo hymärtävät sinua — ei — meitä molempia; he tarwitsewat vielä meitä!" Mutta tuo heikontunut hengen suoja ei kauan jaksanut iloita hengen sisällisistä tunteista; pian katosi wieno puna poskelta, pian häwisi surullinen hymy suusta. Entinen kalpeus, entinen alakuloisuus waltasi kirjailijan ja hän rupefi taas taistelemaan sitä taisteloa, joka viimein lewon tuopi.

Jos tuo armostelu olisi tullut paria vuotta ennemmin, niin kufaties — kufaties?

Uika kului; yhä useampia kirjailijan teoksia ilmestyi painosta, ja yhä suurempaa mieltymystä tuli niille osaksi, mutta yhä heikommasi käwi kirjailija kamppaillessaan taudin kanssa. Hänen teoksiaan luettiin innostuksella ja ihastuksella, mutta harwa lukijoista tiesi, mitä ne olivat kirjailijalle maksaneet. Ei hän nyt enää ollut heidän mielestänsä „pieni ystävä“, waan oikein suuri kansalainen, josta oli kunniaa ja hyötyä kaikille muille, paitfi hänelle itsellensä, ja jota sopi kerskaten mainita. Ei nyt enää kirjailijan teokset olleet: „tyllähän siitä tuliji“, eikä „liika kowat“, waan niistä oli jo tulleet kysyneet teokset, jotka eiwät kaiwanneet enää tulemista, ja joissa ei huomattu enää mitään kowuutta, mutta sulaa lempeää totuutta, jota oli luultu kowundeksi. Ei ne enää tarwinneet „paljoa parantamista“, sillä tekijä oli ne jo alusta alkaen parantanut — omalla sielullaan, ja mistäpä niihin sen paremmat parannusaineet tuliwat, ja nyt huomasiwat ihmisetkin, että ei siihen toista parantajaa tarwinnut. Ei niissä nyt ollut enää „epätasaisuuksia“, sillä ihmiset jo huomasiwat, että tapaukset kulkiwat teoksissa käjikädessä toistensa kanssa hywässä järjestyksessä ja sopussa ja viimein suliwat yhteen, ainoaksi suureksi kuvaksi. Nyt niissä oli „wai-

met helposti käsitettävät", sillä ihmiset näkivät niissä oman kuvansa; he näkivät noissa semmoisia kuvia, joita eivät he olleet ikänä ennen nähneet, nimittäin: kuvia oman sydämensä syvimmistä sopukoista. — Mutta se, joka noita oli maailmalle ilmi tuonut, makasi vuoteellansa, taistellen taudin ja sitä seuraavan kuoleman kanssa, melkein — hyljättyinä — unhotettuna! — Näin kostaa maailma!

Wihdoinkin — sittenkun kaikki oli jo myöhäistä — rupejivat maailman mahtawat pitämään huolta tuosta ennen „pikku“, mutta nyt josta ystävästään! He olivat saaneet tietää, että jo se nyt kohtaa kuolee. Sentähden laittoivat he ottamaan hänestä walokuvaa, ennenkun se ennättäisi tapahtua, ja walokuvan ottaja tulikin, mutta hän tapasi kirjailijan — kuollunna — ruumisarkusjansa! — Walokuva otettiin kuitenkin, mutta hänen poskiinsa ei noussut enää wienoakaan punaa, eikä hänen suunsa enää mennyt surulliseenkaan hymyyn. Kolkko, kylmä oli hänen muotonsa, sitä ei näyttänyt elähyttävän tuo myöhästynyt suosion-ojoitus.

No niin. Kun kirjailija oli kuollut, laitettiin hän haudataankin myös, tavallisilla menoilla, mutta harvoilla saattajilla. Ainoastansa ne, jotka lähiseuduilla hänen tunsiwat — sisällisesti, olivat saattamassa häntä viimeiseen lepokammioonsa, ja seisoesjaan hänen hautansa partaalla, muodattivat kaipauksen khynecliä. Ne ne olivat, jotka kauan vielä hänen kuolemansa jälkeenkin tunsiwat kaihoa, ikävää ja kaipausta sydämessänsä.

Mutta tahtoipa kiittämätön maailman puolestansa jotain olla: nyt laitettiin rahankeräys, että laitettaisiin muistopatsas wainajan haudalle; ja keräytyneillä rahoilla todellakin saatiin komea kiwinen hautapatsas. Mutta minun mielestäni tuntui, että he olisjivat tehneet paljoa paremmasti, jos olisjivat tuon muistopatsaan tehneet aikoja ennen ja pehmeämmästä aineesta, nimittäin — leiwästä, niin olisi kirjailija, kufaties, perustanut itselleen paljoa isomman muistopatsaan, kuin tuo kiwinen olikaan. Hän olisi woinut elää pitemmän ajan, kun

hänen elämänsä ehto olisi ollut varattuna ja hän olisi teok-
sillaan enemmän woinut kansaansa hyödyttää.

Ujein kävin hänen haudallansa, muodattamassa sinne kai-
paukseni. Silloin aina nähti olewan tuo kiviinen muistopat-
sas „liian kova“ syötäväksi elottomille hampaille, ja „waikutti-
met eivät tuntuneet olewan helposti käsitettävät“, sillä tuntuipa
niinkuin tuo kivi olisi tuossa alituisesti kuiskinut: „Jos sinä
olet kirjailija, niin jano että nämät kivet leiviksi tulewat.“

Enhän minä itse muistopatsaan hankkimista moiti. Oli-
sihan kirjailijamme ollut paremmankin ansainnut, mutta miksi
ei hän saanut eläessään palkkaansa raskaasta henkisestä työs-
tänsä? Miksi hänen piti kuolla kesken-ikänsä puutoksiinsa?
Miksi ihmiset tunsiwat hänen vasta liika myöhään -- hänen
kuolemansa jälkeen? — Eiköhän jälkimäisen suhteen senwuoksi,
kun hän oli — kirjailija, sillä niin kostaat maailma. — Moni,
moni suuri kirjailija on saanut samaa kowaa kokea, samaa puu-
tosta, samaa hlönkatsetta, samaa pilkkaa, ja kun asia pahim-
malleen kääntynyt, wieläpä wainoaki kärjiä — sillä niin kostaat
maailma! Eihän nuot ole mufa muuta kuin tyhjiä houkkia,
tarpeettomia hourupäitä ja haawelsijoita, turhien huhujen ja
wieläpä kapinanakin nostajia, jotka, kenties, olisiwat jolloin ta-
walla häikäistävät ja estettävät hulluttelemasta ja haawelji-
masta. Kuinkas muutoin? Maailman pitää pyyhä waan ta-
wallisena, ei sen tulewaisuudesta saa ruweta hourailemaan;
sehän se on oikeaa tawallista menoa!

Woi te maailman ijofet, kun ette te tunne ihmisyhäntä!
Te ette tiedä kenelle se sykkii, ette tiedä, että se sykkii — ijan-
maalle — palawasti, ei, se sykkii — hehkuwasti — ja kum-
minkin te istutte arvelematta tuomioistuimelle ja annatte tuosta
hehkuwasta yhdämen sykkimisestä aristelematta semmoisia päätök-
siä kuin: „Kyllähän siitä tuli“ — „se on liian kova“ —
„sitä pitäisi paljon parantaa“ ja — „waikuttimet eivät ole
wapaasti käsitettävät“, samalla kun suuri kansalaisenne kärji,

riutuu ja surkastuu ruumiillisten elämäntarwettensa tähden — riutuu, surkastuu ja uupuu kesken-ikänsä — hautaan!

Turhaan huutawat ja riistävät uskonnon kiwastelijat itselleen sitä kunnian kruunua, että yksin heitä maailma wihaa, wainoo ja hlönkatsoo, eikä ketään muita, waan minun mieles-täni saisiwat he hywin hymällä omallatunnolla ottaa kirjailijat-tin joukkoonsa tuosta kunniaosta osaa ottamaan, sillä nyh-ai-kana uskonnon wainot ja hlönkatjeet eiwät ole werrattawat siihen mitä usea kirjailija saa kokea!

Ystävänä! kuka ikänä vielä lienetkin. Sinä, joka istut oman katokseji alla, omassa huoneesfaji, oman pöytäsi ääressä; sinä, joka fotoasi löydät wälttämättömimmät elämäsi tarpeet; sinä, joka istut perheesi keskellä, luet ja jalostutat kirjailijan teokfilla perheesi ja omaa henkeäsi — älä katso — minä pyh-dän sinua — älä katso kirjailijaa ylöni! Hän on jo aikoja sitten uupunut, wäshnyt, paljoista ruumiin ja sielun ponnistuk-sista, mutta hänen henkensä on eläwänä kumana nytkin edes-fäsi, se on tuosta hehkumasta sydämeestä wuotanut paperille — sinulle ja sinun tähtesi; käytä niitä hyväkseji! Hänen hen-kenfä kuori, tuo kuolemainen ruumis, kenties on ja aikoja mul-lakfi muuttunut, mutta hänen henkensä ei kuole ikänä — ei ikänä, niin kauan kun maailma seisoo. Hän kuoli, kufaties, ennen aikaansa, hyljättnä, hlönkatsottuna — unhotettuna, ja niin tuo rawistunut astia ei kestännyt loppuun asti sitä alin-omaista hengen wuotamista, jota hänellä oli määrä suojella ja tallentaa. Hän riutui ennen aikaansa; paljon, paljon senkin tähden, ett'ei tuosta rawistuneesta astiasta pidetty ulfoapäin mitään huolta! Hän ei elännyt itsensä tähden, waan sinun tähtesi; hän ei saanut eläessään palkkaa työstänfä, mut-ta sinä — ystävänä — voit siitä hedelmän niittää — käytä sitä hyväkseji! Häntä ei aikaisensa maailma tuntenut, mutta hän tunfi jo — sinun, sinun. Sinun tähtesihän hän eli ja färsei, saattaittko sinä sitten katsoa ylöni niitä elämän ohjeita, joita hän on sinulle sywyhdestä julki tuonut? Lue niitä, lue

tarvasti, ota waari joka lauseesta ja sanasta, sillä niissä on elämäntotuuksia, jotka eivät koskaan haihdu; muuta ei hän enää sinulta waadikaan. Lue ajattelemisella, silloin sinä löydät niistä lohdutusta murheessasi, voimaa seisomaan vastoinkäymisissäsi ja vielä enemmän: sinä tulet tuntemaan ja tietämään, että sinulla on isänmaa, jota sinunkin tulee rakastaa — lähinnä Jumalaa — ylitse kaikkea — samalla rakkaudella, jolla kirjailija on sinua rakastanut!

Mutta elääpä hän vielä sittenkin.

Kirjoittanut P. Päivärinta.

Hahaisena paitaresuna, pikkuisena piimäjuuna tulimme jo ystäviksi erään ystäväni kanssa. Leikit, riidat, surut, ilot ja — woileivät, kaikki, kaikki olivat meillä yhteisiä, — oi onnellista lapsuuden aikaa kuitenkkin! Kunta isommiksi me kasvoimme, sitä lujemmaksi liittyi ystävyhtemmein, sillä lapsuuden ystävyys on haihtumaton. Maailma tuntui meistä pelkältä onnelalta, jossa ei mielestämme ollut muuta kuin sulaa iloa, riemua ja rauhaa, sillä ne pienet mielen katkeruudet, jotka meitä väliin kohtasivat, haihtuivat pian kuin tuhka tuuleen, wiattomien ja turmeltumattomien sydäntemme ilojen edessä. Sanaa: murhe me emme tunteneetkaan, sillä sydämissämme ei ollut vielä sille vastaavaa tunnetta. Kasvoimme isommiksi; ei murhetta nytkään. Maailma — tulevaisuus, nehan näyttävät niin lupaavilta ja toivorikkailta. Vanhempamme elivät vielä kaikki; heistä olivat kaikki meidän tarpeemme saattawissa; he kantoivat huolia meidänkin osaltamme.

Mutta aika kului, ja ajan kanssa kaikki muuttuu. Vanhempamme kuolivat yksi toisensa jälkeen ja silloin vasta oivalsimme, mitä he meille olivat olleet. Ensikerran eläessämme tunsimme silloin outoa kaihhoa; se oli — murhe, joka ensikerran tuli hakemaan uutta työtä nuorissa sydämissämme ja ensi-ottoilla antoi hän tuta mikä wirka hänellä maailmassa.

Nyt olimme omin päimme maailmassa. Ujan myrskyt alkoivat huiskuttaa ja huljuttaa meitä sinne tänne. Monta waaraa, monta murhetta toi se tullessaan — niin, niin —

monta. Monta horjahdusta, monta loukkaamista sai se aikaan, ja jos mieli oli pystyssä pssyhä, täytyi taistella alituista taisteloa — elämän taisteloa. Väliin voitti hymä, väliin taas paha ja jos ei vanhempimme kristillisivieellinen kasvatus olisi jo aikaisin painunut sydämiimme, niin kenties olisimme fortunateet, uupuneet taistelossamme ja silloin olisivat maailman pahentawaijet hyskyt nielaissheet meidät pohjattomaan kuulunsa.

Kun tulimme miehiksi, tempasi ajan virta meidät kauas toijistamme. Tunnustaa tähtyy, että kumpikin tunsimme kowaa surua toijistamme erotessa; olipa aiwan kuin koko elämän kuorma, jonka tähän asti olimme yhdesjä kantaneet, olisi nyt laskettu erikseen kummankin päälle.

Wälimme tuli niin pitkäksi, että mahdoton oli enää toivoakaan tavata toijiamme; ainoastaan kirjeillä koimme vielä wireillä pitää entistä lujaa ystävyhtävämme, jolloin aina toijillemme rehellisesti ilmoitimme, mitä kummankin elämän juoksuksa oli tapahtunut. Onnetar ei ollut kumminkaan niin oisullinen kuin ensimmältä näytti, sillä hän jallei meidän useammasti kuin kerran personallisestikin tavata toinen toijemme, ei useammasti kumminkaan kun neljästi ja nuot kohtautjet owat tällä kerralla lyhyen kertomukseni aineena.

Kolme vuotta oli kulunut erohetkestämme. Aiwan yksinäisänä emme olleet kuitenkään erää, waikka kaukana toijistamme. Kumpikin olimme löytäneet, mitä niin kauan olimme hakenneet, walinneet ja josta olimme yksissä ollessamme niin monesti puhuneet — elämänkumppanimme. Ystävänä oli rakastanut toiwottomaan rakkauteen, ei neiden, waan hänen vanhempiensa wotksi, jotka kaikin tavoin olivat tätä rakkautta vastaan. Monta kowaa oli ystävänä saanut kokea tuon asian tähden, waan hän ei lakannut toimimasta eikä toiwomasta, waikka kyllä usein kaikki näytti tyhjältä unelmalta.

Dikeastaan ei noilla jäyhkillä vanhemmilla ollut mitään erinomaista itse ystävääni, mutta sitä enemmän hänen kufaroansa vastaan, jonka he pitivät liian laihana. Ja tosiaankaan ei meillä kummallakaan ollut kerskaamista ennen saaduista eikä vasta saatavista suurista taikka pienistä perimäistä; meillä oli waan terweet ja wahwat ruumiit ja woimallinen, wilpitön halu perustaa omaa taloutta. Mutta nuot omaisuudet olivat ystäväni rakastetun vanhemmista liian vähäpätöisiä ja epäwakaampia takeita tulewasta jokapäiwäisestä toimeentulosta, sillä he arwostelivat ihmisiä aineelliselta kannalta.

Epätöiwoon waipunut tyttö rupefi nyt sairastamaan hiwuttawaa kitutautia. Tuo entinen hilpeä iloisuus ja wapaa awosydämisyhyys, jotka hänellä ennen olivat jola-aikaisina seura-kumppaneina, katosivat yht'aikaa terweyttä osoittawan postien punan kanssa; kalpeus, raskasmielisyhyys ja synkeys astuivat nyt yksissä neuwoin sijaan.

Wanhemmat hawaittivat heti tuon äffinäisen muutoksen tyttäresjään. He koettivat jos jollain lailla saada tietoonsa hänen sairautensa syhtä; mutta kautaan aikaan eiwät he selwää saaneet, sillä tyttö salasi huolellisesti sydämensä salaisimpaan soppukkaan kipunsa todellisen alun.

Wanhemmat tulivat sängen murheelliseksi tyttärensä terwehden tähden, sillä he rakastivat häntä sanomattomasti, waikka hiukan wäärällä tawalla. He alkoivat toimia tytärtänsä lääkärin luokse, häneltä apua ja parannusta saamaan. Tuosta uudesta surunsa muistutuksesta ja sydämensä pistimestä sai tyttö rohkeutta ja woimaa taistellakseen wiimeistä taisteloan ja ujona, hiljaisesti, mutta wakawasti tunnusti hän oikean syhn kuluttawaan tautiinsa.

Wanhemmat hämmästyivät towin tämän kuullessaan; sillä he eiwät olleet vielä siihen elettyhynsä asti luulleet rakkaudella olewan fuolettawaa woimaa. He itse olivat naimisensa perustaneet mammonan kannalle ja kaikki olifin käy-nyt sängen hywin, rauha wallitfi awiopuolifoiden välillä. Sen-

tähden he sitä lujemmin uskoivat, ett'ei onni ole mahdollinen ilman maallijitta rikkausjitta.

Se eivät olleet kuitenkaan niitä ihmisiä, jotka eivät luovu väärästä mielipiteestänsä, waikka vielä mitenkän käwi. Heissä tapahtui tosi parannus, kun tosi tuli eteen ja tuo parannus oli niin nopea, että jo saman päivän illalla, kun tyttö teki tunnustuksensa, oli hänellä lupa vanhemmiltaan, elämän kumppanikseen walita kenen hän itse tahtoi. Se oli oivallinen lääke kuoleman tautia vastaan, sillä jonkun ajan perästä oli tyttö jo entisessä terveydessään ja iloisuudessaan. Oi kuinka hän oli nyt onnellinen, kun sydämeltä putosi pois tuo raskas taakka, jota hän niin kauan oli waikkeasti kantanut ja joka oli jo painollansa ryöstää häneltä hengen. Floinen ja onnellinen oli ystäväni, kun hän sai syliinsä sulkea sen, jonka tähden hän oli niin monta unetonta yönä wiettännyt, niin monta kyhystä puristanut ja niin monta turhaa toivoa toiwonut.

Tämän olen maan sen wuoksi siwumennen kertonut, että tulijimme ystäväni awioliiton paremmin tuntemaan.

Miinkuin jo mainitsin, oli kolme wuotta kulunut siitä, kun toijiamme olimme tawanneet; sillä ajalla oliwat kaikki nuot hänen surunsa ja ilonsa tapahtuneet. Nyt tuli minulle se sattumus, että matkustin likeltä ystäväni kodin siwuitse. Itsestään hän on arwattawa, ett'en juinkaan lyönyt laimiin tilaisuutta käydä häntä tervehtimässä. Tuo kolmen penikulman matka, joka sen asian tähden tuli wäärää, ei tuntunut ollenkaan mielestäni liialta. Dikeinpa sydämeni sykki ilosta, kun tiellä mielikuvituksisani ajattelin, kuinka suuren ilon saatan ystävälleni tykönsä tulollani, semminkin kun se oli niin aiwan odottamaton.

Witävä huolijunkaan ruweta kuwaamaan yhtymistämme, sillä itsekkullakin on toki joku ystäwä, niin että hän tiennee ja tuntenee, miltä se tuntuu, kun taas sen kerran tapaa toisen ihmisen, jonka kanssa on oppinut elämän aamusta alkaen jakamaan

ilonsa ja surunsa. Sen waan mainitsen siwumennen että, kauan puristimme äänettöminä toisiamme kädestä, sillä kummallakaan ei tahtonut olla sanoja puheeksi, silläkämme riehuvien tunteittemme wuoksi. Kun ystäwäni tointui ensi hämmästyksestään, hoki hän waan: „Sinä täällä, sinä täällä!“ Pian oli kumminkin tuo kohtausta kiihtynyt, rauhoittunut ja minä tunjin olewani täällä niinkuin kotonani.

Ystäwäni elämä näytti kaikinpuolin onnelliselta. Hän rakasti waimoansa tähdestä sydämeistänsä ja waimonsa häntä samaten. Aineelliselta kannaltaakin katsoen ei heiltä nähtänyt puuttuvan mitään, sillä ystäwäni appi-wanhukset olivat antaneet tyttärelleensä runsaat myötäjäiset; niin perin pohjin olivat he luopuneet luonteijesta järkytyksestään ja wäärästä periaatteestaan.

Heidän koti-elämänsä onnellisuutta enensijaisesti kuitenkin kaikkein suurimmasa määräsä se iloinen asia, että hedelmänä heidän avioliitostansa makasi kehdossa pieni, terve ja kaunis poika, joka nimensä oli jaanut äitinsä isän nimen Rufusti, muistoksi onnensa luojille, jommoisina he nyt appi-wanhuksia kunnioittivat. Tuota lastansa rakastivat wanhemmat niinkuin silmäteräänsä ja pieninkin kirahdus sai heidät hawahtumaan ja apuun rientämään.

Suureksi ilokseni huomasiin aiwan pian, että ystäwäni nuori waimo oli kristillismielinen, siwä ja siwoluontoinen ihminen eikä puuttunut sulouttakaan häneltä; olisipa hän saattanut tehdä onnelliseksi minä nuoren miehen hywänsä. Hänkin iloitsi suuresti heille tulostani, sillä ystäwäni oli usein minusta ikäwällä puhunut hänelle.

Jos mihin loi filmänsä, ei ystäwäni asumuksessa ja aviollisessa perhe-elämässä nähtynyt muuta kuin pelkkää onnellisuutta, kaikki mitä tuon kodin autuuttamiseen oli tarwis, oli heillä saatavissa. Yksi heiltä kumminkin puuttui ja sekin waan noita tawallisia jokapäiwäisiä tarpeita, joka ei paljon painanut kaiken muun rinnalla. Ystäwälläni ei ollut vielä omaa taloa, waan hän asui pienen perheensä kanssa wuokratuisa huoneissa.

He olivat muuttaneet nykyiseen asuntoonsa saman talven syksyllä, jolloin toisemme kohtasimme ja jolloin maa jo oli hylwäsä roudassa. Huone oli heidän muuttaessaan hywin hatara lattiasta. Ystäväni kyllä oli jo ennen muuttoonsa kokenut pitää siitä huolta, että tuo epäkohta tulisi korjatuksi, mutta sopimaton vuoden aika teki hänen toimensa tyhjäksi. Kaikki ainekset, joita lattian korjauksessa käytettiin kylmän estämiseksi, kylmettyivät oitis yhdeksi tönköksi, jonka vuoksi ei niistä ollut mitään apua. Tuon syyn tähden oli huone minunkin fiellä ollessani hywin kylmä. Kun sattui awojaloin astuskelemaan lattialla, tunsi aiwan selvästi, kuinka wiima tuimasti tunkeusi saumoista sisään. Jos kappaleen aikaa istui yhdesä kohden, rupesi niin kowasti, kankäjalassakin ollessa, jalkoja kolottamaan, että pian oli tarwis ruweta kävelemään, siten poistaaksensa jalkojen palelemista. Jos taas koetti takkawalkealla kowata, mitä lattia wirasjaan laimia löi, niin tuli huone ylhäältä kuumaksi kuin pätsi, waan yhtäkaikki kylmi jalkoja.

Minä olin pitkin ikääni harrastanut terweys-oppia ja sendähden olin hankkinut itselleni niin paljon lääkärin ja muita siihen suuntaan kuuluwia kirjoja, kuin waan woin käsiini saada. Ne olivat ymmärryistäni siinä suhteessa senwerran walaisheet, että käsitin tuon huoneen kylmyyden olewan heille sangen waarallisen, warjinkin heidän rakkaalle pienelle „Kustillensa“, joksika he lyhennettyä pienokaistansa kutuivat. Itsekin he kyllä huomasiwat, ett'ei tuo epäkohta ollut hywä, waan tuo yksi talwi oli heidän mielestänsä niin lyhyt ja tulewan kesän ijällä kyllä oli aikaa ja tilaa poistaa tuo pieni epämukawuus heidän elämästään; he näkyivät elämänsä onnen aamussa jaksawan melkein huomaamatta kantaa niin pieniä wastoinkäymisiä.

Minä en saattanut heille olla warowasti ilmoittamatta tuota mielestäni heille niin edutonta kohtaa, janoin siis heille: „Minä luulen, että tämä kylmä huone on waarallinen teidän lapsenne terwehdelle.“

Tuon kuultuansa sieppasi ystäväni waimo pikku Kustinsa

syliinsä ja suuteli häntä tulisella äidin rakkaudella ja innolla, ja sanoi: „Bahahan se on, hywin paha, kun tämä huone on niin kylmä, mutta kyllähän me tässä tulemme Rustin kanssa aikaan, kun suojelemme hywin itsemme.“ Sen sanottuaan waipui hän ajatuksiinsa ja katsoi ikäänkuin surumielellä waka-
festi lastaan. Tuultawasti mietti hän jotain, mutta mitä? —
sitä ei woitu tietää.

„Olisinkohan tuolla arwelullani loukannut hellän äidin mieltä?“ kysyin tuon nähtyäni itseltäni, ja melkeinpä kaduin, kun tulin ollenkaan ilmoittaneeksi mielipiteitäni.

Mitäni tuli lähteä pois ystäväni tykö, sillä asiani ei sietänyt pitkää wiipyttelemistä. Molemmat pyhisiwät hartaasti, että wiipyisin vielä wuorokaudenkaan hiedän luonansa, mutta se oli mahdotonta. Sydämelliset jäähywäiset ystäwiltäni otettuani ja erittäin vielä pikku Rustia hywältäni, lähdin taas mat-
kustamaan. Kynneleet walahtiwat kummankinpuolifesti sil-
miimme, sillä olihan tietämätöntä, jaisimmeko enää koskaan eläwän silmin nähdä toisiamme.

Kului taas kolme vuotta, ja ne wuodet eiwät olleet muutoksia ihmisiissä aikaan saamatta. Perheellinen elämämme oli wakautunut wakawammalle kannalle. Se toi tullessaan uu-
sia puuhia, uusia huolia ja uusia welwollisuuksia. Entinen huiķentelewainen ja yhtäkaikkinen olomme oli muuttunut pienek-
si yhteiskunnalliseksi elämäksi, joka waatei meidät, uhraamaan
kaiķen woimamme, kyhymme ja tarmomme pienen yhteiskun-
tamme eduksi. Ne lentäwät mielikwitukset ja haaveet, joita
olimme nuoruudesfamme mättäneet päämme täyteen, alkoiwat
yhkitellen wähittäin haihtua ja turhaksi raueta kuin sawu
tuuleen. Sen sijaan alkoi ehtimiseen eteemme aueta ihan
tofi-elämään ennen tuntemattomia oloja ja vaatimuksia. Pal-
jon waatiwät ne, mutta paljon jaksomme mekin, sillä olim-
mehan vielä nuoret ja terweet. Jos jollainkin emme otta-

neet waaria elämän kutsumuksesta, erehdyimme, lankeimme silloin usein, ja katkerat olivat nuot erehdyksemme hedelmät, katkera myös se katumus, joka siitä seurasi.

Niin! Niinkuin mainitsin, oli kolme vuotta kulunut tuosta ensimmäisestä kohtauksestamme. Silloin oli minulla taas onni tavata entisiä werrattomia ystäväni. Tuo kohtauksemme ei ollut nyt odottamaton, niinkuin ensimmäinen ja silti olimme ennättäneet antaa jo tiedon toisillemme siitä.

Sama sydämellinen vastaanotto tuli nyt minulle osaksi kuin ennenkin, sillä sama wilpitön ja sydämellinen ystäwyys wallitsi keskenämme. Paljon oli ystäväni asema muuttunut sillä aikaa. Nyt eivät he enää asuneet toisen huoneessa hyyryläisinä. Oma oli nyt komea talo. Nyt ei enää ollut heidän asuntohuoneensa kylmä; lämpimältä ja mukavalta se nyt tuntui. Nyt ei ollut kerrassaan minkäänlaista puutetta — niin oli pa jotain kuitenkin — tuo pikku Kusti, hän ei ollut terwe.

Nuori äitikin oli kalwennut ja kuihtunut. Miksi? Paljo walwominen, paljot waiwat, paljot murheet olivat aikaan sen saaneet. Pikku Kustinsa tähden oli hän walwonut, waiwat nähnyt, hänenpä tähtensä myös murhehtinut.

Ripeä oli Kusti nyt. Heidän entinen kylmä wuokrahuoneensa oli tehnyt tehtävänsä, oli iskenyt lapseen turmiollisen wammansa. Poika oli jo fiksi iso, että hän osasi yhtä ja toista puhua sommitella. „Tyliin, tyliin! poupaan, poupaan!“ huusi hän wuoroon tuskaloisesti tuskiensa seasta. Tuota ei raukka tehnyt kuuroille korwille, sillä wuoroon syliin, wuoroon kätkeeseen sowitzelivat, waalivat, ottivat ja panivat hellät wanhemmat sairasta lastansa, tuota olivat he tehneet jo toista wuotta yöt ja päivät. Silloin kun toinen uupui, walwoi toinen heistä jairaan lapsensa ja toisen pienemmän lapsensa wuoksi, sillä fairas Kusti-raukka ei ollut enää ainoa lapsi wanhemmillansa.

Heti ensi silmäyksellä huomasiin, että lapsessa oli risatauti. Tiesin myös kuinka waarallinen se on ja ett'ei se useasti jätä uhriansa elämään. Lapsi ja wanhemmat käiwät minulle ko-

min fäälikseni, sillä jälkimmäisten pelko sydänkäpynsä kuolemasta ja sitä seuraava murhe olivat jo rajattomissa. Tuon tietoni ja tuntoni salasin siis heiltä huolellisesti ei minun sopinut enää lisätä kiwiä ennestäänkin jo liian raskaan fuorman päälle.

Minä kehoitin heitä waan kaiken mokomin hakemaan lääkäriin apua. Wäliaikaiseksi awun toiwoksi neuwoin sen mitä ymmärsin, josta paljon kärsiwä lapsi sai hiukan liewikettä kauheille kiwiuksensa.

Minä jäin nyt enemmänki aikaa ystäväni luokse, otta-
maan osaa heidän suruunsa ja waiwaansa. Minä walwoin
wuoroni heidän kansansa, että uupuneet wanhemmat saivat
wähäkään lewätä. Lapsen äiti ei kumminkaan woinut ensi
wuorokausilla hywäkseen käyttää tarjottua apua, sillä hän
oli pitkällisestä, paljosta walwomisesta tullut niin pöyhköki,
ett'ei woinut unta saada. Wan säikähti hän taas ja hyppäsi
hlös, sommerrellen epäselwiä, käsittämättömiä sanoja.

Eräänä kertana walwoimme ystäväni kanssa kahden!
äiti oli waipunut unen horrokseen. Mutta nyt'äkkiä rupefi hän
surullisesti walittamaan. Sanomaton tuska kowastihe hänen
kaswoillansa ja suuret hikikarpaleet waluiwat alas. Hän wä-
rähтели suonenwedon tapaisesti ja hänen suunsa näytti tele-
wän jotakin sanaa. Samassa tuokiossa sanoi hän sydäntä
särkewällä wärisewällä äänellä: „Woi, woi! Woi sitä kylmää
huonetta! se ryöstää meiltä Rustin.“ — Se oli lastansa sää-
limän, lastansa rakastawan hellän äidin unesfakin oleman hel-
län huolen hätä-ääni, joka tunkeutui korwiimme — ei, sydä-
meemme se tunkeutui. — Me tunsimme tuon säweleen merkityk-
sen, tiesimme, tunsimme sen, että se lähti äidin sydäimestä.
Meidän ei myöös tarwinnut sitä toisillemme tulkita, mutta kum-
mankin silmiin nousiwat kyhneleet ja me ymmärsimme mistä
pohjasta ne olivat lähteneet.

Wasta muutaman wuorokauden päästä woi uupunut
äiti hywäkseen käyttää unen wirtistävää woimaa, kun olimme
toimittaneet hänen toiseen huoneeseen maata, erinäisen hoidon

alle, sillä hänenkin tilansa näytti hywin arveluttavalta, ja niinkuin mä mainitsin, oli sairas lapsikin levollisempi, joka seikka paljon helpotti äidin lewotonta sydäntä.

Lääkärin apu joutui nyt. Hänen määräämiään lääkkeitä ja neuvoja ruvettiin suurimmalla huolella wiljelemään ja seuraamaan. Monta wuorokautta ei kuluuut ennenkun hawaittiin ankaran taudin helpottawan.

Sairas pikku Rusti rupefi paranemaan aikawauhkia ja wiikon päiwäin perästä woitiin jo huomata, että hänen filmistänsä woisi vielä filmät tulla; hän sai myös lepoa ja otti wäihin ruokaa; tuo kuumeenselkainen tuska oli ruumiista haihtunut ja noin parin wiikon päästä lapsi jo wäihin naureskeli — olihan hywät toiwot!

Wanhemmat iloitsiwat suuresti. Muusta murhe ja epätoivo alkoi poistua ja toivo — wanhimman toivo alkoi saada tilaa heidän sydämisjään. He näyttiwät uudistuneen kokonaan toisiksi ihmisiksi ja kaikki tuo suuri muutos oli sen heikon toiwon työtä.

Nyt wasta woimme keskenämme ruweta puhelemaan elämämme hawaintoja, sillä itsekunkin sydäntä oli tawallansa helpottanut.

Kun asiat oliwat ferran noinkin hywälle kannalle tulleet ystäwieni kodissa, läkjin minä jälleen kotia. Ystäwäni iloitsiwat ja toiwoiwat, mutta sydämeeni jäi salainen pelko ja aawistus jostain vielä suuremmasta ystäwilleni tulewasta murheesta.

Niin loppui toinen kohtauksemme.

Yksitoista vuotta! Mikä ääretön ajan paljous, kun ajattelee sitä eteen päin, mutta elettynä, menneenä on tuo niinkuin uni taikka warjo. Hyviä ja huonoja tapauksia oli aika tuonut tullessaan, hyviä ja huonoja muistoja oli se muistoomme iskenyt siwu rientäisfään, hyviä ja huonoja lienee

sillä tarjota eteenkin päin. Kloja, murheita, lankeemisia ja nousemisiakin on ajalla tarjota ihmislapsille. Ja joka ei hyväksy kättä tuota jälkimmäistä lahjaa, hänellä ei ole lankeamistakaan, sillä hänen elämänsä onkin waan pelkkää yhtäläistä lankeemista ja siinä olemista ja kun aika hänen jättää ja hän ajan, ei hän löydä menneessä elämänsänsä muuta kuin kauhua, kostoja, ja hän on hukassa.

Paljon olimme mekin ajalta saaneet, paljon oli elämä meitä opettanut. Tosi-elämän olot, tawat ja waikutukset, ja perheellinen toimiminen oli meissä wakaantunut nyt koko elämämme korkeinmaksii tarkoitusperäksi. Olimme jo aikoja huomanneet sen tosi-asian, ett'ei maailma juuri wälttämättömästi tarwitse meitä, mutta että se, joka todesti meitä tarwitsee, ei ole mikään muu kuin — oma itsemme ja perheemme, ja että noiden eduksi meidän on uhraaminen neromme ja woimamme, työmme ja toimemme. Tuon kautta havaitsimme maailmankin meiltä jotain saawan, saawan lisää kansalaisia, joille oli opetettu tärkeimmät ihmisen welvollisuudet Jumalaa ja ihmisweljiä kohtaan. Tuon käsitettyämme huomasimme, että me juuri olimme ne, jotka tarwitimme maailmaa, eikä päinwastoin, ja silloin tunjimme, että olemme welkapääät uhraamaan aineellisia warojammekin isänmaamme ja yhteiskunnan hyväksi ja toimilammekin auttamaan yhteistä hyvää.

Niin. Yksitoista vuotta! Noin paljon aikaa oli kulunut siitä kun viimein olimme olleet yhdessä. Suuri oli ilomme siis toisiamme tawatesa niin pitkän erillämme-olon perästä, sillä kirjeenwaihdo, jos uuteraikin, ei woi wertoja wetää kahden ystävän suullisille keskusteluille.

Quinka toisiin oli ystävänani kodissa kaikki nyt kun viime ferralla. Taloudelliset asiat olivat waurastuneet yhä edelleen kaikin puolin hywin. Useampia ilosia, terweitä ja kauniita lapsia leikki ja hyöri lattialla. Perheen isä ja äiti olivat terweet ja hyväksä woimissa; ne olivat perhe-elämän kauniin ja kallein kruunn. Dunela todestikin oli tuo koti, sillä sitä

kaunisti yhä vielä keskinäinen rakkaus aviopuolisoitten välillä ja hiljainen nöyryä tottelevaisuus ja vanhempensa syvä kunnioittaminen lasten puolelta. — Oi onnellinen perhe-elämä! Kuinka suloisiksi sinä teet kodin niille, jotka oivaltavat sinun autuutesi ja jotka arvaavat sinun hyväksensä käyttä.

Pikku Kusti sitten? — niin, niin! Hän ei ollut enää pikku Kusti, iso, uljas, werewä ja iloinen nuorukainen oli hän nyt neljäntoista-vuotiaaksi. Kaikin puolin oli hän kasvanut ja waurastunut hyötyjästi ja vähääkään ei näkynyt jälkiä hänen entisestä kiuuloisuudestaan, jos ei oteta lukuun niitä jo osaksi tasaantuneita arpia, jotka risatauti oli hänen kaulallensa jättänyt. Poika oli iloinen luonnostansa ja vanhemmat rakastivat häntä kaksinkertaisella rakkaudella, senkin huoksi, kun hän oli pelastunut waarallijesta taudistansa, ja poika palkitsi tämän rakkauden ja hellän huolenpidon nöyrällä, kunnioittamalla alttiiksi-antawaisuudella ja tottelevaisuudella. —

Todellakin olivat ystäväni tyytyväiset nykyiseen tilaansa ja he iloitsivat suuresti Kustin paranemisesta. Paljon puhelimme me elämän kohtaloista, sen iloista ja suruista. Eräänä kertana sanoi perheen äiti: „Kylmä huone oli ryöstää meiltä lapsen, mutta Jumalan kiitos! waara on nyt ohitse. Poika kasvaa ja hyötyy, eikä pienintäkään taudin oiretta ole hänessä näkynyt yhdeksään vuoteen. Paljon waiwaa, murhetta ja huolta tuotti se meille, mutta Jumala palkitsi ne moninkertaisesti, lahjoittaesjaan poikamme meille takaisin. Minä pelkäsin jo pahinta, sillä lääkäri sanoi taudin olewan waarallista laatua.“

Niin äiti ja niin isäkin, sillä kaikki surut, tuskat, ilot, riemut, kaikki perheellisen elämän tunteet, olivatpa ne vielä mitä laatua olivatkin, olivat heillä yhteisiä.

Minä iloitsin heidän kanssaan, iloitsin heidän onnestansa, iloitsin heidän terveydestänsä. Niin! minä iloitsin, koska hekin iloitsivat, mutta synkkä, pelottawa aawistus waltasi siinä kumminkin mieleni. Minä koetin wieroittaa pois tuota salaista pelkoani, minä koetin toivoa, että se olisi turha pel-

foa, koetin unhottaa pois mielestäni ystäväni ensimmäisen kylmän huoneen ja sen synnyttämän vamman, koetin mielesfäni kumaella heidän Rustinsa tulevaista terweyttä. Ajattelin hänen terweenä, raittiina, miehekkäänä miehenä, uljaana, onnellisena perheen isänä, kunnioitettavana kansalaisena ja wihdoin kunnianarwoisena, harmaapäisenä wanhuksena, leikkivänä lastensa lapsien kesellä. Niin kuvittelin, niin taistelin minä sisällisten tunteitteni kanssa, mutta waikka mitään vielä olihin koettanut mieleeni wetää surullisen aawistukseni poistamiseksi, pyysi se sydämesfäni salaisena, painawana huolena, jonka kuitenkin huolellisesti salasin ystäwiltäni kuten ennenkin.

Tuo meidän kolmas kohtauksemme ei ollutkaan sen pitempi, eikä siinä ollut sen erinomaisempaa. Sydämen rakkaat jäähyväiset otettuani koko perheeltä, lähdin taas pitkälle kotimatkallemi.

Wähän toista vuotta kului tuosta viime kohtauksestamme. Silloin sain ystäwältäni kirjeen, jossa hän haikealla surulla ilmoitti, että tuo lauan nukukfissa ollut waarallinen rifatauti oli taas uusinut heidän Rustissaan! Se ei ollut minulle suinkaan odottamaton uutinen, mutta yhtäkaikki teki se minuun kummallisen vaikutuksen; olipa kun olisi kylmä wesiämpäri kumottu päästä jalkoihini; se, jota pelkäsin oli tullut: kylmän huoneen iskemät wammat eivät olleetkaan tuntumattomiin häihtuneet, eivät olleetkaan heittäneet vielä rauhaan huolehtiwien wanhempien sydämiä — niin — eivät olleet.

Ditis kirjoitin ystäwilleeni, että hakisiwat lääkärin apua, sillä minä tiesin, kuinka waarallinen tuo tauti on. He seurasivat neuwoani ehdottomasti ja kieneepä heillä itfellänsäkin ollut se keino luotettawimpana tukena murheesfansa. He kirjoittelivat tiheään minulle tilastansa ja poikansa sairaudesta, sentähden oli minulla siitä jotenkin tarffa tieto.

Pojan tauti muutteli ja kiihtyi; se laskeusi jalkoihin, jonkatähden Kustu-riepu ei päässyt kaitin ajoin paikalta päkätämään. Vasempi polvi rupefi ikäänkuin luutumaan ja pafunemaan fipu-paikalta. Siinä oli alinomainen tuska ja pafotus ja jos se pääfi wähänkään liikahtamaan, päästi tuo fowasti kärsiwä nuorukainen sydäntä särkewän hätähuodon.

Pääkärin apu saattoi siihen vielä kerran parannusta. Jalka rupefi oikenemaan, kivot wähenemään. Poika alkoi jafjaa istua wuoteessa ja fiinä ollessaan hän milloin luki, milloin kirjoitteli, milloin taas wuoleskeli ja walmisteli jotain mielikaluaan. Wanhemmat toivoiwat ja iloitsiwat, sairaf myös toivoi ja iloitsi ja kaffi afian tuntewat tekivät samoin.

Tuota menoa pitfitettiin wähilleen wuofi. Silloin sai poika taas niin äffinäisen taudin puuskan, että luultiin hänen siihen paikkaan kuolewan. Siteet, kääreet, kaffi täythy ottaa pois ja sen kauemmin ei niitä woiu enää panna kähtäntöön, sillä sairaf ei niitä keftänht.. Ihmisjärki, ihmisnero, tiede eiwät woineet enää onnella wastustaa niitä wammoja, jotka kylmä huone oli iskenht.

Näinä aikoina ystävänä kirjoittiwat taas minulle ja ppyhfiwät hartaasti minua tulemaan sinne. Minulla ei ollut niin päteviä yhtiä, jotka olisiwat woineet estää minua tottelemasta heidän kufjuansa, sillä kauan oli minulla jo heidän huolensa ollut rasfaana sydämen afiana. Pähdin siis matkaan ja pääfin onnellisesti perille.

Kauhea suru ja hätä oli walloittanut ystävänä. Tosin riensiwät he, kuten ennenkin, minua vastaan ottamaan, sillä fuotuisa, mieluinen oli heille minun tuloni. Mutta kauan ei keftänht tuota vastaanotto-iloa ystäwilläni, pian nuosiwat taas khyneleet heidän filmiinsä.

Menimme nyt sairafhuoneesen, jossa murheellinen nähty kohtafi filmiäni: kiihtuneena, laihtuneena, surkafstuneena, mafkafi wuoteellansa tuskisfansa kärsiwä nuorukainen. Jos en olisi tietänht, kuka hän oli, en fuinkaan olisi tuntenut, että hän

oli sama iloinen, reipas, hyöthikä nuorukainen, joka minua niin surullisesti miellytti viime kerralla talossa käydessäni. Sairas loi surullisenilmän minua ja nosti laastuneet käteni minua kohti. Hän koetti hymyillä, mutta tuo hymyily oli vaan wienon surumielisyyden ja tuskaisuuden täydellinen kuwastin. Minä kumarruin häntä kohden ja hän kiersi molemmat laihat, mutta taudista kuumenneet käsivartensa kaulaani.

„Huonosti on nyt Rustin asiat“, sanoi hän sydäntä särkewällä äänellä.

„Huonosti näkyy olewan. Oi kuinka mielelläni tekisin sinut terveeksi, kun waan vois“, sanoi minä.

„Minä uskon sen“, sanoi hän, irroittoa käteniä kaulastani. Sitten painoi hän filmänsä puoli-umpeen ja raukesi woimattomana puoli-horrokseen ja walittawaan tilaan.

Minä rupeisin, sairaan suostumuksesta, wuorottelemaan wanhempien kanssa sairaan hoitamisessa, lieventääkseni siten surusta ja walwomisesta uupuneita wanhempia. Poika-raukka tytyhi hywin minunkin hoitamiseeni, sillä hän tiesi ja tunsi, että otin sydämeistäni osaa hänen tuskiinsa. En itänäni unhotota niitä hetkiä, joina yksinäni oisin istuin hänen wuoteensa wieresessä. Puhdas huone, puhdas sairaaswuode, himeässä lampun walossa, yön hiljaisuudessa, teki jo syvän waiikutuksen läsnä-olijalle; siihen sitten vielä elämän ja kuoleman välillä taistelewa sairaas, joka ei vielä ollut peräti heittänyt toivoaan paranemisestaan, maata-riiwotti kalpeana, hiljaksen walitellen. Säälikki käwi tuo nuorukainen tuossa tilassa ja tuolla ijällä, jolloin elämä ihmiselle on niin rakas ja toiwottu.

Wälkin antoi kauhea kipu ja tuska perään sen werran, että hän sai hiukan lepoa, sillä uni oli häneltä paennut melkein kokonaan, jonkatakuden ei hän wälisiin filmää ummistanut wiihon päwiin.

Noina helpompina hetkinä puheli hän mielellään ja nuot puheet olivat surullisen sywiä. Niissä ilmutui usein

wahwa uskallus tulewaiſen elämän toiwosta, ſiitä elämästä, jofſa ei enää ole ſijaa murheelle, kärfimifille ja waiwoille, ja tuohon elämään pääſeminen tuntui olewan hänen päämääränſä. Wältin hän kyllä puheli paranemiſeſtaankin, mutta ſiihen hän itſe aina liſäſi: „woi en minä enää parane!“ — Opettawaiſet oliwat nuo höllifet keſkustelut, ſillä tuntuipa ikäänkuin hauta, ijanfaiſſiſuus ja tulewainen elämä oliſiwat yhtyneet yhteen.

„Woi, woi, woi! Woi Herra Jeſus minua onnetonta! Woi kun kuolema tuliſi ja pelastaifſi minun kauheifſta tuſkifſtani!“ waiſeroitſi tuſkien aikoina tuſkan raſittama nuorufainen niin että meni läpi ytimien; niin ſe meni minunkin, mitä ſitte wanhempien!

Eräänä kertana olin wuoro=lewähdyſſeni ajalla nukkunut wälifinkin; luonto waati ſaatarwaaian. Dikeaſtaan ei tuo ollutkaan nukkumifſta, olihan waan horrokſifſa olewaa tilaa, jolloin en kuitenkaan tietännyt ulkomaailmasta mitään. Nht=äkkiä heräſin ſiitä, kun kuulin ſairaam kamarifſta puhetta, jofa kuulofſti ſiltä, kuin ſuuri ihafſtus oliſi ollut ſiellä olewilla ihmifillä. Minä en joutanut kuuntelemaan heidän haafſtelujaan, niin oli mieleni hynwänä, waan panin aifa wauhtia waatteet päälleni ja menin kuulemaan, mitä oli tapahtunut. Kun afſtuin huoneefſen, hawaitſin, että ſairas oli terweemmän näköinen ja iloinen.

„Nht minun jalkani paranee, nht ſe on puhjennut ja minä muutenkin paranen, ſillä en ole enää hetikään niin kipeä kuin ennen“, ſanoi hän iloiſeſti, kun minä tulin huoneefſen.

„Minä ufkon ja toiwon niin käyhän“, ſanoin teefken= nellen, waiſſa ſydämeni ſai waan uutta wahwifetta toſifluulofſoleni.

Tuo kauwan pakottawa ja kiwifſtäwä polwi oli nht puhjennut. Tämä ſeifſä oli waiſuttanut ſen, että kipu oli paljon wähennyt ja ſiitä oli ſairas ſaanut toiwon kipiänän paranemiſeefſenſä; ſiitä tuo iloiſuus hänelle ja tuota hetkellifſtä iloa ja toiwoa eiwät wanhemmat hennoneet kärfiwältä lapſeltanſa pois

ottaa, waikka he lääkäritä oliwat kuulleet, että semmoinen runfas määrän wuotaminen saattoi wiedä sairaan wiimeisetkin elinwoimat. He iloitsiwat, kun heidän kärsiwä lapsensaakin iloitsi; he wakuuttiwat hänen paranewan, kun hän itsekin niin wakuutti. Tuostahan se iloinen puhe syntyi, jonka kuulin unen horroksissa ollessani sairaan huoneesta.

Woi, woi! Tuo ilo ei ollut pitkälinen.

„Jääköhän tuo minun jalkani koukkuun?“ kysyi fairas eräänä kertana minulta, ollessamme kahdenkesken.

„Saataisipa niinkin tähä“, wastasin hänelle.

„En huoli yhtään, jos jalka jäätin koukkuun, kun waan muuten paranen“, sanoi fairas uhrauwaisesti.

Kowalta, surkealta tuntui minusta tuo uhraus. Parhaassa nuoruuden iässä olewa nuorukainen olisi antanut jalkansa, olisi jäänyt iäkensä rammaksi, waiwaiseksi, kun waan olisi saanut henkensä pitää; kallis, raskas on henki kaikelle eläwälle.

Niin kului joku aika. Haawa juoksi myötäänsä kowasti märkiä. Sairaan woimat rupešiwat heikkonemaan — tuskat uusiwat.

Mina muistan erään hetken, jolloin hän taas oli kowisfa tuskisfa. Hän kurotti laihat, woimattomat kätensä isäänsä ja äitiänsä kohden ja he kumartuivat hänen puoleensa. Lapsen rakkaudella kietoi hän riutuneet kätensä wanhempiensa kaulaan ja sanoi tuskaniitunsa seasta tufehtuneella wäriwellä äänellä:

„Woi rakas isä ja äiti! Kowat owat tuskat pojallanne.“

Emme yksikään läsnä-olewista woineet pidättää kyhneleitämme, emmekä mitään sanoa, sillä sydämemme oli pakastua kauheasta surusta ja säälistä, niin kowasti otti se meihin; ai-noastaan äiti woi itkunsa seasta sanoa: „Woi raukkaani.“

Kaiikki paranemisen toivo oli nyt tas loppunut sairaalta; hän walmisteli itseänsä kuolemaan, walmisteli itseänsä

tuolle pitkälle matkalle, josta kukaan ei vielä koskaan ole palannut.

Eräänä kertana itkivät molemmat vanhemmat riutuneen ja loppuaan lähenewän poikansa wuoteen wieresfä. Woimat-
tomuus kun eivät osaneet häntä mitenkään auttaa, särki niin heidän sydämensä, ett'eivät he ihenneet muuta tekemään kun itkemällä sydäntänsä wuodattamaan.

„Älkää itkekö, isä ja äiti! Minun waiwani ovat kohta lopussa ja silloin kun ne loppuvat, saan semmoisen elämän, jossa ei ole koskaan waiwoja, elämän, jossa ilo, wanhurskaus ja rauha kestää ijankaikkisesta ijankaikkiseen,“ sanoi fairas surewille wanhemmisleen.

„Jaksatko sinä uskoa että Jumala on armosta anteeksi antanut sinun syntisi ja suonut sinulle armon?“ kysyi äiti itkunsa seasta huolellisesti.

„Minä uskon sen; mitäpä minä muuta uskoisin; onhan Hän antanut muillekin syntisille armonsa Poikansa tähden, eikä minun ole mitään helpompi uskoa kun sitä, että Hän on pois pyyhkinyt minunkin syntini,“ sanoi fairas heikolla äänellä.

Hellä äiti laskeusi polwilleen armaan poikansa wuoteen wiereen ja suuteli hänen polttawaa ja kalpeaa otsaansa. Kuumat ilon hyneleet tipahteliwat hänen silmistään sairaan kaswoille, sillä hän tiesi nyt, että tämä kuolee onnellisen kuoleman.

„Rohdapa melin tulemme peräsäsi, sillä jos eläisimmekin vielä jonkun wuoden ja waikkapa vielä jonkun wuosikymmenekin, niin se on ijankaikkisuuden suhteen niinkuin pisara meresfä. Yksi päiwähän on Hänen edessänsä niinkuin tuhannen päiwää, ja tuhannen päiwää niinkuin yksi päiwä; siellä tapaamme toisemme,“ sanoi isä.

„Niin, niin, rakas isä!“ sanoi fairas ja painoi filmänsä umpeen, sillä hän oli kowin uupunut noiden keskusteluiin tähden.

Olipa tuo hauska näky — elämän opettawaisimpia koh-

tauksia: turwa keskellä hätää, elämä keskellä kuolemaa —; se on jotain jalompaa, jotain korkeampaa, jota tämän maailman nero ja wiisaus ei voi ihmisille antaa! — —

Tuossa surullisessa, mutta toivorikkaassa tilassa kului aika. Isä ja äiti eivät lähteneet enää koskaan pois sairaan poikansa vuoteen vierestä. Pitkällisen kokemuksen kautta oli surewa isä warttunut niin hywästi kääntelemään ja nostelemaan sairasta, korjailemaan ja kouhottelemaan hänen kauwan maattua muodettansa, joka oli ja piti olla ikäänkuin joku kaawa, eri kolo joka ulospistäwälle luun sompulalle ja kiwun tähden ei oltu tuota muodetta woiu korjata wuosikausiiin — tuteamaan ja wakauttamaan kipeää polwea, ett'ei se pääsisi liikkumaan — niin, isä oli kaikkeen tähän niin haarjaantunut, ett'ei niitä toimia muut woineet tehdä, ja tuon apunsa tekikin isä niin mielellänsä. Äiti taas oli aina tarpeesen, pyhkimään pois tuskien nostamaa hikiä sairaan kaswoilta, päästelemään pois siteitä, puhdistelemaan ja toisia siteitä panemaan kipeään polween ja märkiwiin haawoihin, puhelemaan lohduttawaisia sanoja — niin, eipä ole kellään niin pehmeää kättä eikä niin hellää sydäntä kuin äidillä.

Eräänä kertana olimme kaikin kossu sairaan vuoteen vieressä. Hänen kielsensä alkoi sammaltua; hän tahtoi puhua jotain; sitä ei ymmärretty. Kurotettiin korwat hywin liki hänen suutansa. Silloin erotettiin sanat:

„Woi hywä Jumala, kun ette te ymmärrä! Nyt minä kuolen, nyt loppuu waiwani, sillä kipua ei enää ole. Hywästi rafas isä ja äiti! hywästi weljet ja sisaret! Kiitoska rafka isä ja äiti rakkau-ten-ne edes-tä! kiitos kaitille! J-lo. . . Hän raukesi woimattomuudesta ja näytti kun olisi hän tahtonut ojentaa kätensä.

Äiti ymmärsi tuon heikon, sanattoman liikkeen; hän meni sairaan tykö ja otti hänen kätensä omaansa. Hieno, heikko puristus seurasi sitä, tuskin tuntuwa. Rinta rupesi korahtelemaan, hengitys harweni, wiimein lakkasi se kokonaan — nuo-

rufainen oli jättänyt tämän maailman. Vääkəri oli armannut oikein, oli sanonut oikein. — Sairas ei kestänyt määrän vuotaa. — — Kylmä huone oli wientyt uhrinsa.

Kauan, kauan piti surewa äiti poikansa kädestä kiinni, sittenkin vielä kun henki oli hänestä lähtenyt. Kynneleet wuotivat murheellisen äidin filmista tulwanaan; näyttipä siltä kuin kukaan ei olisi woinut sulkua saada tuolle tulwalle, mutta se uhkuikin sydäimestä, äidin sydäimestä. — — Hän laskeusi polwilleen pois menneen poikansa wuoteen wiereen, kätki kaswonsa kuolleen ympärillä olewiin peitteisiin ja piti yhä hänen kätensä omassaan. Siinä suri, siinä itki hän, eikä kukaan hennonut häiritä hänen suruaan. — Näyttipä siltä, kuin hän ei olisi tahtonut koskaan erota rakklaasta lapsestaan, jota hän oli niin armastanut, jonka tähden hän oli niin paljon kärsinyt.

Isä seisoi jäykkänä ja liikkumattomana niinkuin kuwapahtas, katsoa tuijottaen yhä waan yhteen ja samaan paikkaan — kuolleen poikaansa. Hän ei itkenyt. Wahwa, jäykkä miehen luonto salasi tuskansa ja surunsa sydämeensä. Mutta tärinä hartioissa, aaltoilewa rinta, kimaltelewat pisarat filmissä, osoittivat, että kowa myrsky, kowa suru ja tuska riehui tuon wahwan rintakehän sisällä.

Näyttipä siltä, kuin ei tälle oikeutetulle surulle tulifikaan loppua, näyttipä siltä kuin hellä äiti nääntyisi suruunsa ja tuostata huomautin ystäwälleni. Hän meni warowasti waimonsa tykö ja lasi hiljaa kätensä hänen olkapäällensä. Waimo ha-wahtui tuosta ja käänsi wetistyneet filmänsä miestänsä kohden.

„Kähdetään pois! Suru ei auta, emmekä sillä woi kuolutta eläwäksi tehdä, niin mielellämme kuin sen tekisimmekin. Paljon olemme kadottaneet, mutta asia ei toiseksi muutu,“ sanoi ystäwäni. Waiston-tapaisesti totteli waimo miehensä le-hoitusta; itkien ja thyrskien seurasi hän meitä toiseen huoneeseen.

Nyt oli ilta ja kaikin panimme lewolle.

Tuli huomoinen päivä. Ystäwäni waimo ei itkenyt

enää, sillä hänellä ei ollut enää millä hän olisi itkenyt — kyyhnelten lähteet olivat kuivuneet. Olisko suru asettunut? Ei, sitä se ei ollut tehnyt, sillä sama valtava tuska oli hänellä nytkin kun viime iltanakin waikka kuiviltaan. Roetimme häntä lohduttaa, minkä woimme — turhaa työtä, sillä äiti ei ottanut lohtuakseen, waikka vielä mitäkin olisimme puhuneet hänelle. Ainoat sanat, jotka hän lausui, olivat: „voi minun poikaani, voi minun poikaani!“

Olimme sen päivän kolmen huoneessa, sillä kukaan ei meistä halunnut isoa seuraa, ei paljoa puhetta.

Oli saman päivän ilta. Surewa äiti näytti kauan waipuneena sywiin ajatuksiin ja mietteisiin; hän ei ollut kukaan aikaan puhunut yhtäkään sanaa, mietti waan ja huokasi wäliin raskaasti. Me emme häirinneet häntä.

Yht’äkkiä kirkastui hänen näkönsä! Hän oikasi itsensä suoraksi ja loi melkein iloisen silmäyksen meihin.

„Mutta elääpä hän vielä sittenkin, elää ijankaikkista elämää; sillä hän uskoi ainoaan Jumalan Poikaan, ja joka niin tekee, hän elää, waikka on kuollutkin — miksi siis surisimme häntä?“ niin lausui hän, käwellen meitä kohden ja ojentaen miehelleen kätensä.

„Niin, niin! hän elää, sinä sanoit oikein,“ sanoi mies iloissaan ja otti waimonsa tarjotusta kädestä kiinni.

Hän oli saanut lohdutuksen raskaasen murheeseensa, mutta mistä oli hän tuon rauhan, tuon lohdutuksen saanut, mistä käsitännyt? Meiltäkö? Ei, me emme olleet woineet sitä hänelle antaa, sillä äidin lempi lastansa kohtaan, äidin suru lapsensa kuolemasta, oli wäkewämpi meidän tarjoamaa apuamme. Maailmaltako? Ei fieltäkään, sillä maailmalla ei ole antaa oikeaa lohdutusta tosi-murheelliselle sielulle. Mistäs sitten? Sieltä, missä ijankaikkinen lohdutuksen lähde on. Häneltä sai hän lohdutuksen, ja se lohdutus oli parempi, oli turwallisempi meidän lohdutustamme, oli wäkewämpi äidin rakkautta, murhetta ja tuskaa. Se oli pikkuinen walon kipinä tulewaisen elämän

toivosta, jonka hän uskolla käsitti ja sen valon kipinän edessä tähtyi poistua äidin oikeutetun raskaan surun lapsensa kuolemasta. —

Onkohon uskonnon hylkääjillä tuommoinen turva, tuommoinen rauha ja ilo keskellä kuolemaa, kuin edellä kerrotulla nuorukaisella oli, ja lohdutusta ja lepoa suurimmassa, murheessa mitä koskaan maailmassa ihmisellä voisi olla, niinkuin tuolla äidillä? Minä kysyn: onko?

Semmoinen oli neljäs kohtauffemme.

Wäärä mammona.

Kirjoittanut P. Päivärinta.

Hän warakas paikkakunta. Vainoana tulona paikkakunnalla on maanviljelyksen tuotteet, ja se on jo pitkien aikojen kuluessa pakottanut asukkaat hyvästi hoitamaan tuota elinkeinonsa; sentähden on maanviljelys heillä paremmalla kannalla kuin monilla muilla. Se ei olekaan heitä pettänyt, sillä maa palauttaa heille heidän utteruutensa; jos ei aina niin vakavasti kaan ja runsaasti, kovan ilma-alan tähden, mutta kumminkin paremmasti kuin muiden maanviljelijöistä huolimattomien paikkakuntien asukkaita. Se kaikki oli synnyttänyt paikkakunnassa varallisuutta. Silloin kun muualla myötiin pölkkymetänsä hirmuisiin hintoihin, ei tämä maanviljelijöillä elävä kansa kyllä koonnut niin äkkiä tuhansia kulkaroonsa, mutta voittoa oli siltäkin heidän. Sillä silloin kun muut saivat suuria rahoja metsillään ja kun toiset ansaittivat tai keinottelivat suuria rahoja yleisissä pölkkytöissä, olivat he joka aika työtä tekemässä omilla maatiloillansa, joten heidän työvoimansa pääoma tuli varmaan talteen pannuksi, tuottamaan luotettavaa ja runsasta kasvuja. Sentähden heillä oli aina riittävä leipänsä, vielä silloinkin, kun metsänsä myöneiden watsa oli yhtä tyhjää kuin heidän kulkaronsaakin, sillä heidän työvoimansa sekä isoin osa omaisuutensa oli mennyt kulkeroon ja kulkarosta — suuhun; ja tuo suuhun-meno karttui aika-ajalta niin rajuksi, että kulkaro kuivui ensin ja watsa sitten eikä kumpikaan tuottanut enää mitään kasvuja. Suuri

woitto oli edellisille vielä sekä, että heidän ruumiinsa ja sielunsa pyyhivät raitisna, karaistuna ja työteliäänä, siis ehä edelleenkin uutta kasvua tuottavana, jota vastaan pölkkykeinoihin ryhtyneet weltostuivat sekä sielun että ruumiin puolesta työhön kykenemättömiksi tuon kowin äkkiä saadun hyvän elämän tähden, jonka nopeasti pullistunut luffaro oli heille toimittanut.

Rakki wanikkaa taloa on muiden muassa tuossa maata wiljelewässä paikkakunnassa. Talot ovat samassa kylässä, ei kaukana toisistaan. Wanikkoa ovat ne sekä kartanoinsa että muun warallisuutensa puolesta ja iki-wanhoista ajoista on niissä asunut yksi ja sama sukupolwi. Rinnala oli toisen ja Ruofola toisen talon nimi. Rinnala oli awarain wiljelysmaiden keskellä olewalle korkeahkole mäelle rakennettu, jonkatähden talo näkyi ympäristöön kauas, sillä maat olivat paikkakunnassa melkein yhtä katkeamatonta tasankoa. Kaunis ja wahwa luonnollinen puisto piiritti yhdeltä taholta talon, luultawasti toki sentähden, että puiston osa oli kiviikko ja kallion sekaiista maata, jonkatähden se ei sopinut muuksi wiljelysmaaksi. Kolme wanikkaa huonehusta seisoi kartanossa, jokainen tähdessä kunnossa ja maalattuna, ja melkeinpä hämmästytti outoa ensikerran kartanolle tulijaa tuo rakennusten uljuus, jotka päiwäsydännäkin loivat jommoisenkin pimennon eli hämärän pihalle; wanikka, kaunis, ihana oli talo ja ihana oli näköala ympäristöön.

Ulmuistoijista ajoista olivat Rinnalan asukkaat olleet waralliset, jos eivät kaikkesti onnelliset. Mutta emme huoli tarkastella heidän mennyttä aikaansa, katselkaamme waan heidän nykyistä sekä sifällistä että ulkonaista tilaansa. Talo oli nytkin hywisä waroissa: monta aittaa seisoi monenwuotisia jywää tähnnä, joita ei hywinä vuosina hukattu milloinkaan, mutta kun sattui tulemaan katowuosi, myötiin niitä rahalla ja welaksi korkehinnalla ja tuokin tapa lisäsi suuresti talon entistä warallisuutta. Rahoja oli paljo lainoissa, joista

joka aika oli rahan lisää, sillä kasvut waadittiin vuosittain lisää, ja jos ei niitä maksettu taikka ei voitua maksa, haettiin heti koko welka ulos waikka kuinkakin suurella welallisen häviöllä.* Noin saadut rahat pantiin taas kiireesti uusiin lainoihin, tuottamaan aina enemmän korkoa. Kaunis, pulstea ja lukuisa karja mylwi ja kalisteli rautaisia kiinnipitimiään talwella mahdottoman pitkässä nawettariwissä ja kesällä olivat ne wankeina ja lihawina syömässä mehewillä ja ruokaisilla laituilla. Puoli tusinaa täyjiä, lihawia ja iloisia, komeita hewo- sia täytti talouden tarpeen siltä puolen, niin ett'ei täällä ollut minkään puutetta. Oli ruokaa ja rahoja; oli lainoissa mahdottomat summat, ja tuhansia makasi kirstun pohjalla, joita ei mihinkään liikutettu; oli wanhoja hopeakaluja suuri paljous ja waatteita oli ahdettu moni luhti ja aitta tähteen. Oli mainetta, oli ystäviä ja kunniaa; mik's'ei, sillä oliwathan he rikkaita.

Taloisena wäkenä Linnalassa ei ollut sillä ajalla, jolta kertomuksemme on, muita kuin isäntä, emäntä ja heidän kaksi lastansa. Molemmat ne lapset oliwat tyttäriä; wanhemman nimi oli Kaisu ja nuoremman Eiju, ja kertomuksemme ajalla oli Kaisu tähttänyt kahdeksantoisa, Eiju neljätoista.

Linnalaiset eiwät olleet mitään pahoja, eiwätkä ylpeitäkään, waan, kuten ihmiset sanoiwat: „siwo-ihmisiä,“ ja siwoja ja hiljaisia he todella oliwatkun niin lauan kun ei heidän myötäkämisessä suureksi kaswanutta omaaraffauttaan loukattu. Mutta kun waan tuo arka kohta heissä sai pienenkään nyrjähdysen, jos kohtakin oikeasta paikasta, niin heidän sydämistään esille tuli teräviä, kipeitä piikkejä, joissa oli tawara tutkaimena ja rikkaus pontena, ja niin warustetut piikit oliwat warsin mestarit haawoittamaan ihmis sydämiä. Moni, moni häbdästä ja puutokfista ilmankin jo ahdistunut sydän oli sen saanut kipeästi kokea.

Lukija kait luulee, että Linnalaiset eliwät joka päivä ilossa ja herkullisesti, niinkuin muinainen rikas mieskin, mutta

niin ei ollut laita, sillä ei heillä ollut oikeastaan — mitään! „Sopa nyt jotakin,” arvelet kait, „oliwathan he rikkaita, kuinka se on ymmärrettävä?” Maltahan hetkinen, niin saat kuulla kaikki alusta loppuun asti.

He oliwat rikkaita-köyhjiä, sillä kaiten tuon rikkautensa ohella eliwät he puutteen-alaista elämää itseensä nähden. He oliwat niin itarvoja, että tuskin raskiwat syödäkään tarpeellensa ja waatteitansa säästiwät he niin, ett'eiwät pitäneet kuin kaikkein wanhimpia ja halwimpia kuluneita ryökäleitä, ja maakuuwaatteitansakin säästiwät he niin, ett'eiwät hennoneet maata oikeilla wuoteillaan, waan rypiwät joillakin wanhoilla, kuluneilla ja likaisilla olkimakkeleilla joisjakin huoneen nurkissa! Niin kutsuttu „wieraskamari” oli kyllä hywäsä kunnossa, wuodetten ja kaiten puolesta, mutta talon wäen muut ruumiin osat eiwät hyöthyneet tuosta kaunista wieraskamarista paisi — filmä. Minoastaan joku sattunut, onnellinen ja suosiossa olewa wieras jai joskus nauttia tuota suloutta ja mukawuutta, jonka kelpo wuode tarjoaa wäshneille raajoille, ja hywäkseen käyttää hetkijen sitä rikkautta, jonka eteen talon wäki oli jo niin monta waiwaa nähnyt, niin monta puutosta kärsinyt niin monta unetonta yönä wiettänyt ja niin monta kertaa luttua laskenut sen karttumisesta ja kaswamisesta! Tawallisesti jai wieras isännän taikka emännän kanssa kähdä katselemassa kaikki talon kalleudet ja rikkaudet, kaikki jywä- ja jauhoaitat, waatewarat, wellakirjat ja walmiit rahat, hopeakalut j. m. s., sillä he hywin ymmärsiwät, ett'ei wieraan filmä niistä osaa ota, mutta jos wieras olisi tiennyt, kuinka kippurasssa talon wäki piti nokkaansa, jos näkiwät, että wieras taloon tulee, kuinka he sipisiwät ja suhisiwät toisillensa tyytymättöminä, „kun tuo tuli tänne wastuuseksi” ja kuinka he wieraan pois mentyä kaitin koloontuimat wieraskamariin lewittelemän wuodewaatteita käsillänsä ja päiwittelemään, kuinka paljon ne oliwat kuluneet ja likauneet, ja lastemaan luttua kuinka paljon tuo nälkäinen wieras söi, kuinka monen markan ja pennin wahingon hän heille

oli tehnyt — jos vieras olisi kaiken tuon nähnyt ja kuullut, niin ei hän olisi niin hyvillään ja ahneilla, loistavilla filmillä katsellut noita rikkauksia. —

Waikka Vinnalan isäntä ja emäntä olivat noin rikkaita, eivät he kumminkaan olleet onnelliset. Monta miespolwea oli talon rikkautta lisätty rikkailta ja pakollisilla naimisilla ja samalainen oli nyhyisentin isännän ja emännän naiminen ollut. Tuonlaisten naimisten seuraukset useinkin olivat katkerat, sillä todellinen rakkaus ei niissä tullut koskaan kyshmykseen, vaan kuollut kylmä tavara, ja kuollut ja kylmä oli tavara lämpimän sydämen kumppaniksi. Rikas oli ollut tyttönä Vinnalan emäntä ja rikkaan Vinnalan ainoan pojan piti saada rikas waimo — siinä se ainoa ohje, jota he käyttivät naimisessaan. He eivät tienneet mitään todellisesta onnesta, joka tekee awioelämän niin hauskaaksi ja keweäksi. Eivät he koskaan saaneet kylliksi tavaraa, johon oli milloin toisen tai toisen syh eli wika, ja siitä piisajsi melkein alinomaista kurinaa ja kärinää, jättimistä ja piikkeilemistä, ja se teki heidän elämänsä katkeraksi ja kärjimättömäksi.

Sellaisessa kotielämässä kaswoivat ja warttuiwat heidän lapsensa jo aikalain kowiksi ja tylyiksi. Kaikki heidän hellimmät sydämensä tunteet tulivat tuolla tavalla jo pienuudessa sammutetuiksi ja tukahutetuiksi, sekä kowuus, kylmyys ja tunnottomuus sinne sijaan istutetuiksi; jonkatähden heiltä melkein kokonaan puuttui ihmisellistä myötätuntoisuutta ja helläsydämellisyhtä. Heidän vanhempansa eivät opettaneet heitä edes lukemaankaan, jonkatähden tytöt lukukereillä aina saivat toria ja nuhtelemisia. Kun vanhemmat tuon saivat tietää, eivät he enää päästäneet heitä wiimeiseltä lukukintereille ollenkaan, „sinne häwäistäwäksi,“ niinkuin he sanoivat. Kunnollinen kiertävä koulu oli kylässä, vaan eivät he panneet lapsiansa sinneään „mulla kaikkea pahuutta oppimaan!“ Wasta sitten kun papisto otti huomionsa tuon kowin laiminlyöhdyn lasten kaswatuksen ja antoi julkisia nuhteita vanhemmille,

ottivat he kotiopettajan lapsillensa, joka heidät opetti senverran lufemaan, että he hädin tuskin pääsivät ripille. Raikista näistä; jo selvästi näkyy, että he kowin laiminlöivät lastensa henkisen kehityksen, ja vanhempien jokapäiväisen elämän epäsiweellinen esimerkki tunkeutui hetki hetkeltä, aika ajalta tuohon lasten hellään ja tyhjäksi jätettyyn kohtaan — sydämeen, ja niin ne heikot toimet kuiwettuivat ja kowettuivat jo orastaessaan. —

Niin, rikkautta heillä tyllä oli, mutta ei se woinut heitä estää kuolemasta. Paljon he woivat saada aikaan rikkaudellaan tässä matoisessa maailmassa, mutta tuo kuolema ei ollut oppinut hekkumoimaan; yhtä tyllä, yhtä ankara, yhtä yhtäkaifinen, yhtä tyly oli kuolema rikkaalle Vinnalan isännälle kuin köyhimmälle kerjäläisellekin, sillä hän on — lahjomaton.

Barhaassa miehuudessa ollessaan kääntyi Vinnalan isäntä pitkälliseen rinta-tautiin. Häntä kehoitettiin heti taudin alussa menemään lääkärin tykö apua hakemaan, mutta hän wastasi waan: „mitä ne woivat kenenlään taudille, eiwät ne ole muuta kuin herrain rahan onkia.“ Toinen, joka oli isännän kanssa oikein ylimäinen ystävä, kehoitti häntä uudestaan, mutta wastasi sairas: „mistäpä tässä raha kaikfiin tulee.“ Summinkaan ei sairastawalta isännältä lääkäreitä puuttunut, sillä yksi ja toinen sääliwä lähimmäinen käwi hänelle hywiä neuwojansa antamassa, miden ja miten pitää tehdä, että tauti luopuisi, mitä ja mitä pitäisi rhyystää ja nielestellä, että parannus seuraisi, ja noiden neuwojen johdosta wäliin kylvetettiin, wäliin pestiin sairasta senkin seitsemänlaisilla wesiillä ja loitsituisilla pesehillä. Hän koki niellä kaikfia akkajen ja ukkojen neuwomia wesiä ja liemiä; että kurkku oli solmulla, ja noihin tulliin ja turmiin nojaten odotti hän kofolla kourin luvattua ja wälttämättömästi seuraawaa parannusta. Noita neuwoja ja rohtoja seurasi isäntä näet siitä syystä niin mielellänsä, kun ne eiwät maksaneet — yhtään mitään.

Mutta itsepintainen tauti ei tuntenut oslenkaan, mis-

tä nuo kylmyt ja wetukat olivat kotoisin, eikä pitänyt heistä kaikista hyvää eikä pahaa, vaan hän teki työtään mukavasti isännän jo melkoisesti heifontuneessa ruumiissa, jonkatähden ei koko toivotusta paranemisesta tullut mitään.

Jonkun ajan isännän sairastumisen jälkeen sairastui samaan tautiin myös hänen nuorin tyttärensä Liisu. Ei hänellekään, paremmin kuin isännällekään, toimitettu minfäänlaista oikeaa apua, mutta Liisu sai aina „aprakkansa“ famoista saunoista, famoista wetufoista, liemistä ja nielemisistä, famoista woitehista kuin isänsäkin. Niin tarfkoja olivat Linnalan isäntäväki! He osajivat säästää wäärää mammonaa vielä fuolemassafin.

Tuossa maata riuvottivat nyt nuo kaikki köyhää rikasta sairasta, joilla ei mielestänsä ollut sitä waraa, että olisivat aikanaan hakeneet itsellensä kunnollista apua! Kun he olivat pitkiä aikoja odottaneet paranemistansa noiden nurkkohtorien neuvojen nojalla, hawaittivat he itsekin viimein, ett'ei paranemisesta tulekaan mitään ja se tieto ja tunto teki heidät kowin alakuloisiksi. Suuri rikkautensa ja hywyhtensä, joka heidän täytyi nyt tänne jättää, poltti ja pakotti heidän sydäntensä kowin. Taudin waiwaamana ja rikkauden polttamana tuli heidän mielentilaansa nyt niin juonikkaaksi ja kärthiseksi, ett'ei heitä mieliksi woinut palwella mikään, ja isännällä oli joka kärinään tallella nuo sanat: „tänne jääte minun tawarani päälle!“

Kun isäntä oli jo tullut auttamattomaksi sairautessaan, alkoi mielensä tehdä koettaa „herraintin keinoja“ parantukseksensa. Kuolema oli näkösfällä, aivan silmäin edesfä; epätoivo ja synkeys walloitti mielen, ja niinkuin hukkuwa tarttuu hädisfjään kaikkiin heikkoihin esineisiin, oljen korkeentfin, waikfa hän hywin käsittää, ett'eiwät ne woi häntä pelastaa, niin haapuili isäntä nyt ympärillensä. Isäntä esitteli nyt emännälle, että „jos tuota koettaisi vielä mennä „tohtuurin“ tykö.“

„Sinnehän sitä nyt vielä mennään! Ei maarian sitä

ole foetettu jo waikka mitä, eikä mistään ole apua saatu; ei yhtään asfelta. Mistä sitä on rahaa joka paikkaan wiskata," tiuskui siihen tuo säästävä emäntä.

Waikka isäntä oli tähän asti ollut aiwan samassa mielesjä, ei kuitenkaan emännän säästäväishyys tällä kerralla soinnut hänen korwaansa hywältä, sillä hänellä oli kowa pelko kuolemasta ja tawaran tämme jäämisestä, ja hän wastasi emännälle: „rahoja on tyllä tuhansia takanaasi.“

„Ei maarian niillä ole parempiakin reikiä,“ wastasi emäntä kylmästi ja meni tiehensä.

Mitäpä nyt teki isäntä. Itse ei hän kynnnyt lääkäriin luo menemään, eikä edes rahojakaan kaapista ottamaan; hänen täytyi tyytyä emännän päätöksiin.

Ensi kerran eläesjään olivat nyt isäntä ja emäntä erimieliset tawaran kotoamis- ja säästäväishyys-asiassa, ja raskaalla mielellä tunsi isäntä nyt, ett'ei hän ollut tehnyt itsellensä hytawia wäärästä mammonasta, mutta se oli liika — myöhäistä.

Isännän tauti tiihyi nyt kahta ankarammaksi ja alkoi lähetä loppuansa. Sairas alkoi houreilla ehtimiseen: „laskekaa kaswut tarffaan! — Ei, ei se tullut nyt oikein, viimeinen päivä jäi ajan laskusta pois ja siis kaswutta. — Eeci — en minä anna sinulle rahoja lainaksi, sinulla on huonot takausmiehet — ja sinä sitten! millä sinä welkasi maksat, joka olet aiwan tyhjä mies kuin rusjatta — ei, ei, menkää, menkää tiehenne! Ei minulla ole teille antaa jywiä, waikka paikalla nälkään kuolisitte! Mitäs tyhjää — olisipa sekii wiijasta, että antaisin ruoan pois omasta suustani...! Dih! täällä on semmoinen pakotus... mutta kuulepas sinä sinä: paljonkos annat hywäntekijäisiä, niin annan sinulle rahoja lainaan? sinulla on kelpo takausmiehet... woi, woi kuinka polttaa — rahani! rahani! tuo lurjus ei jaksanut maksaa kaitkea kaswua — woi, woi, auttakaa, auttakaa! — — —“

Tuokimoisia houreili sairaa toisiin ajoin ja wäliin oli hän aiwan tunnotonna ja puhumatonna. Ujeampia wuoro-

tausia oli hänen tilansa tuommainen, mutta sitte hän taipui tunnottomuuteen pariksi vuorokaudeksi. Ei hänessä nyt nähty nyt enää muuta elon merkkiä kuin heikko hengityksen hohotus. Yht'äkkiä rupefi hän käsillään koveroimaan ympäriltänsä ja nähtti pyrkivän ylös. „Rahani, rahani!“ äännähti hän korisewasta rinnastaan! Kolkko oli tuon viimeisiä henkiään wetävän ja kohta ijankaikkisuuteen menewän miehen viimeinen äännähdyks, joka kuolon kouriistamasta rinnasta, kumisewana ja sammaltawana lähti niinkuin haudasta. Hänen viimeisenä lauseensa oli tuo — wäärä mammona, jouska edukki hän oli niin paljon pyrkinyt. Tänne oli se nyt jättäminen ja itsensä meneminen Jumalan eteen kenties hywin köyhänä, tekemään lufua hallituksestaan. Kenties moni täällä köyhempi teli tuon saman matkan rikkaampana ja rohkeammassa turwassa kuin Linnalan isäntä; — emme huoli tuomita, sanomme waan: kenties, kenties! —

Kun sairias oli nuo viimeiset sanansa lausunut, walahti hän rauteakki wuoteellansa, hengenweto alkoi harweta, leuka jäi alas ja — elämä oli hänen jättänyt.

Waimonsa ja tyttärensä Kaiju seisoivat muiden muassa hänen wuoteensa wieresjä, silloin kun hän puhalsi viimeisen henkensä, mutta kummankaan silmiin ei tullut kyhneleitä! Waimonsa ei ollut wielä koskaan wuodattanut kyhneleitä hellien sydämen tunteiden waatimuksesta, sillä niitä tunteita ei hänellä koskaan ollut, mutta sydämen katkeruuden, wihan ja kiuksen kyhneleitä oli hän kyllä usein wuodattanut. Entä ne toiset filmät? Rowakki, kuiwakki oli niidenkin filmien, tarpeesja niin runsaswerinen lähde — sydän — jo lapsuudessa kuiuwnut, niinkuin jo wähän ennestäänkin tiedämme. Hänessä ei ollut herätetty eikä kehitty eloon niitä tunteita, jotka ihmisen tekewät onnettomuudessatin niin onnelliseksi. Lapsuudesta pitäin oli hän opetettu tuntemaan ja tietämään, että hän on mahdottoman — rikas, ett'ei heitä ole kuin kaffi perillistä ja että wanhempien kuoleman jälkeen jää taikki omaisuus ja rik-

kaus heille; sen tunsi ja tiesi Kaisu liiakkin hywin. — Nyt kuolee tofi isä jo, ja tuo suuri perintö luiskahtaa kohta aiwan omiin käsiini. Toinenkin perillinen — sisar, sairastaa samanlaista tautia kuin isä ja warmaan hänkin kohta kuolee ja tuo rikkaus ja loisto tulee kaikki minulle ja silloin — silloin . . . kenties hän ajatteli niin isänsä kuolinvuoteella — kufapa hänen tietää, mutta warma waan oli se, että hänen filmänsä olivat aiwan kuivat, siis sydämensäkin liikkumaton!

Mitäpä siinä oli, isäntä oli nyt kuollut. Häntä ei toimitettu heti hautaan, sillä hänelle kumppaniksi odotettiin Piisua. Oli si tullut, näette, liika kalliiksi pitää kahdet hautajaiset liitysten, sentähden pidettiin isännän ruumista maan päällä niin kauan, että saataisiin Piisunkin peijaat samassa ja niin päästäisiin puolta vähemmällä kulungilla! Se toivo ei pettänyt kukaan jälkeen jääneitä tawaran säästäjiä, sillä Piisu kuoli todelakin jonkun ajan perästä. Nyt ei ollut muuta tehtävää eikä mitään odotettavaa, waan ruumiit laitettiin hautaan ja sen toimen tehtyä pidettiin suuret peijaat, molemmille yhdessä, ja niin saatiin „kaksi kärpästä yhdellä lyönnillä“.

Kahden jäivät Linnalaan nyt emäntä ja Kaisu. He olivat muiden nähden surewinaan wainajia, mutta sydämesfään oli heillä suloinen ilo ja tyytyväisyys elämänsä nykyiseen kohtaloon. Niinhän se pitäisikin olla, että ihminen tyytyisi siihen, mitä vielä Jumala paneekin päällemme, ja että ottaisimme vastaan sen lapsen ilolla, jospa waikka kuorma tuntuisi vielä raskaaltakin. Mutta oliko Linnalan emännän ja Kaisun tyytyväisyys ja ilo oikeaa? Ei, sillä tyytyväisyys tuli heille siitä, kun he nyt pääsivät näkemästä waiwaa noista kahdesta sairaasta, joista ei heille enää moneen aikaan ollut mitään hywää, waan paljon wastusta, kiusaa, waiwaa ja — kulumusta. Nyt olivat kaikki nuo epäkohdat yhdellä iskulla poistetut ja siitä heidän tyytyväisyytensä! Nykyinen ilonsa tuli taas siitä, kun kaikki rikkaus, kaikki tawara oli nyt heidän kahden. He tunsivat sen nyt niin warmaan omaksensa, ett'ei mikään

voima ja walta woinut heiltä sitä pois riistää; he tunsiwat saaneensa nyt niin ison woittokaupan, ett'eivät he ennen koskaan olleet tawaroillensa saaneet niin äffinäistä ja runsasta lisäystä, ja melkeinpä äiti ja tytär kadehtiwat salaa toisiltaan tuota wäärää mammonaa. —

Sinnalassa oli jo isäntäwainajan aikana ollut monta vuotta palveluksessa eräs Matti-niminen renki, hän jäi taloon vielä isännän kuoltuakin. Matti oli kaikin puolin kelpo nuorukainen. Hän oli kunnollinen työmies ja pystyi kaikkiin töihin sekä ulkona että sisällä. Hän oli jo isäntäwainajan tutkimisen ja sairastamisen aikana johtanut kaikki talon työt ja muut talouden toimet, ja kaikki menestyi hyvin. Hän se oli, joka isäntäwainajan jälkeenkin johti ja hoiti talouden toimet. Matti oli tasainen, hiljainen ja siivo luonnoltansa, eikä hänellä ollut mitään pahoja ja rivoja tapoja; se waan oli paha, että Matti rukka oli — köyhä. Khlässä aljettiin yhtenänsä kuiskaella, että Matista tulee Sinnalan isäntä, eikä kukaan järjellinen ihmisen kadehtinut tuota Matin luultua onnea, sillä he tunsiwat hänen kelpo nuorukaiseksi. Emme woi kieltääkään, ett'ei Matilla ollut salainen ajatus siihen suuntaan pyrkiä ja Kaisusfakin hawaittiin taipumusta kallistumaan sinne päin. Mutta autarmias, kun Sinnalan emäntä sai tuosta tiedon; silloin oli Matti ja Kaisu pulassa. Matin ajoi emäntä paikalla pois talosta ja Kaisu sai semmoista löyhä, että se piisafi.

„Wai semmoisen leipäkoin, köyhän ja nälkäisen rotan sinä keinottelisit meidän taloon. Minä olen itaruudellani ja tarffuudellani tehnyt talon ja koonnut tämän rikkauden ja työlläni ja toimellani kaikki pystyssä pitänyt, ja siten, waiwaa nähden, työllä ja tuskalla estännyt sinun tielle joutumasta, ja sinä tekit sit, että ottait kerjäläisiä tähän minun waiwain päälle mäsäämään ja laiskuttelemaan! Hm! Eipä wähää! Kyllähän minä tiedän, miten siinä käwisi, kun saisit tehdä pääsi mukaan: ensin tulisi taloon yksi kerjäläinen ja se wetäisi joukon toisia peräsään; sillä arwattawahan se on, että äijän

ja ämmän hän taljaisi heti tähän, ja niin olisi talomme pian syöty puulle puhtaalle ja me molemmat tiellä! Kauniisti miettii lapsi palkita vanhempansa suuria waiwoja! Ihmisellä on tarjona waiikka minäläisiä naimisia, ja tuommoisia miettii! Luulisi tuota ihmisen kunnianakin jotain maksawan, ett'ei itseänsä ja kunniaanensa waihda renkuroistoon; hui! Ei ajatustakaan sinne päin, ja sen sanon minä," porisi ja sätti Rinnalan emäntä tyttärellensä.

Raisu ei puhunut eikä wastannut mitään tuohon äitinsä saarnaan. Hän oli nyt itsekin tullut tuntemaan, kuinka alas hän jo oli itsensä antanut; äidin saarna oli waiikuttanut. Myöhemdellä tunsi hän nyt uudelleen suuren rikkautensa ja hän huomasi sen hirweän suuren erotuksen, mikä oli hänen ja Matin wälillä. Hän katui katkerasti, kun hän oli senkään werran antanut sijaa sydämessään noin halwoille ajatuksille, ja koki kaikin tawoin wieroittaa niitä pois mielestänsä. — Kenties oliwatkun nuo Raisun mielipiteet Matista ainoat ajatukset, ainoa taipumus koko Raisun elämässä, jotta sijällisen totuuden tunnon tuottamina waatiwat ehdotonta tottelemista; mutta ei hän totellut sitä ääntä — hän ei saanut totella! Olikohan hän totellut sitä sijällistä ääntä, sijällistä tunnetansa, jos ei äitinsä olisi häntä niin kowin estellyt sitä tottelemasta? Kenties. Hellyy oli Raisun waiipua tafaijin entiseen sydämen kowuuteensa, sillä kowaksi oli tuo sydän paadutettu jo lapsuudessa, wäärän mammonan tunnottomassa pätsissä!

Matin meni pois talosta, niinkuin häntä paholla sanoilla oli käskettykin, eikä hän näyttännyt ollenkaan nurkuwan tuota elämänsä häpäjewää kohtaloa. Jonkun ajan kuluttua nai hän erään siewan ja siweän piikatytön ja pian hawaitti hän, että wäärä mammona oli hänenkin wäihällä wietellä wäärälle uralle, sillä hän nyt sai wasta tuta oikeaa sydämen rakkautta. Matin rupeji waimonsa kanssa perustamaan torppaa, jonkun kylän talon tafamaalle ja ennen pitkää tuliwat he huiwästi toimeen, sillä molemmat oliwat oppineet tekemään työtä.

Wankka oli myös Ruokolan talo. Ei kukaan wanhoistakaan ihmijistä muistanut sitä sen pienempänä eikä köyhempänä. Ruokaa ja rahaa oli Ruokolassakin ja muuta hyvyhttä niin paljo, että se haki wertojaan maassa. Wankka oli Ruokolassakin kartano, niin että monesja rustholissa olen nähnyt heikommat huoneukset. Wankka oli karja, wankat kalut ja aseet, kaikki wankat. Suurilukuinen perhe asui tuossa wankassa talossa ja hein olivat — wankkoja. Suuria ja pulsteita olivat Ruokolan miehet ja pojat. Talo oli wanhoista ajoista asti ollut aina wäkirikas ja paljo oli wäkeä siinä nytkin. Talossa oli kaffi wanhaa weljestä ja kummallakin heillä oli useampia poikia ja tyttäriä. Syntyhipä tansoa jonakuna talwis-iltana, kun kaikki wäki oli kotona, tuon talon hommaa ja hyöwinää, kuinka he työstentelivät puhtaisja, siisteisjä huoneisja, kirkkään taffawalkean loimosja. Waimot ja tyhdöt kehräsiwät, että rukkien rattaat meniwät yhtenä sawuna ja siitä syntyi jotenkin kowa yksitoikkoinen surina. Nuorimmat karstasijwat yhdelle osalle kehrääjistä sytkäritä ja sitä nuoremmat hoitelijwat itseänjä pienempiä. Yksi osa miehistä weisteli taffawalkean walossa työkalujensa raaka-aineita ja toiset wähän taampana seiwoiwat höhläpenkkienjä ääressjä ja pärewalkeon walossa walmistelijwat mikä mitäkin talouden tarwetalua. Yhdellä tuossa on walmistumaisijllaan pari siewiä ja somia tuoleja, toisella pari siewiä länkejä, tuolla nuorella miehellä tekeillä — kättyt ja siitä arwaamme, että hän on nytkyhaikoin nainut. Mutta mitäs tuo mies tuolla tekee? ai! keinu-tuosia! Siitähän woimme päättää, että talossa hymmaretään jotain elämän mukawuudestakin. Ja tuossahan pukartaa kaffi pientä poikastakin! Mitähän heillä on mielesjä? — Dikein! toisella on rullatuoli, toisella fuontalolapa tekeillä, ja nytky hymmarrämme, että noiden miesten kätewyys on sen ansio, kun he jo nuorena harjoittawat itseänjä siihen. Tuo työteliäisyys ja toimeliasuus jo kaukaisista ajoista asti lienee synnyt-

tännyt sen varallisuuden, fiisteyden, hyvän järjestyksen ja sopuun, joka kaikilla ilmestyy talossa.

Kaikki Kuokolaiset olivat kylässä erinomaisessa arvossa pidettyjä. Ei niitä pitoja kylässä ollut, joissa eivät he olisi olleet, naiset kofkeina ja miehet kettäreinä. Nuorten naimiskaupoissa oli aina joku Kuokolainen puhemiesä eikä yhdekkään ristiäiset tuntuneet ristiäisiltä, jos ei joku Kuokolan parikunnista ollut kummeina, ja kaikissa kylässä pidettävissä häissä olivat nuoret Kuokolaiset aina nuodemiehinä ja morsianpiikoina; jos ruumis oli haudattawa, oli wanhat Kuokolaiset kantamassa, jos haudattawa oli wanha, ja Kuokolan pojat kantoiwat kaikki kylän nuorena kuolleet viimeiseen lepoonsa.

Noin paljo kunniaa oli heillä kyläläistenä kesken, eivät he sitä suotta saaneetkaan. Kauniita, pulsteita ja siwoluontoisia ihmisiä ollen, olivat he vielä päälliseksi rikkaita, joka ihmiselle antaa niin paljon arwoa tässä maailmassa. He eivät käyttäneetkään rikkauttansa saturein tavalla, waan rento elämä oli heillä kaitinpuolin. Heillä oli wierashuoneet kaitin puolin hyvässä kunnossa ja wieraita ottiwat he mielellään vastaan, pitäen sen kunnianaan, kun saivat heitä kestitä. Toisin kuului heidän korwissaan hyväntä, kun wieras lausui mielistelemiä lauseita talon ja sen asukasten hywin woinnista; mutta eihän tuo ole mikään kumma, sillä kenellepä se soitto ei hyvää tekisi. Heillä oli jo monta vuosikymmentä ollut maamme enimmän aikaa elänyt sanomalehti, joka seikka lajillaan myös herätti kyläläisissä kunnioitusta heitä kohtaan. Kuokolaiset olivatkin kyllä hyväntahtoisia kyläläisilleen selittämään ja jakamaan sanomalehdestään saatuja tietojansa, johon pitopaikoissa tarjontui heille erinomaisen hyvä tilaisuus. Koko kylän tietowarasto perustui sillä tavalla noiden Kuokolan sanomalehtien nojalle ja jos tuli kysymys jostain asiasta, kuultiin kohta puhujain joukosta ääni: „niin ja niin kuuluu olewan Kuokolan amiiseissa.“ Siitä aiwan helposti johtui, että olemattomatkin asiat koetettiin noilla Kuokolan „amiiseilla“ pystyynsaattaa.

Kun olemme nyt hätäpikaa tulleet tuntemaan Ruokolaisia ulkoa ja sisää, heitämme heidätkin tällä kerralla siihen, ja rupeamme erikseen tarkastelemaan talon toisen vanhemman welsjen, Msari, nimisen pojan-elämän kohtaloita.

Msari oli kookas, uljas ja pulstea, täysi-ikäinen poika. Hän oli luonnoltansa hiljainen ja siivo, ja moni kylän neito loi häneen haluttaita silmäyksiä. Hän olikin kunnioitettu kyläläisten kesken ja jotenkin tiedonhaluinen. Hän hankki usein itsellensä hyödyllistä kirjallisuutta lukeakseen, mutta vanhat miehet eivät tuota tieteilemishalua katselleet juuri hyvillä mielin, sillä he arweliwat kaiken muun tiedon liialliseksi, paitsi mitä heidän awiisinsa woivat antaa. Kristillisen ja siivon kaswatuksen saaneena, oli Msari todellakin kaikinpuolin miellyttävä ja toiworikas nuorukainen.

Kun Linnalan Raiju nyt oli melkein yksin niin mahdotomien rikkauksien perillinen, niin hänelle ilmestyi myös mahdoton paljous kofijoita. Raijki olivat rikkaita taikka muutoin jollain tavalla loistawia, sillä köyhät ja alhaiset eivät tulleet tässä kysymykseenkään.

Ruokolasjakin oli pitkät ajat kannatettu suwun kunniaa ja talon warallisuutta rikkailta naimisilla. Se olikin menestynyt, sillä saattaahan rikkaisjakin olla kelpo ihmisiä. Ruokolaiset olivat naimisissaan katsoneetkin samassa sydämensä wautimuksia kuin warallisuuden karttumistakin; silti oli se menestynyt. Mutta ajanpitkään oli se menestystapa kiinnittänyt heidän ajatustapaansa siinä aiasja hieman wääriä mielipiteitä. He luuletteliwat näet, että rikasten ei sowi naida muita kuin rikkaita, eli niinkuin he sanoiwat: „ihmiset ihmisiä, ja piiat, rengit toisiaan.“ He wäittelivät, waikka kyllä siivosti, että kyllä kait rakkaus tulee jäljestä, kun kerran yhteen tullaan, waikk'ei sitä alusja olisikaan. Se ajatustapa teki sen, ett'eivät Ruokolaisetkaan pitäneet köyhää ihmistä siinä arwossa kuin rikasta, waikka kuinkakin kunnollinen hän olisi ollut. Mahdottoman siivoja kun olivat, ei tuo halwekijminen heissä tullut juuri

monesti näkhyiin eikä kuuluwiin, ei julkkisesti silloinkaan. Mutta kun tuli pitempi keskustelu ihmisten sijällisestä ja taloudellisesta tilasta, pilkkisteli tuo pahankurinen, ihmisiä halveksiva kurjuus ehtimiseen heidänkin sydäntensä affunoista.

Niiden ajatustapojen ja mielipideiden hedelmä oli sekin, kun Mrarin isä käski poikansa eräänä iltana kamariinsa kahdenkesken. Mrari oudostui tuota kowin, sillä sitä ei ollut isä koskaan ennen tehnyt.

„Etkö ole ajatellut ruweta jo naimaan?“ kysyi isä, kun olimat tulleet kahdenkesken.

„Mitä isä sitä kysytte?“ kysyi Mrari punastellen ja hämmästellään, sillä hän ei ollut ennalta aavistanut semmoista keskustelua.

„Nyt olisi niin kowin hywä tilaisuus sinulla siihen,“ sanoi isä.

„Missä?“ kysyi Mrari, yhä punastellen.

„Linnalassa.“

Nyt wasta Mrari=rukka punaiseksi lensi. Hän ei tiennyt, mitä piti tuohon wastata. Hän koki sijoitella istuintansa ja hieroa käsiänsä ja katsella sinne tänne; sijällinen taistelu näkhy riehuwan tuolla kärhennetyssä sydämessä ja kaikista näkhy, että isä oli johonkin arkaan paikkaan koskenut.

„Minä en pidä Linnalan Raikusta,“ sanoi Mrari wiimein.

„Ahaa! Etkö sen pahempia? Se ei olekaan niin waurallista, jos et hänestä pidäkään ensi alusta; kyllä hän tulee hywäkijän mielestäsi, kun kappaleen aikaa olette yhdessä,“ sanoi isä yhtäkaikijisesti.

„Tuo Mäntylän Taawa on minusta niin mieluinen,“ sanoi Mrari ujosti ja punastui vielä kahta punaisemmaksi entistään.

Mrari oli nyt tunnustanut itsälleen salaisuuden, joka oli hänen sydämessään liikkunut. Mrarinkin sydämessä oli herännyt luontoinen totuuden ääni ja hän tunsi, että se ääni oli oikea, jonka oikeutta hänen tuli puolustaa itsänsä edessä. Hän

ei ollut tuota tunnettanja ilmoittanut vielä kenellekään, ei Wäntylän Taawallekaan, ja yhtäkaikki katsoi hän tarpeelliseksi sitä puolustaa, sillä se näytti nyt olewan vaarassa.

„Wäntylän Taawa! Mitä luulet hänen kanssaan saavaksi? Köyhä, pieni ja welkainen talo on Wäntylä ja monet owat Wäntylän isännän lapset. Ajattele! — Useat owat myös omat weljesi ja setäsi pojat; ei tästä niin paljon osaksi tule, kun meidät aika jättää. Teidän tulee itsenne hankkia lisää, jos mielitte kunnialla päästä tämän maailman lävitse; mutta tuota lisää omaisuudellensa ei saada mitenkään pikemmin kuin edullisen naimisen kautta. Tuommoinen talo ja omaisuus kuin Vinnala on, joka sitte tulisi kaikki sinun haltuusi ja kotoa saisit wanhan perinnön, lähtiesiäsi Vinnalaan isännäksi, eikö kelpaa?“ esitteli isä pojallensa.

Ah, Ah, Ah! Älä tottele tuota ääntä! Waikka se on lähtenyt oman hyvän isäsi suusta, niin se ei ole oikea ääni, sillä enemmän tulee kuulla Jumalaa kuin ihmisiä, ja se se on nykijässä aiasjasi jumalallista ääntä, jonka tunnet omasa sydämessäsi. Seuraa sitä! Ei sen totteleminen tuota sinulle wahinkoa. Kenties, jos tuo isäsi neuwon totteleminen tuottaisi sinulle äärettömän, arvaamattoman wahingon, niin — kenties?

Kumpaa ääntä Ah, Ah, Ah totteli? — Jänsä! Hän rupefi miettimään tulevaa asemaansa. Ahkerasti hän wertaili rikkaiden ja köyhyyden keskinäisiä suhteita ja kummallisen erotuksen hawaitti hän nyt niissä: toista oli olla ihmisen käskijänä kuin käskettävänä, toista antajana kuin anojana, toistapa vielä oli olla yleisesti kunnioitettuna kuin ylönkatsottuna. Toista, toista oli kaikilta tahoilta katsottuna olla tässä maailmassa rikkaana kuin köyhänä. Mutta eräs „toista“ oli vielä, jota ei Ah, Ah, Ah huomannutkaan ottaa lukuun tuossa elämän wertailuksessa katsahduksessa, nimittäin: oliko toista sitoa itsensä, suurien rikkauksien oheessa, kiinni semmoiseen elämän kumppaniin, jonka sydän oli — kylmä, jota ei saattanut rakastaa, jonka

näkeminenkin jo vaikutti sen, että veri seisahdun ja sydän tunsi kammoa ja inhoa — niin: oliko se toista kuin jos olisi yhtynyt femmoiseen kumppaniin, jota sydän niin toivoi ja halusi, jonka muisteleminenkin teki jo sydämen niin lämpimäksi ja elämän niin hauskaksi, waikk'ei hänen rinnallaan ollutkaan kultamuoria eikä muita rikkauksia, ei muuta kuin — lempeä sydän, mutta se sydän olisi niin lämpöinen ja pehmeä. Tuo „toista“ se oli, jota Afari ei huomannut, sillä hänen oli soaisut — wäärä mammona.

Afari koetti ajatuksissaan nyt asettaa itsensä Rinnalan isännäksi ja hän huomasi, että silloin olisi hänellä olemista: silloin olisi hänellä rikkautta, hyviä päiviä, ja maine ja kunnia tulisi itsestään. Tuo tunto ja tieto teki Afarin mielettänsä jo kahta wertaa korkeammaksi entistään. Hän kuwaili mielessään, kuinka hänestä, Rinnalan isäntänä ollessaan, anotaisiin, pyhettäisiin ja waikusteltaisiin minkä mitäkin, kuinka häntä rukoiltaisiin ja noudateltaisiin melkein joka tilaisuudessa ja kuinka hänellä olisi aina tarjona tilaisuus runsaasti lisätä jo ennestäänkin suuria rikkauksiansa. Noita mieltiesään tunsi Afari femmoisen tyytyväisyyden ja onnellisuuden, ett'ei hän luullut muuta tarwitsewansa. Näiden Afarin mielestä niin autuaallisten ja onnellisten ajatusten ja tunteiden seasta liepahti tosin usein esille — Wäntylän Taawa hänen ajatuksiinsa, mutta ei, ei — hän on kyllä lempeä ja ystävällinen, mutta hän on niin — köyhä; ei hän sowi! Olipa toinenkin, joka tuossa mammonan hurmaawassa liekkeessä astui Afarin mieleen. Se oli — Rinnalan Raisu, jota hän koetti asettaa rinnallensa rikkauksiensa kanssa. Oi kuinka kylmältä kylä tuntui tuo ajatuksissa tehty sowitz Afarin sydämessä, mutta olihan Raisulla tawaraa, jota ei Taawalla ensinkään ollut ja „kylähän Raisukin tulee hywäksi, kun ferran yhteen tulemme, fanoi isäkin,“ niin ajatteli Afari.

Afari oli tehnyt nyt tulewalle elämälensä tärkeän ratkaisewan päätöksen. Rinnalan suuret tawarat oliwat nyt syös-

seet syrjään sydämeistä ne ihmiselliset ja hellät tunteet, joita hän oli jo enemmän aikaa tuntenut Wäntylän Taawaa koh-
taan. Niiden sijaan oli nyt astunut rikkaus, loisto, funnia,
maine; mutta Pinnalan Kaisu ei sinne julkisesti astunut. Hän
seurasi vaan noita Usarin lempiwieraita kaukaisena, kylmänä
wieraana, joka ei olisi päässyt lähitienoillekaan muusja tapa-
uksessa, mutta tawarainja lähestyessä ja mennessä Usarin sy-
dämeen, täytyi hänellekin olla tie auki.

Seuraavana aamuna puki Usari yllensä pyhäwaatteet
ja lähti johonkin, mihin, sitä ei kukaan tiennyt. Mutta isä
tiesi aiwan hywin, mihin pojan tie weti, ja hän ilosta oikein
hykerji käsiänsä, siitä kun hän oli woittanut niin loistawalla
tawalla. Hän tunsi tehneensä wanhimpana hyvän ja toime-
lisen työn, kun hän oli turwannut lapsellensa tämän elämän
tulewaisen toimeentulon. Hän ei epäillyt ensinkään, ett'ei
Pinnalassa otettaisi ilolla vastaan hänen poikansa tarjoomus-
ta, ja hänkin piti jo Pinnalan rikkauksia melkein omaan per-
heensä kuuluwana ja kaksinverroin tunsi hän Ruokolan ar-
won kohoawan.

Niin, Pinnalaanhan Usari nyt meni kosimaan, silloin kun
hän lähti kotoansa pyhäwaatteissa. Hän toimitti heti asianja
ujostelematta. Siinälinen, waikka tällä kerralla salainen riemu
tuli nyt Pinnalan emännän ja Kaisun sydämiin, sillä he oli-
wat jo pitäneet kauan salaista toivoa Usarista. Sekä äiti
että tytär otti hänen tarjoomuksensa ilomielin vastaan ja
kauppa tehtiin. Rumminkin emäntä hywin warowasti ky-
säsi ennen asian päättymistä, paljonko Usari saisi kotoaan
lähtiesään, jos hän tulisi heille wämyksi, johon Usari antoi
emännälle hywin tydyttävän wastauksen, ja niin ei sekään
estännyt asian menestymistä. Salaa katseli nyt Usari Pinna-
lan kaikenpuolista uljuutta ja kaikissa näkywää taloudellista,
wanikkaa perustusta. Tuohan kaikki oli kohta tulewa hänen
omaksensa, oman mielsä mukaan hallittawaksi, ja hän iloitsi
sydämessään suuresta voitostansa. Kylmästä tuntui tosin

Kaisu nyt niinkuin ennenkin Usarille, mutta hän ajatteli waan mielesjansä: „Kyllä kait se vielä kaikki tulee hyväksi.“

Ensi pyhänä kuulutettiin Kuokolan Usari ja Pinnalan Kaisu. Kylläsä ei tuota pidetty kummanakaan, niinkuin useasti muulloin, sillä sekä sulhanen että morsian oliwat rikkaita ja rikkaathan soveltuwat niin hyvästi yhteen. Olipa kuitenkin eräs, jonka rinnasta puhkesi raskas huofaus tuon uutisen kuultuansa ja hän oli — Wäntylän Taawa. Waikk'eiwät Usari ja Taawa olleet kumpikaan sanallakaan ilmoittaneet toisilensa tunteitaan, oliwat he kumminkin kahdenpuolin huomanneet, että heidän sydämensä puhuiwat niin lämmintä ja pehmeää lemмен kieltä. Nyt oli Taawan lempi kadottanut wastimensa; siitä tuo huofaus. Taawa kanto myllänä, nöyränä kärsiwällisesti sydämensä ahdistuksen; hän tunsi itsensä nyt niin halwaksi, pieneksi ja köyhäksi Usarin rinnalla, että hän oikein häpesi entisiä turhia ajatuksiansa. Wäntylän Taawa ei ottanut sittemmin vastaan yhtään kosijaa, sillä hän tunsi selwästi sydämesjään, ett'ei siinä ollut sijaa kenellekään muulle kuin yhdelle, ja se oli nyt — kadotettu.

Niin, mitäpä siitä. Usarin ja Kaisun kuulutukset käiwät laillisesja järjestyksesjä ja Kaisu piti morsseuttansa niin tyytyväisjä valmistellen siten suuria tulewia häitä.

Eräs ystäwä kyhy ensimmäisen kuulutuksen jälkeen Usarilta: „pidätkö siinä todellakin Kaisusta?“

„Ei, en minä hänestä huoli yhtään,“ wastasi sulhanen peittelemättä.

„Kuinka se on ymmärrettävä? Miten siinä fitte saatat mennä hänen kanssaan naimisiin, kun et pidä hänestä?“ uteli ystäwä.

„Hänellä on rahoja ja muita rikkauksia“, wastasi Usari alafuloisesti.

„Kyllä on lulta kumppaniksi“, sanoi toinen.

„Kyllä se vielä hyväksi tulee, kunhan kerran yhteen tulemme“, sanoi Usari entijellä luulo=uskollaan.

„Minä soisin, että niin kävisi, mutta minä toivon ja pelkään“, sanoi ystävä, joka nähti maailmaa tutkineen useamalta taholta kuin Mjari.

„Mitä toivot ja pelkääät sinä?“ kysyi Mjari, ikäänkuin waatien selitystä.

„Toivon että niin kävisi ja pelkään ett'ei niin käy“, sanoi ystävä.

„Koutawa pelko ja toivo! minä nähtän sinulle, ystäväni, että kummankinlaatuiset huolesi sinä asiassa ovat olleet ihan tarpeettomat“, sanoi Mjari wakuuttawasti ja wähän närkästyksisjään.

„Saat uskoa, ystäväni, että minä kaikesta sydämeistäni suon niin käywän!“ sanoi tuo Mjarin ainainen, myös vielä naimaton ystävä, ja niin ystäwyhkyet erkaniwat.

Tuo pieni keskustelu oli tapahtunut ulkona taiwaan kan-
nen alla, laihopellon pientarella, sillä kesä oli nyt ihanim-
mallaan. Heti kun Mjari oli Linnalan Kaisun kanssa ensiker-
ran kuulutettu, huomasi yllämainittu ystävä, että Mjari tuli
aiwan erituontoisiksi. Ennestäänkin oli hän hiljainen ja har-
wapuheinen, mutta nyt oli hän muuttunut wieläkin hiljaisem-
maksiksi ja harwapuheisemmaksi. Hän haki aina yksinäisyhyttä
niin paljon kuin waan woi ja kun hän sitä sai, waipei hän
shwiin ajatuksiin, katsoa tuijottaen yhteen ja samaan paikkaan
katkeamatta, sitki kun joku tapaus hänen siitä hawautti. Tuos-
sa asemassa puhkesi hänen rinnastaan tawasta shwä, kumi-
jewa huokaus. Sen oli hänen ystäwänsä huomannut ja hän
alkoi aawistaa, ett'eiwät Mjarin sisälliset asiat olleetkaan aiwan
oikeassa. Ystävä tapaili usein Mjaria, saadaksensa kahden-
kesken puhutella häntä, siten saadaksensa selwän hänen sisäl-
lijestä tilastansa, mutta se ei ollut ennen onnistunut kuin
äskes laihopellon pientarella. Ystäwän tarkoitus oli saada
Mjari luopumaan ajoissa pois noin alusja ja niin shwää
shnykkämielisyhyttä aikaan saawalta tieltä, jos nimittäin hänen
uusi ja tärkeä elämän askeleensa olisi siihen shynä. Mut-

ta, niinkuin jo tiedämme, Mäarin puoleksi närkästynyt puhe teki ferrassaan tyhjäksi ystävän yritykset. — Silloin kun ystämykset tapasivat toisensa pellon pientarella, oli Mäari meenossa Linnalaan, johon hän lähtikin, kun erkaniwat toijistaan. Ystävä katsoi hänen jälkeensä surullisesti, sillä waikka Mäarin puhe oli ollut niin jäykkää laatua, ei kuitenkaan ystävän huoli hänen sisällisestä tilastansa tullut sillä poistetukfi. Hän katsoi niin kauan kuin näki Mäarin jälkeen, kuinka tämä meni Linnalaa kohden, ja sitten kun hän katosi näkywistä, huoasti ystävä: „woi, woi Mäari! Sittenkin minä vielä pelkään“. —

Jonkun wiikon kuluttua tuosta tapauksesta oli Linnalassa paljo puuhaa. Siellä leiwottin, pantiin olutta, keitetiin ja paistettiin. Wiikkokausia oli monta kockia siellä hötä päiwää palawaisja päin ähkäilleet ja puhkoilleet, hyöriheet ja pyöriheet. Ei tarwinne lukijalle mainitakaan, että Linnalassa nyt valmistettiin suuria häitä, sillä paikkalunnan rikkaimmat ja kuu-luisimmat nuorikot oli nyt pantawa ikuiseen liittoon keskenänsä — ikuiseenko? — niin, ikuiseen. Häihin oli kutsuttu paljon wieraita, kaikki uljaita ja arwoikkaita. Morfsianpiiat ja sulhasen nuodemihet oliwat walitut kylän arwoikkaimmista nuorukaisista; olipa odotettawana loistawat häät, loistawine wieraineen.

Hääpäiwä tuli. Etimpänä asuwat pojat ajoiwat hewo-silla, joku määrätty neito aina kumppaninaan, sillä niin oli maafunnan tapa, mutta lähempänä olewat samoilimat juhla-waatteisjaan pitkin teitä ja wainioita suurisja parwisja Linnalaa kohden, pojat kantaen neitojen mytthjä, ollakseen siten „morfsian-piikojen kyytimiehjä“.

Nyt oli kaikki hääwäki jo kokoutunut Linnalaan; ei puut-tunut enää muita kuin pappia. Wierasten joukossa oliwat myhös Mänthylän Taawa ja tuo sulhasen ystävä, Karilan Heikki, pienenlaisen Karilan talon helläsydäminen, hywäntapai-nen ja-mainainen, tunnokas poika.

Kaikki olivat iloisen näköisiä; erityisissä ryhmissä ja parvekkeissa keskustelivat he minä mitään asiaa ja iloinen nauru tawasta osoitti jossain wäki-puskassa, että keskustelua oli osattu hyvin johtaa. Nuo keskustelewat ihmisparvet olivat enimmäen ulkona, sillä, niinkuin tiedämme, oli silloin kesän ihanin aika. Toiset seisoiwat ryhmissä päin yhteen pihalla, toiset käskelivät huonetten ympärillä olevilla kedoilta ja pientareilla, toiset taas olivat walinneet itsellensä jonkun kauniin aseman, jossa osa istui nurmella ja osa loikoi pitkää pituuttansa. Olivatpa he missä olivatkin, kaikkialla kuului waan iloista puhetta ja naurun hohotusta. Kaikki Ruokolan wäki oli siellä paraspa miesjä — sepä nyt on tietty. Usavain isä ei joutanut ottamaan osaa muun hääwäen wilkkaisiin ja hupaisiin keskusteluihin. Hänellä oli kyllin työtä käwlemi-
 jestä ympäri huoneita, pää pystyssä ja molemmat kädet seljän takana, Linnalan suurien rikkauksien katselemisesta ulkona sekä sijällä, jotka tuossa paikassa oli joutumat hänen poikansa käsiin, ja hän oikein hekumoi siitä oiwallisesta onnenpotkauksesta, josta hänen sukunsa oli saanut tawaroidensa ja maineensa lisäksi.

Waikka tuo hääwäki näytti yleiseen niin iloifelta ja murheettomalta, oli kuitenkin heidän joukossansa joitakuita, jotka eivät näyttäneet jaksawan ottaa osaa toisten leikkilisiin puheisiin ja iloihin: sulhanen ei ollut ensinkään iloisen näköinen. Synkkänä, kylmänä, haki hän waan yksinäisyyttä ja kaitissa toimisissaan oli hän niin ystäkaijinen koko häiden ja hääwierasten suhteen, ikäänkuin hän olisi ollut ihan yksin. Karilan Heikin aika taas meni siinä, kun hän tarkasteli ystäwänsä, sulhasen, mielentilaa ja piti filmällä hänen käyöstänsä, sentähden tuli Karilan Heikin asema noissa loistawissa häiesjä salapoliiisin kaltaiseksi. Ploton oli Wäntylän Taawankin sydän. Hän näki tähdessä walossaan jo toteentuneena, kuinka hänen nuoruuden unelmansa olivat nyt tyhjiin rauenneet ja tunsipa hän sydämessään syynkin, joka oli turhaksi tehnyt hänen hartaimmet toiveensa, joka oli ryöstännyt häneltä sen haa-

wessitun autuuden, mikä häntä oli tähän asti pitänyt eleillä ja niin iloisena. Hän tunsi, ett'ei tuota onnea, tuota läm-
mintä sydäntä ole hänestä ryöstännyt mikään toinen vielä läm-
pimämpi sydän, waan kaiken sen oli tehnyt rikkaus, wäärä
mammona, ja hän tunsi ett'ei hänen oikeutensa ollut oikea
oikeus. Hän tunsi itsensä nyt niin hylkättyksi, hyljättyksi,
yksinäiseksi ja orwoksi, mutta samassa myös onnelliseksi siinä
suhteessa, ett'ei hänen sydämensä ollut yhtään saastunut wä-
rän mammonan wäärästä himosta. Ryhmästä, kolkolta, kuol-
leiden haudalta tuntui tawara ja rikkaus Taavalle ilman läm-
pimättä sydämettä. — Oliko kumma, jos ei hän jaksanut olla
iloinen noita tuntiesjaan?

Nyt tuli pappi taloon ja koko hääwäki sai totisemman
muodon. Wihkituoli rakennettiin erään lakanalla, filmikoilla
ja huiweilla, ylt'ympäri puettuun saliin. Kaikki oli walmis-
na wihkimistä warten ja hääwäki kolouxi. Pastori seisoi wih-
kituolin edessä, suuri wirjikirja kädessä, mutta sulhasta ja
morfianta ei nähtynyt! Odottaminen alkoi käydä pitkäksi ja
ihmiset katsoivat toisiaan silmiin kysyvästi. Tuo tila turtui
itse kullenk in tufalalta ja lewottomia liikkeitä alkoi ilmaantua
hääwäessä, samalla kuin yksi ja toinen kuiskaeli jotain toisen-
sa forwaan, ja samassa pyörähti heistä aina joku ulos, ikään-
kuin warkein. Sulhanen oli — pois! Häntä oli katseltu joka
huoneesta, silloin kun piti lähteä wihille, mutta ei löydetty
mistään. Silloin tuli kauhea hätä niille, jotka asian oival-
sivat ja häntä ruwettiin miehissä hakemaan ulkopuolilta. Wii-
mein löydettiin hän narettapihalla olewan huoneen takaa, jos-
sa hän oli päin seinään seisomassa ja katsoa tuijottamassa
yhteen sijaan. Hän ei näyttänyt ollenkaan huomaawan haki-
jain tuloa, mutta kun häntä nykäistiin käsiwarresta ja muis-
tutettiin hetken tärkeästä merkityksestä, näytti hän ikäänkuin
sääpöhtävän, sitten hän loi puhuttelijansa surullisen ja läpi-
tuntewan näköisen ja raskas, syvä huokaus puhkesi samassa
hänen rinnastansa. Sen jälkeen lähti hän muiden kansa

pois, sen enempää puhumatta. — Tuon sulhasen hufassa-olon ajan itki ja vääsäsi morsian, että oli wedekki sulaa, ja sulhasen löydyttyäkin meni vielä joku aika, ennenkun hän voi tyhntyä.

Nyt tulivat sulhanen ja morsian vihkituolin eteen. Naunis ei ollut morsian kallissa morsiuspuvussaankaan, jäännöttömine wartaloineen, litustaisine ja siintioine, tafawärifine kaswoineen, pienine kiiluwine silmineen ja hienoine umpinaisine huulineen. Mutta jos hänellä olisi ollut lämpimämpä, lempeämpi ja tunroffaampi sydän, olisiwat ne hyweet woineet kumminkin palkita sen niukkuuden, jolla luonto oli häntä ulkonaisessa näössä kohdellut.

Toimitus alkoi nyt ja pastori alkoi lukea vihkimäluksuja. Sufferi seisoi siwumpana pastorista, hänelläkin kädesjä suuri wirsitirja, jonka hakoja hän aukoi. Sulhasen isä seisoi taempana ja iloitfi sydämessään poitansa onnesta. Sulhasen ystävä, Karilan Heikki, tarkasteli sulhasen kylmää ja yhtäkalista asemaa ja hänen kuultiin ääneensä, mutta hiljaa, ihvän huokauksensa perästä, sanowan: „Märi rukka!“ Mäntylän Taawa seisoi muiden morsianpiikojen joufossa alakutoisen ja miettiwän näköisenä ja hänentän kuuli joku, tuskin kuultawasti, sanowan: „wäärä mammona!“

Pastori tuli nyt vihkiesjään siihen kohtaan jossa hän tyhyi Märiä, tahtooko hän ottaa tämän Kaija Linnalan awio-waimokseen. Märi ei kuullut tuota kysymystä. Hän oli omisja mietteissjään ja silmänsä tuijottiwat niin kummallisesti. Morsian, kun hawaitfi ett'ei sulhanen huomannut pastorin kysymystä, nykäsi häntä hiljaa käsiwarresta. Sulhanen hawahtui nyt tuosta haaweksiwaisesta tilastaan. Hän loi silmänsä pastoriin ja hawaitfi että pastori katsoi ja katsoi häntä silmiin tyhyvästi. Märi oiwalji mikä nyt oli kysymyksessä; hän yritteli monta kerta nyökähkellä ja sanoilla myönnyttääksensä kysythy asian, mutta niska ei ollut totella tahtoa, eikä suutaan ollut tuohon wastenmieliseen tunnustukseen mitään jou-

tuisa, waikka se kyllä haapuii sanoja. Wiimein kuitenkin pastorin uudistettuun kysymykseen: „tahdotko?“ nyökäytti hän ko-
neentapaisesti päätänsä ja haudasta tullessa äänellä wastasi monen turhan ponnistuksen perästä: „tahdon“.

Sulhasta itseäänkin rupefi nyt harmittamaan, kun hän oli niin kylmä ja yhtäkaltinen koko asiaan nähden ja niin hajamielinen näin tärkeällä hetkellä, ett'ei muistanut toista kättänsä, waikka nythän hän oli juuri saamaillaan mahdollomat rikkauudet. Hän koetti oikein pinnistämällä koota ajatustiansa, että woisi pyhjä nyhjiessä tehtävänsä kiinni. Mutta jos kuinkakin hän olisi koettanut, hajoussivat ne kuitenkin wäkiin ympäri maailmaa, ja aina waan häämöitti tuo hämärä tulewaisuus, tulewan rikkauden ylitse hänen mielesjään mustana, synkkänä ja pelottawana.

Nyt tuli se aika wihlimiessä, jolloin pastori rupefi wihittämiä wannottamaan.

„Minä Afari Kuokola“; sanoi pastori edellä.

„Minä Afari Kuokola“, kertoi Afari jäljesjä ja hänen äänensä kuului siltä, kuin kaku olisi toistanut nuo pastorin lausumat sanat.

„Otan sinun Kaisa Linnalan“, jatkoi pastori.

„Otan sinun Kaisa Linnalan“, kaiutti sulhanen, ikäänkuin unisjaan.

„Nyt minun awiowaimokseni“, lisäsi pastori.

„Nyt minun awiowaimokseni“, sanoi sulhanen, tietämättä itsekään mitä hän sanoi, mutta luultawasti tuli tuo harmittawan esyhtävä lause sen mukaiseksi, mitä hänen sydämensä juuri silloin ajatteli ja tunsi.

Koko häwäki säpsähti.

„Nyt minun awiowaimokseni“, toisti pastori oikein kowalla äänen painolla.

Sulhanen wawahti, sillä hän oli tullut taas oikeaan ajuunsa tuon pastorin niin kowalla painolla toistetun lauseen kautta. Hän rupefi aawistamaan, että tässä on mahtanut

tulla joku erehdys ja punastuneena lausui hän nyt waaditut sanat oikein, waan tuskan hifi juoksi alas hänen kaswoiltansa; loppu wannottamisesta meni koonen tapaisesti ilman erehdysettä loppuun asti.

Ujallansa weisafi luffari: „Wihollinen karkot' kauas" j. n. e., mutta Karilan Heikki ajatteli: „kunpahan meni wiholinen heistä oikein kauas!" Pastori luki edelleen: „Älä salliperfeleen heidän kanssansa mitään tehdä", mutta Karilan Heikki ajatteli: „kunpa tuo rukous toteentuiji!" ja hän yhtyi sydämessään samaan rukoukseen; häntä suretti kowin ystävänäsä arweluttawa tila. Pastori päätti wihtimisen Herran siunaufella ja onnen toivotukset alkoivat. Koko tämän ajan seisoi julhanen tunnottoman nököisenä, niinkuin kuwapatšas ja tuskin hän huomasi kättään ojentaa sitä waatiwille. Onnen toivotusten jälkeen asettui hän taas seisomaan yhteen paikkaan. Sääwäki oudostui tuommoista käytöstä, eikä kukaan häirinyt häntä seisoessaan ja katsoa tuijottaessaan. Kun hän oli melkoisen ajan ollut tuossa asemassa, kuultiin hänen hiljaa, ikäänkuin mutisten sanowan: „kyllä se vielä hywäksi tulee, kunhan ferran yhteen tulemme", fitten hän, ikäänkuin unesta heräten, koetti olla niin iloisa ja eläwä kuin suinkin oli mahdollista, mutta tuo teko-iloisuus ja lewollisuus ei woinut olla kauan näkymättä ja wiimein se katosi taas kokonaan.

En huoli ruweta kertomaan sen enempää häämenoista. mainitsen waan siwumennen, että koko juhla oli hywin ikäwää laatua. Nuoriso koetti kyllä aikaan saada monenlaisia leikkejä, mutta mikään ei menestynyt, sillä heidänkin sydämissään oli niin outo ja kummallinen tunne tuon sulhasen synkkämielisyhden tähden; ilman sitä istui morsian yhtäkaikkisena kaikista asioista, joka myös paljon oudostutti ja harmitti nuorisoa ja muita.

Yhden tai toisen warjon alla hakivatkin wieraat itselensä jonkun tekoishyn, päästäkseen pois noista murheellisista häistä ja ennen pitkää oli talo heistä puti-puhtaana!

Nyt oli Uari Linnalan iäntä. Hänellä oli mahdotto-
mat rikkaudet, mutta hänellä ei ollut kumppanina lämmintä
sydäntä, joka ainoastaan voipi tämän elämän tehdä niin su-
loiseksi, hauskaksi ja viehättäväksi; kylmään, kolkkoon sydämeen
oli hän itsensä sitonut — eriamättömästi! Tuon elävästä
kylmettyneen elämäkumppanin käsi oli myös kylmä, sen oli
vaikuttanut sydämen kylmyys; sentähden ei tuolla kädellä ollut
sitä helleyttä ja suloutta, joka ainoastaan voipi vähemmätkin
warat niin runsaiksi, niin riittäviksi tehdä, ett'ei niiden puut-
tuesjakaan tunnu puutosta olewan.

Heti häiden jälkeen ryhtyi Uari taloudellisiin toimiin
Hän koetti sillä tavoin haihduttaa ikävänsä ja lohduttaa
murheellista sydäntänsä. Yhtä surumielisenä yhtä harwapu-
heijena oli hän työpaikoillakin ollessaan kuin ennenkin. Ennen
surunsa kylä haihtui työssä ollessa ja väliin tuli hän erin-
omaisen hymälle tuulelle ja iloiseksi. Nuo hetket olivat niitä
hetkiä, jolloin hänen muististaan oli kadonnut tuokioksi tuo
sydäntä kalwaawa uuden kotinsa muisto, joka melkein alitui-
festi yhtöwalkean tavoin hiljaksensa poltti ja koloi hänen sy-
dämesjään. Ja tuo hiljainen walkea oli niin alituisesti eleillä,
ett'eivät ne harwat onnen hetket, jolloin hän surunsa unoutti,
woineet sitä sammuttaa, waan se pyysi aina waan hehkuwana
hiilloksena. Mitäpä siitä, jos Uari saikin joskus työssä olles-
saan huolensa haihtumaan, kun ei hänellä kotiin tullessa ollut-
kaan sitä, joka olisi tuota harwinaista rauhaa woimassa pitä-
nyt. Siellä kotonahan waan oli hän, joka tuon rauhan juuri
oli ryöstänyt Uarin sydäimestä, kuinka hän sitten saattoi tuon
sydämen kiwuista päästää? Ei, sitä ei hän woinut tehdä,
waan uutta tulta, uutta kipua ja tuskaa lisäsi hän Uarin ko-
tia tullessa jo paljaalla katjeellaaukin hänen sieluunsa!

Ensi-alusja koetti Uari jäädyttää polttawaa sydäntän-
sä ja lämmittää palawaa tuntoansa nyt saaduilla suurilla rik-
kauksillaan, mutta ne eivät maistuneet hänelle mitään, waik-
ta kuinakin hän olisi pakottanut sielunsa hehkuomaan niis-

jä. Hän koetti vastoin kaikkia sydämensä tunteita pakottaa itseänsä uskomaan, että: „kyllä se vielä hyväksi tulee“ ja hän koki kaikin voimin turvaantua tuohon teko-uskoonsa, mutta aitoja tului, eikä tuosta „hyväksi tulemisesta“ tullutkaan mitään. Hän olifin koko tulevaisuutensa perustanut vastoin omantuntonsa ääntä tuon kuolleen uskonsa nojalle, jolle hän antoi alusta alkaen ison arvon, kun se oli isän antama.

Kun Ujari parha noin koetti työnteolla kerhoittaa suruansa, kului häneltä silloin vielä aika jorakuinkin, vaikka hänellä ei ollut kottiin tullessa odotettavana muuta kuin hnysehtä ja ylönsatsetta! Hänen anoppinsa ja nuori waimonsa oppivat heti alusta alkaen kohtelemaan häntä niinkuin ainakin tulokasta, jota vastaan he pitivät itseänsä kaiken tawaran herroina, joihin ei muka Ujarin tullut mitään ja kaiken sen mitä hän toi taloon tullessaan, pitivät he niin vähäpätöisenä, ett'ei se muka kuulunut kumpaankaan laitaan, vaikka se nousi kumminkin neljän tuhannen markan paitoille. Kaikkien noiden mielipiteiden seurauksena oli se, ett'ei Ujari vielä ollut kowin monta kuukautta talossja ollut, ennenkun sai kuulla, että hän olifin waan — köyhä tulokas, jolla ei ollut muka mitään sanomista! Ujari oli helläsydäminen ja hän olifi mielellään auttanut tarwitsewaisia mitä rahalla, mitä ruoalla, mutta siihen ei hän saanut waltaa! Eräänä kertana meni hän omin lupinsa aittaan, antamaan tarwitsewalle jyyviä, sillä kowallainen aita oli silloin maakunnasja. Mutta woi taiwasten tefijä, kun anoppi ja waimonsa sen sai tietää, silloinkos wasta meteli nousi! Huutain, hoilaten tuliwat he aittaan ja firkuin ja parkuin rupefiwat sättimään ja panettelemaan Ujari parhaa!

„Sitä wartenko sinä olet tähän otettu, että kaikkein kerjäläisten pusfiin syöfjet elon elämämme, josta minä niin paljon olen waiwaa nähnyt? Eipä wähää pää wääräsja! Me olemme miehen olkapäiltä kerjäläisen kontin willekfeet katkaisfeet ja tuskin on hän itse saanut watjanja täyteen, niin an-

nappas mennä aittaan syhtämään ainoa pala pois suustansa!"
fäyhysi emäntä.

"En ollut mikään kerjäläinen teille tultuanikaan", sanoi
Mfari ujoisti ja vähän louffaantuneena.

"Etkö häpeä, kelwoton, vastustaa äitiä! Köyhähän sinä
olit meille tullesfasi — meidän tässä on kaikfi. Ei isä-waina-
ja syhtännyt omaisuuttaan tuolla tawalla ja filtipä tuota onfin,
mutta se ei olekaan sitä warten, että sitä kaikfi huupiot saisi-
wat hutiloida. Kaikkea sitä ihminen näkee, kun kauan elää!"
jätti ja melusi Mfarin waimo, joka oli kaikfissa äitinsä kansja
hksineuwoinen, ja hän itki ja kirkui kuin hullu ja repeli hiuf-
fiansja!

"Niin, älä muuta sano! Sehän se sitten vielä wihakfi
pistääkin, kun hän luulee joku olewansa ja nuo muutamat
marfat owat hänellä aina suussa, jotka hän on taloon tulles-
saan tuonut, mutta „pian se huono hewonen päällisensä syöpi".
Jos olisimme laskeneet eli rätinkiin panneet hänen ruokaansa,
mitä hän on meillä jo ahmannut, niin ei hän olisi talostam-
me saapa enää krunun mynttiäkään", säesti äiti tyttärensä,
ja he oliwat sanan tähdessä merkityksessä niinkuin syöjätär
tyttärinensä.

"Etkö minun työni sitten maksja ruokaanikaan?" sanoi
Mfari ujoisti.

"Sinun työsi! nuhjuksen? tuleeko sekin lukuun? — kaik-
fia! Semmoisia työmiehiä saa ruokapalkalla jos kuinka pal-
jon, kuin sinä olet, ja heistä on kumminfin se etu, ett'eiwät
palkau haaskaamaan talon omaisuutta. — Suffelaan pois tääl-
tä aitasta, sanon minä", tiuskui anoppi!

"Enhän minä olisi ilman edestä jhwää antanut, hänellä
on welfakirja", rohkeni Mfari muistuttaa.

"Welfakirja! mitä semmoisten welfakirjoista; mitä niiltä
luulet saawasi, ei yhtään jhwää, pitääköön itse welfakirjansa.
Na kyllä kaiketi olet welfakirjan teettänyt omaan nimeesi —
kuinkas muutoin. Se on enempi kuin häwyttömyys", tirskuu

anoppi, waikka tuo hymien tarwitsija oli hymän talon isäntä, waan oli tällä ferralla tullut wiljan puutteen.

Häpeästä punehuneena antoi Mhari wellakirjan pois sen antajalle ja meni pois. Entistä synkeämmäksi tuli nyt hänen mielensä. Hänen sydäntänsä kalvoi kowin tuo rajaton häwäistys, jonka hän oli wieraan kuullen saanut. Hän häpeäsi omaa nykyistä tilaansa ja hän häpeäsi kotiwäkenäkin puolesta, kun heidän ilkeytensä ja tunnottomuutensa oli noin julkiesti tullut kylälle tiedoksi. Hän näki nyt tähdessä walossa mihin hän oli joutunut ja mitä hän oli kadottanut. Hän huomasi, että tuo salainen sisällinen kaiho, joka hänellä oli pienuudesta pitäin Sinalan Kaisua kohtaan, oli saanut alkunsa sywemmältä, kuin hän oli luullutkaan, nimittäin raa'asta, pahasti kaswate-
tusta — sydämeestä, josta ei ollut toivoakaan enää parane-
miseen. Mhari olikin jo alusta alkaen koettanut hywyhdellä
woittaa tuota wäärästä mammonasta williintynyttä sydäntä,
jillä hän oli silloin vielä turwannut wäärän uskon synnyt-
tämään tunnusjanaan: „kyllä se vielä hyväksi tulee“; waan
kaikei se oli turhaa työtä Mhari rukalle, sillä hän ei woittanut
hywyhdellään muuta kuin pilkkaa, naurua, hönkatsetta ja pa-
hoja, rivoja sanoja. Waikka hywyhyys oli Mharinkin puo-
lelta teeskenneltyä, jaksoi hän kumminkin vielä silloin sitä teh-
dä, sillä hän piti vielä wäärää mammonaa filmällä ja oma-
nansa ja hän toivoi sen nojalla muunkin ferran vielä para-
newan.

Nyt oli Mhari parha omisssa filmisään niin onneton,
ett'ei hän luullut maailmassa olewan hänelle wertaa onnetto-
muudessa. Erotettuna iästään, äidistään, hyvästä kodis-
taan, ystäwistään ja mikä muisto oli kaikkein katterin, oli
se, että hän oli erotettu — Mäntylän Taawasta, erotettu
— iäksi, ja nyt wasta huomasi hän mitä oli Taawassa
kadottanut. Nyt oli hän syösty raakojen ihmisten keskelle,
jotka eivät muuta osanneet tehdä kuin katteroittaa hänen sy-
däntänsä ja polkea, häwäistä hänen kunniaansa! Nyt hän

huomasi, että tuo luultu ja toivottu rikkaus, jota hän oli läh-
tenyt takaa ajamaan, oli kowin katkera, kowin kalliisti ostettua
warjo-onnea, sillä hän oli jo niin paljon kadottanut sentähden,
hän oli kadottanut — sydämensä rauhan. Hän näki nyt, ett'ei
hän woinut eikä jaksanut edes tuota rikkauttakaan irti palwella,
sitä vähemmin voi hän takaisin saada sydämensä rauhaa. Nyt
hänen oli annettu jo tietää, ett'ei hän ollut isäntä enää oman
omaisuutensaakaan ylitse, jonka hän oli taloon tuonut, sitä vä-
hemmin sen, jota hän oli lähtenyt saamuttamaan.

Kaikki ne asiat pyöriwät katkeroina tunteina sekaisin
Asari raukan sydämesä ja niitä miettiesä ja punnitessa li-
sääntyi kuumuus hänen sydämensä polttawassa hiillokjesä. Hän
muisteli menneitä kultaisia aikoja, jolloin hän oli niin iloinen
ja murheeton, jolloin kaikki huokui waan pelkkää ystäwyhttä
ja rauhaa, jolloin hänen sydämensä ei ollut vielä raskautettu
tämän elämän rikkouden surulta, aikaa, jolloin Taawa vielä
niin lempeästi hänelle hymyili. — Voi kuinka silloin oli lysti
ja hywä olla! Hän muisteli Karilan Heikin waroittawia sa-
noja, jotka hän niin kylmästi ja karjaasti vastaan otti, mutta
nyt huomasi hän, että ne olivat wuotaneet toii-ystävän pahaa
aawistawasta, huolestuneesta ja hänen parastansa katjowasta
sydämeestä. Voi kuinka paljon hän olisi antanut, jos olisi
saanut takaisin sen hetken, jolloin hän kuuli ystäwänsä suusta
nuo ennustawat ja waroittawat sanat. Nyt hän olisi jo ol-
lut wiijaampi niistä ottamaan waaria, sillä elämän koulu oli
häntä jo opettanut — niin, niin: kyllähän Asari olisikin ollut
nyt jo wiijaampi, mutta siinä oli nyt jo paha „mutta“, se oli
— myöhäistä. Voi, voi! Nuo kaikki tekivät wiimein Asa-
riin sen vaikutuksen, ett'ei hän miehisenä miehenäkään woinut
niellä sydämensä pakotusta, waan hän purskahhti katkeraan it-
kuun, ja ne khyneleet olivat pettyneen toiwon puristamat.

Nyt ei Asari enää koskaan ajatellut eikä sanonut: „kyllä
se vielä paranee, kunhan kerran yhteen tulemm“, sillä surkea

kotemus oli osoittanut, että niin ei ollut käynyt, eikä koskaan voi käydäkään.

Tähän asti oli taloudelliset toimet käyneet Vinnalasja hyvin; Afari oli hoitanut niitä vielä niinkuin omia asioitaan, sillä häntä oli elähyttänyt vielä jonkunlainen toivo. Nyt oli toivo loppunut. Hän oli saanut semmoisen iskun sydämeensä, että se teki kaikki pyrinnot, kaikki toivot parempaan päin mahdollommiksi. Hänen sydämensä weltostui yhtäkaikkiseksi kaikkien asioiden suhteen ja kylmänä, synkkänä käyskeli hän, huolimatta mistään. Mutta äiti ja tytär iloitsivat sydämesjään, kun he olivat niin loistawan voiton saaneet.

Ajarin tila oli nyt niin arveluttava ja surullinen että jotakin lohdutusta, jotakin hoivaa hänen oli saatava, mutta mistä? Entistä rauhaa, entistä iloisuutta ei hän voinut takaan saada, sen hän hyvin kylä oivalsi, mutta jotain oli eteen otettava, muutoin tulisi elämä mahdottomaksi. — Minikäläisen turwan ja lohdutuksen Afari haki itsellensä tuosja kowasja tuskasjaan ja waiwasjaan? Jonkun vuoden kuluttua ruwettiin kylällä puhumaan: „Vinnalan talo menee takaisin ja isäntä — juopi!“

Juopi?! Niin. — Afari parka oli hakenut ja löytänyt nyt lohdutuksen murheelliselle sydämelleen, mutta minikäläinen oli tuo lohdutus? Se oli — wäärä lohdutus, wäärä turwa. Wäärä mammona oli tuonut muasjaan toisen wäärän, sillä yksi paha synnyttää toisia pahoja. — Afari oli poikana ja enji vuosia naimisissakin ollesjaan tuiki siisti ja raitis mies; hän inhoi sydämeästään wäfewiä juomia ja niiden nauttijoita. Tuosja kowasja surusjaan koetti hän ensin „pikku-rhyppyllä“ wahwistaa uupunutta ja wäshnyttä sydäntänsä, se oli tekewinänsä hänelle niin hywää: murheensa katoji tuoskioksi, mutta se palasi takaisin entistä tuimempänä, ja silloin sille taas piti antaa — pikku-rhyppy! Noin hywille päiwille tottunut suru palasi tietysti yhä takaisin, ja yhä tiheämmin waati se tuota pikku-rhyppyä. Kanan ei Afari tynnynt

niin wähään annokseen, waan hän alkoi tahtoa oikein isoja rhyppyjä ja niidenkin antoa piti tihittää ehtimiseen! Tuolla tawalla oli tästä ennen niin siististä miehestä tullut ennen pitkää warsinainen — juoppo!

Ensimmältä ei siitä tiennyt kukaan mitään, mutta pian hawaitti sen kotiwäki. He koettivat estellä Märia juomasta niin paljon kuin woivat, mutta tuo estelemisenkin oli heidän itsensä laatuista. He haukkuiwat, firkuivat, itkiwät, räähkiwät ja parkuivat myötäänsä hänelle, mutta se oli yhtäkaikki, sillä hän jaksoi nyt jo hywin tuota kuulla; hänen sydämensä oli jo kowettunut ja paatunut ja hän nauroi waan heidän ilkeälle, pahasta sydämestänsä lähteneelle hädällensä. He kokiwat katkeä kaappien ja aittojen awaimet, mutta hän piti siitä aiwan wähhän lufua, sillä hän särki lufot ja owet, kulki niissä mielivaltaisesti ja otti mitä milloinkin sai ja meni sitten niiden kanssa kylälle juomaan.

Ensi alussa koettivat anoppi ja Mäarin waimo yhdestä neuwoin kurruttamallaakin saada häntä juomattomaksi, mutta se ei onnistunut ensinkään, sillä Mäarilla olikin silloin aina jo päässä useampia isoja rhyppyjä, jotta hänelle kyllä autoimat rohkeutta ja isännän oikeutta, ja loppusumma tuosta oli aina se, että anoppi tyttärineen sai turwottunein ja werisin kaswain ja runneltunein ruumiin pötkiä kypälämäkeen, joilloin useinkin wiettiwät yönä lammaskarjinoissa ja minkä misfäkin.

Näin oli Mäari rankka joutunut aiwan onnettomaksi. Hänen murheensa oli nyt lakannut, sillä hänen tuntonsa oli jo poltinraudalla merkitty. Jos tuo murhe yritti joskus uudelleen tulemaan, liewitti hän aina sitä uudella rhyppyllä. Se antoi hänelle aina uutta rohkeutta ja hänen kadotettu, loukattu ja poljettu ihmisellinen oikeutensa ja armonsa palasi aina silloin takaisin ja waati takaisin menetettyä kunniaansa, Mäari hymäkösi ehdottomasti nuo hänen mielestään oikeudet vaatimukset ja niiden ajatustapain wallalle päästyä alkoi hän

heti näyttää, ett'ei hän olekaan mikään „nuru-sunteri“ ja että hän on isäntä talossaan.

Tuossa tilassa pitkitti Märi mustaa elämäänsä. Hänen viinahimonsa oli niin suuri, että hän otti talon wellakirjoja mukaansa ja vaihteli niitä welanottajan kanssa salaa — wiina-„halliin“, katsomatta sisäliswätkö nuo korfoa tuottawat paperit pienemmän tai isomman summan! Hän otti talosta muutakin kalua mukaansa ja joi niitä kylällä ja viimein alkoi hän juoda waatteitakin päältään! Suominen olisi mennyt juomissakin, mutta hän teki juowuspäisjään isoja thymiä kauppojakin, ja kun ei hänellä ollut enää rahoja millä niitä wastata, antoi hän niiden wastimeksi isoja wellakirjoja, joita sitten saatiin ehtimiseen ja wesisäsilmin Linnalassa maksaa. Isäntä ei huolinut thön teosta eikä teetosta mitään; kunnollista thönjohtajaa ei raskittu pitää, sentähden oli koko taloudellinen toimi tuon itaran ja ahneen waimowäen ja tuji-na-palkollisten hallussa. Edellisiltä ei olisi saanut mitään kullua, mutta tulla waan tawaraa kokoon ja jälkimmäiset eivät taas pitäneet lufua muusta, kunhan waan aika kului. Raikkien noiden tähden rupeji Linnala menemään tafaijin isompaa wauhtia kuin oli kohonnut.

Eräänä kertana juomaretkeltä palatessaan, tapasi Märi Karilan Heikin. Tämä oli kowin huolestunut ystäväänsä onnettomuudesta. Hän oli jo kauan wartonut tilaisuutta, jaddaksensa vielä kerran puhutella onnetonta, mutta se oli aina ollut turha, sillä Märi oli aina wälittänyt hänen kohtaamistansa. Hän häpeji ystäväänsä, sillä hän tunsi sydämessään ankaran nuhteen, kun ei hän totellut aikanaan annetuia hyviä neuvoja. Mutta Heikki ei lakannut etsimästä häntä. Hän oli tiennyt, että Märi oli taas useampia wuorokausia ollut kylällä juomassa ja että hän vieläkin oli siellä. Hän kuuli myös, että Märi ei ollut saanut enää wiinaa, kun häneltä oli puolus loppunut, waan että hän makasi surkeaa kohmaa eräässä mökissä. Sentähden tiesi Heikki hänen kohta tähtyvän tulla ko-

tiansa, ja meni tien viereen odottamaan viheliäistä ystäväänsä. Kauan ei hänen tarwinnutkaan odottaa siellä, ennenkun Asari tuli tietä myhden, surkeana ja horjuwana. Kyyhneleet nousivat Heikin silmiin, kun hän näki tämän kurjuuden. Asarin kasvot olivat turvottuneet ja siellä täällä näkyi niissä sinisiä ja punaisia laikkuja, mutta yleinen väri oli tuhkan harmaa ja silmät punaiset ja pullistuksissa. Hänen käyntinsä oli epävakainen, jonkatähden hän toikkeroitti tietä käydessään sinne tänne, ikäänkuin hänellä olisi ollut joku edisteltävä. Waatteet olivat rikkiäiset, likaiset ja repalaiset ja kylmä hiki juoksi hänen päältänsä. Tuonlainen oli Asarin näkö, kuin hän tuli kylältä suruansa lieventämästä!

Heikki lähti kävelemään häntä vastaan ja sowitzi tuon vastaantulemisensa niin, että se tapahtui tien mutkassa, ett'ei Asari olisi häntä huomannut ennen lähelle tuloa, sillä tie oli metsäisellä seudulla — ja nyt juuri tulivat he wastakkain. Asari säikähti tuota kohtausta kowin ja niinkuin ukon lyömänä seisoi hän wawisten Heikin edessä ja tuijotti häntä silmiin. Ennen oli hän kaitkiolla hakenut Heikin seuraa, nyt hän wälitti, kammoksui ja kauhistui häntä! Olko sitten Heikin sydän kylmenyt nyt Asaria kohtaan? ei; samalla rakkaudella rakasti hän Asaria kuin ennenkin, jama muuttamaton ystävä oli Heikki nyt kuin ennenkin, missäs sitten on syh tuohon Asarin kammoksumiseen? — omissa sydämessään, sillä hän ei oikeastaan kammoksunutkaan Heikki-ystäväänsä waan itseänsä, oma paha omatunto se oli, joka Asarin sydämessä nosti kauhun melkein kaitkien ihmisten edessä. Ainoasti krouwarin ja — kotiwäkenensä edessä ei hän kammoksunut!

„Ystäväni!“ sanoi Heikki viimein, järkyneellä ja hiljaisella äänellä, kun he olivat towin toisiansa katjelleet.

„Sinäkö, Heikki, täällä?“ sanoi Asari kauhistellen, kun näki, ett'ei hän päässyt enää Heikin käsiin.

„Eikö me istuta, että saisimme vielä kerran haastella?“

kyhy Heikki kehoittavaisesti. Afari totteli vastahakoisesti ja he istuivat.

„Mitenkä sinun asiasi nyt ovat, ystäväni?“ kyhy Heikki ja katsoi Afaria silmiin niin lempeästi.

„Niinkuin näkyy“, sanoi Afari kuiwakiskoisesti.

„Di, älä sano niin, ystäväni. Toinen ihminen ei saa toisen tilasta tietoa ulkonaisella näkemisellä, tarvitaan katsoa syvemmälle, aina sydämeen asti, ennenkun voidaan oikein tutustua toistensa kanssa. Sinun tilasi on miuaa kowin huolestuttanut. Olemme aina ennen awanneet toisillemme sydämemme, miksi emme nyt saattaisi sitä tehdä? Kaikisja muiesja ajiouisja olemme tulleet yksimieliseen päätöksesen, mutta yhdessä ajiouisja eroisivat mielipiteemme.“

„Sinä olit silloin oikeassa, werraton ystäväni. Joswa olisin silloin totellut sinua, niin minun ajioukset saattaisivat nyt olla toisin. Ei se tullutkaan hyväksi, niinkuin minä silloin luulin“, sanoi Afari. Hänen leukansa järkähteli, kyhyneittä wälähteli hänen silmisjään; hän puskahdi itkemään ja tarttui kiinni Heikin kaulaan.

Wolemmat ystäwykset itkiwät, sillä kummallekin tuli mieleen muisto menneistä ajiouksista. Afari muisti kuinka kauas hän oli jo ehtinyt turmeluksessa, joka kaikki oli ensimmäisen erehdyksensä hedelmä. Heikki taas muisteli ystäwänsä mennyttä wiattomuuden aikaa ja wertaili sitä hänen nykyiseen tilaansa.

„Miksi sinä olet wäistänyt minun kohtaamistani näin kauas?“ kyhy Heikki viimein.

„Minä olen luullut, ett'ei ole enää yhtään ihmistä, joka minua muistaisi ja joka ei minua kauhistuksella katselisi, sentähden minä kammoksun ja kauhistun kaikkia ihmisiä — oi, woi! minä kauhistun omaa itseäni; woi minkälainen minä olen!“ sanoi Afari.

„Sinä olet ollut aiwan wäärässä, kun olet luullut minun kammoksun sinua; sama entinen ystäwyks sinua kohtaan on tänäkin päivänä sydämesjäni. Tilasi on kowin

huolestuttanut minua ja minä olen tavoitellut kaun sinua, saadakseni vielä kerran avata sydämeni sinulle", sanoi Heikki ystävällisesti.

"Sinulla miekkoisella on onnellinen perhe-elämä", sanoi Ari surullisesti.

"Niin, se on tosi että niin on, mutta minä en antanutkaan väärän mammonan wietellä itseäni, vaan minä noudatin oman sydämeni vaatimuksia ja seuraus oli siitä, ett'en waihettaisi nyt elämääni koko maailmanlaan rikkauksiin", sanoi Heikki.

"Woi ystäväni! Mitenkään minun asiani saataisiin paremmaksi?" kysyi Ari toiwowasti.

"Ensimmäistä erehdystäsi emme enää mitenkään voi parantaa. Mutta sinä olet tehnyt toisenkin suuren erehdyksen elämäsiäsi. Sinä olet wäärällä tawalla ruwennut forjaamaan ensimmäistä ja jos et sinä ajoissa ojenna oikealla tawalla jälkimmäistä erehdystäsi, niin sinä joudut auttamattomasti hukkaan."

"Minä ymmärrän mitä tarkoitat, mutta mitä minun pitäisi tekemän, sillä minä olen kowin ahdistettu. Minä tunnen itsekin kauhistuksella, että nyt olen jo auttamattomasti perikadossa, mutta en voi enää itseäni auttaa — woi, woi, mikä minun pelastaisi tästä wiheliäisyydestä? Mutta minä pelkään, että kaikki apu on nyt jo myöhäistä, sillä wiinanhimo on jo tullut minuussa niin wäkewäksi, ja tuo kotiwäki sitten; sinä tiedät minkälaisia he owat."

"Älä niin ajattele, äläkä sano, ei vielä ole myöhäistä ottaa ajasta waaria. Sinä olet omin woimisi koettanut parantaa itseäsi, että sinä sitä woi. Mutta oletko kertaakaan Jumalalta rukoillut woimaa siihen? Oletko vielä koskaan pyytänyt häneltä woimaa kärsiwällisesti kantaaksesi sitä kowaa elämän kuormaa, jonka itse olet päällesi wetänyt ja johonka ei Jumalan ole wähintäkään syytä, sillä hän antoi ajallansa oikean tunnon sinun sydämeesi, mutta sinä et totellut sitä. Ainoastaan se keino woisi sinun pelastaa; wiina ei sinua pelasta; usko minua, ystäväni!" sanoi Heikki puolekji nuhtelewaisesti.

„En, en minä ole tertaakaan rukoillut Jumalaa”, sanoi Asari kolkosti.

„Rukoile siis nyt ensikerta!” kehoitti Heikki.

„Asari pürskähti toisen kerran itkuun, ja se itku ei ollutkaan nyt pettyneen toivon ja menetetyn kunnian kaipaamisesta tullutta, vaan tyynelehtäviä vuotiivat oman viheliäisyytensä tunteista sydäimestä. Kun hän oli itkustaan vähän tyyntynyt, lupasi hän, tyrskien ja niiskuttaen kokeansa nyt tästä edespäin rukoilla Jumalaa, että hän voittaisi kiusauksensa. Hän lupasi koettaa kantaa ristinsä kärsivällisyydellä ja wieroittaa itsensä pois wiinan juonnista — se oli Jumalan etsimä armo, joka Asarisja noin puhui.

Heikki tuli niin liikutetuksi onnetoman ystävänsä hylkymistä liikutuksista ja lupauksista, ett’ei hän woinut muuta sanoa kuin: „Jumala suokoon sinulle siihen voimaa!” ja hän puristi hellästi Asarin kättä ja niin he erkaniwat.

Toisenaikoina meni nyt Asari kotiinsa kuin ennen juomaretkiltä palatessaan. Ei hän nyt möhkännyt eikä paukannut eikä särkenyt talon kaluja. Nöyränä kuin lammas, kuunteli hän nyt anoppinsa ja waimonsa haukkumisia jotka ärtyivät kuin hurttakoivat vielä raimommaksi, kun näkiwät, ett’ei Asari heitä nyt wastusta eikä tuki heidän kitaansa nyrkien kowuudella. Ja niin sanarikkaita kuin he oliwatkin tuossa ilkityössä, eiwät he löytäneet tylyksi ilkeitä ja häwyttömiä sanoja parjatakseen Asaria!

Oh me kumma! Hän jaksoi kaiken tuon rajattoman haukkumisen wihastumatta kantaa; hän sanoi waan nöyrästi: „ette te osaa minua niin pahaksi panna, ett’en minä ole vielä paljoaki pahempi.”

Asarista näytti kaitinpuolin tulewan nyt toinen mies. Hän ryhtyi innolla työhön ja taloudellisiin toimiin käsitiksi; wiinaa hän ei maistanutkaan. Waimowäen torumisia ja sätimisiä ei hän ottanut korwiinsaakaan, waan antoi heidän meu-

hata oman mielsensä jälkeen. Kaikki tunnolliset ihmiset iloitsivat Usarin elämän parannuksesta.

Mutta nyt vasta Usarin anoppi ja vaimo värkeiksi tulivat, kun he tuon muutoksen hänessä havaitsivat. Tähän asti olivat he toki jotakin muutakin tehneet, mutta nyt oli heillä kyllitellen työtä Usarin haukkumisessa! Ei hän ollut heidän suussaan muu kuin: „kerjäläinen, laiska juopporatku, kelvoton, typerä, tuhleri, kömpsi, ilkiö, viivattu, tuhannen wietävä, sen kappale, perkeleen kekäle“ ja menopaikaksi hänelle ehtimiseen määrättiin: „sen kattila!“ — Usari koki heitä aina hillitä ja puheli heille Jumalan sanastakin, mutta kas siitä he vasta oikein raiwoon nousivatkin! „Kas waan,“ sanoivat he „nyt se piru on tullut kerettiläiseksi, kun on ensin juonut ja häwittänyt meidän talomme ja muun tavaramme; se sinulla piti vielä olla, sen tuhannen voisto.“ — Kukupaa jaksaa ja kykeneekään kertomaan kaikkia niitä raakoja haukkumisia ja sanoja, joilla he alituisesti sätivät Usari-parkaa, ja nuo edellä luetellut nimentä-sanatkin ovat waan vähäinen osa nähteeeksi niistä haukkuma-höyhteistä, joilla Usaria haukkuesse lauseita niin runsaasti suolattiin.

Wuoden päivät kesti Usari tuota elämänhelwettä horjumatta. Mutta hänen Jumalan-pelkonsa oli nuori ja niin juurtumaton, ett'ei se woinut kauemmin kestää siinä kiusauksen helteessä. Hänen tienoillansa ei ollut ketään, jolle hän olisi woinut sydämensä awata ja joka olisi häntä kiusausten hetkinä tukenut ja lohduttanut, ja kumminkin olisi hän lohdutusta tarwinut. Hän rupefi taas hakemaan lohdutusta entisestä wäärästä lähteestä — ensin lievemmin, sitten rajummin ja viimein rajummin kuin koskaan ennen; hän oli taas ruwennut — juomaan!

Sonkun aikaa kesti vielä tuota hirweää menoa Linnalassa. Parku, pauke, sadatus kuului sieltä lakkaamatta! Ryöstö ryöstön perästä tuli taloon, sillä isännän antamat welkafirjat palasivat, yksi toisensa perästä, ryöstömiehen kädessä taloon

tataisiin. Emäntäkin yhsinfertaisuudessaan ja halusta pelastaa rikkaan Linnalan kunniaa, tuhlaasi omaisuutensa noiden alituisien ryöstöjen maksuiksi ja wakuudeksi, ja niin tuo suuri ja loppumattomaksi luultu rikkaus supistui supistumisistaan.

Eräänä päivänä lewisi paikkakunnassa se uutinen, että Linnalan isäntä on — karannut! Mihin? sitä ei tiennyt kukaan.

Oli eräs talwi-ilta. Kylmä pohjoistuuli puhalsi kaisen päivää ankarasti ja lunta tulla tupruutti taiwaan tähdeltä. Kaksi matkustajaa pyrki silloin kylästä synkkää talotonta taiwalta kohden, joka kahden penikulman pituisena johdatti kylästä toiseen. Ne matkustajat olivat kaksi waimonpuolta, jotka jalkapatifassa tuommoisella ilmalla myöhään illalla samoivat, wetään keltkaa peräsänjää; toinen heistä näytti olewan jo jotenkin wanha, mutta toinen wasta noin puoli-ikäinen ihminen.

Heiden keltassaan ei nähnyt olewan muuta kuormaa, kuin joitakuita wanhoja waateriepuja. He näkivät olewan umpimielisiä ja ensi alussa ei puhunut kumpikaan mitään.

„Kun me nyt waan jaksaisimme tämän taipaleen poikki“, fanoi vanhempi waimo viimein, katkaisten äänettömömyhden.

„Niin sitte he kyllä saawat kylläkseen arwella, mihin me olemme joutuneet, sillä eipä nyt jälki kauan näy, ja sitten me menemme niin ett’ei kuu kuule eikä päivä näe, ja niin me nähtämme wielä viimeiselläkin, että me olemme ihmisiä,“ fanoi nuorempi.

„Mutta mitenkä me elämme?“ huolehti vanhempi.

„Kyllä eletään, ondoisja ihmisissä kehtaa kyllä kerjätä“, lohdutti nuorempi.

Vienekö tuo lohdutus tuntunut vanhemmasta waimosta epäluotettawalta, sillä syvä huofaus kuului hänen rinnastansa, mutta ett’ei parempaa ollut saatavissa, osoitti se, kun ei

hän woinut itseään parempaa neuwoa tuohon wastaiseen elämiseen sanoa, waan waipei äänettömhyteen, ja niin he jatkoivat matkaa eteenpäin suurilla ponnistuksilla.

„Se tuhannen roisto“, sanoi vanhempi waimo taas towin waiti ostuansa ja ponnistellessaan paksusja lumesja; luultawasti liikkui hänen mielesjään silloin joitakin muistoja.

„Niin, hänen sen wictävän tähtensjähän me tätä kaikkea saamme karsjää“, säesti nuorempi, jota taas seurasi äänettömyys ja ankarat ponnistukset eteenpäin.

Yhä ankarammin riehui kylmä pohjoinen ja yhä ankarammaksi tuli tuisku. Tähtensjähän asti oli ollut jo lunta wawasti tiellä, mutta nyt oli sitä jo polwea myöden joka paikassa.

„En minä jaksja enää“, sanoi vanhempi kulkija.

„Ja kuitenkin emme ole vielä tulleet kuin pari wirstaa kylästä,“ sanoi nuorempi.

„Emme kylä ole enempää kulkeneet, mutta kumminkaan en minä jaksja.“

„Meidän täytyy wäljin lewähtää.“

„Tehkäämme heti niin!“

He istuivat lumelle tien wiereen. Heidän joka jäsenenjä wapiji ylöllisistä ponnistuksista ja jalat olivat kangistuneet melkein tönkiksi, palelemisen ja wäshymisen tähden; istuminen siinä teki heille kowin hywää. Kun he olivat towin istuneet, lähtiwät he taasjin wuowaamaan eteenpäin.

Kauwan eiwät he kumminkaan jaksaneet kulkea, ennenkuin heidän täytyi taas istua lewähtämään erään kuusimetsjän kohdalle. Heidän jalkojansa paleli, niin että kynnet oli warpais-ta lähtää. Wäshymys ja uupumus waltasi heidän kokonaan ja he rupestiwat kauhistuksella aawistamaan, että heidän yöpaikkansa tuli olemaan siinä. Kylmä wäre tuntui käyhän heidän sydäntensä läwitse sitä ajatellessaan.

„Minä palellun aiwan tuosja paikassa,“ waiheroitji vanhempi heistä. Nuorempi otti keltasta waateriepuja ja kääri

niitä hänen ja itsensä ympärille, mutta erinomattain jalcoihin. Se heittiwät kelkkanfa tielle ja paniwat maata lumelle aiwan tien wiereen lifelle erästä kuusta.

„Minua palelee“, fanoi wanhempi.

„Maataan hywin lifi toifiamme!“ kehoitti nuorempi.

„Kyllä me kuolemme tähän.“

„Saattaa niin käydä. Woi fen tuhannen kappaletta; hänen tähtensä meidän näin käwi“, äfitteli nuorempi.

„Älä tuota pirua enää muistele, kohta kuolemme tähän“, fanoi wanhempi ikäänkuin iltarufoukseksi!

Mutta kas! tuo heidän yöpaikkansa ei ollut niinkään huono. Pehmeä waltoinen peite laskettiin hiljaa heidän päälensjä ja wilu ja paleleminen katoji heiltä kokonaan. Monenkaltaiset äänet ja wihellykset kuuluiwat heidän korwiinsa; se oli soitto menneistä päiwistä. Mahdottoman awara sali ilmautui heidän ympärillensä, jonka laessa paistoi tuhansia lamppuja ja kynttilöitä, joista toifet loistiwat kirffaammin, toifet himmeämmin. Mahdottomia rikkaufjia ilmestyi kaiffialle saliin ja fen ympäristölle; oli kultia ja hopeita, ja rahoja feifoi monta suurta kasaa, joiden määrääkään ei tiennyt kukaan. Molemmat matkustajat riemastuiwat tuon paljon rikkauden näöstä niin, että wanhempi heistä huofafi ääneensä: „woi, jospa nuot olifiwat meidän!“

Tuskin oli hän fen sanonut, niin saliin ilmestyi laiha olento kuin kaakinpuu; hänestä ei saanut selwää, oliko hän miehen wai waimonpuoli. Hänen yllänsä oli rikkinäifet, ohuet, lifaifet waatteet ja kädesfään kantoi hän astiaa, täynnä jotakin lifaista wettä, jota hän tawasta rhyppäfi. Matkustajat tarkastiwat tarkkaan häntä ja hawaitfiwat, että hänen sydämensä riippui ja palkkarehti rinnan ulkopuolella ja se oli aiwan pikimusta. Tuo olento tuli fuoraan, wielä walkean peitteen alla makaawien matkustawien tykö ja fanoi heille: „kaiffi, mitä täsfä näette, on teidän.“

Molemmat waimot hyppäfiwät heti ylös ja rienfiwät

riemuitten katselamaan ja ihailemaan tavaroitansa ja tuo outo olento seurasi heitä joka paikkaan.

„Mitä tuossa astiassa on, joka on teidän kädesfänne?“ kysyi vanhempi matkustaja oudolta olennolta, jota he molemmat pitivät suuressa armossa, kun hän heille lahjoitti niin paljon rikkautta.

„Wettä“, sanoi olento.

„Wettä! Täällä on meillä kaikkea yltäkylältä, miks'ette syö ja juo mitä haluttaa? me emme kiellä teiltä mitään, sillä te olette niin hyvä; te olette kowin laiha!“ sanoi vanhempi waimo.

„Laiha!“ sanoi olento kummastellen ja loi samassa karsaan katseen heihin. „Se ei rikastu, joka herkullisesti elää. Tämä wesi on minulle kyläksi.“

„Mitä tuo teidän sydämenne palkkarehtaa riunan ulkopuolella?“ kysyi vanhempi.

„Ei sitä ihminen rikastu, jos sydämensä pitää oikealla paikalla. Raitti tämä itsenikieltäminen on teidän tähtenne, ei minulla itselläni ole mitään“, sanoi olento.

„Te olette niin hyvä; sanokaa meille nimenne!“ pyysi nuorempi matkustaja.

„Minun nimeni on: saita“, sanoi olento.

„Saita! Mitä se nimi merkitsee?“

„Se merkitsee suurinta fäästäwäiſhyttä“, sanoi taas olento.

Nyt tulivat he eräisen huoneentolffaan, jossa oli kaksi sairasmuodetta. Suurisissa tuskissa ja kalweana makasi toisessa wuoteessa iäkäs mies ja toisessa nuori tyttö. „Herra Jumala! minun mieheni ja tyttärenihän tuossa owat!“ huudahti waimo heidät nähtyään.

Olento loi samassa hynkän ja totisen filmäyksen waimoon, nosti formensa huulillensä ja sanoi: „hiljaa! antakaa heidän olla!“ — ja wanha waimo fäikähti hywin, tyhmää fäytöstänsä.

Vikitienoilla sairaita oli iso lasinen rakennus, joka oli täynnä kauniita, siistejä ja puhtaita lasi- ja posliinipurkkeja ja pulloja ja niiden seasta lemahteli hyvältä tuoksuva haju. Rakennuksessa oli lempeä ja hyväntahtoisen näköinen olento, joka niille monille anojille, joita hänen tykönsä ehtimiseen kävi, jafeli noista pulloistansa ja purkeistansa yhtä ja toista. Anojat alkoivat tuota heti maistella, jonka tehtyä he melkein kaikki tulivat niin iloisen ja terveen näköisiksi.

„Auttakaa, auttakaa meitäkin!“ huusivat tämän nähdesjään vuoteella makaavat sairaat!

„Nuo nyt ovat saaneet päähänsä sen hullutuksen, että heidänkin pitäisi muka saada noita turhia wesiä ja marjoja, joita toiset tuhmat ostawat kalliilla hinnalla! Ei se ole muuta mistään kuin rahan onki, jolla yksinkertaisilta riistetään rahat pois; ei pidä heille antaa niitä, ne maksawat niin paljon“, sanoi Saita wanhemmalle waimolle.

„Woi, mutta jos ne auttaisivat kumminkin“, sanoi waimo wähän jälrittelemästi.

„Ettepä te taas hymärrä, miten oikein sukkelasti rivas-tutaan! Kun nuo molemmat kuolewat, silloinhan koko rikkaus jääpi teille kahdelle“, sanoi hänen johdattajansa hänelle hiljaa korwaan ja katsoi samassa wiekkaasti watawaan mieheen, lempeään olentoon ja muihin saapuvilla olewiin ihmisiin.

Se auttoi. Paikalla riensi wanhempi waimo sairasten tykö ja sanoi kowalla ja tyhällä äänellä heille: „mitä te siinä tyhjää haparointette ja mielittelette, mistä se raha joka paikkaan tulee?“ Wanhempi sairas loi häneen surullisen katseen ja osoit-teli aiwan lähellä olewaa isoa rahaläjää. „Kyllä niille on parempiakin reikiä!“ sanoi waimo ja kääntyi heistä tylysti pois.

Kohta sen jälkeen molemmat sairaat katsoiwat näky-wistä.

„Kas nyt teidän kelpaa“, sanoi nyt johtaja ja molem-mat waimot tuusiwat nyt itfessänsä semmoisen onnen, ett'ei

koko maailmassa ollut heidän wertaansa ja heidän sydämesfään oli sanomaton ilo ja riemu.

Suuri kun he olivat parhaaltaan riemuitsemassa tuosta mahdottomasta rikkaudesta, tuli parwi nuoria miehiä huoneeseen. He katselivat hywin halukkaasti noita suuria tawaroita ja wäliin kääntyivät molempiin waimoihin päin; imartelewasti ja hymyhuulin kokiwat he tehdä itsensä molemmille niin miellyttävän näköiseksi kuin suinkin mahdollista. Enimmästi olivat nuot nuoret miehet puetut halpaan ja yksinkertaiseen pukuun, joka selwästi osoitti yhdellä taikka toisella tawalla elämän puutosta. Sentähden ei kumpikaan waimo huolinut heistä hymyä eikä pahaa, katsoiwathan waan perään, ett'ei kukaan saanut koskea heidän tawaroihinsa, mutta katsoa he niitä kyllä saivat.

Niiden nuorten miesten joukossa oli kuitenkin eräs nuorukainen, joka waimoissa heti herätti myötätuntoisuutta. Hän oli wartewa, solakka ja muutenkin hyvän näköinen nuorukainen. Hän oli puettu yltä päältä lumiwalkeisiin waatteisiin, ainoastaan sydämen kohdalla rinnassa näytti olewan jotakin tahraa. Hänkin katselin ahnaasti kaikkia heidän tawarointansa ja wäliin tuli hän waimojen tykö ja koki hymyillä ja imarrella, mutta siinä hymyilyssä oli jotain niin salaperäisesti surullista, jota he eiwät woineet hymärtää mitä se oli.

Waimot mielistywät tuohon nuorukaiseen niin, että he meniwät hänen tykönsä ja yhdestä suusta sanoiwat hänelle: „ole sinä aina meidän kanssamme!“ mutta samassa he kuiskasiwat toisiensa korwaan: „mutta meidän tawaroihimme ei hän saa koskea.“ Samassa katosiwat kaikki muut nuoret miehet huoneesta, mutta tuo walkeisiin puettu nuorukainen jäi sinne. Hänen kaswonsa kirkastuiwat hetkeksi ja hän katseli loistawin filmin niitä suuria rikkauksia, joita kaikkialla oli, mutta tahra hänen rinnassaan tuli nyt paljoa mustemmaksi. Hän kääntyi waimojen puoleen ja koetti osoittaa kaikin tawoin hywyhtänsä ja kiitollisuuttansa, mutta sitä eiwät he ottaneet vastaan, an-

toivat waan hänelle pahoja ja kylviä sanoja wastaukseksi. Hän yritti syömään, mutta samassa tuli Saita waimojen tykö ja sanoi: „ei pidä antaa hänelle mitään“, ja waimot menivät ja haukkuiwat heti nuorukaista. Noista heidän kowista sanois-
tansa syntyi iso käärmeen muotoinen musta nuoli. Se lähti lentää sujuttamaan hirmuista wauhtia ilmasa ja lensi suoraa päätä nuorukaisen rintaan, johon se upposi melkein umpeen juuri tuon tahrapaikan kohdalle. Nuorokainen päästi walittawan äänen ja kalweni. Sitte weti hän tuon hirmuisen nuolen pois hywin warowasti, mutta rintaan jäi iso aukko, sydän näkyi sieltä ja sydämensä oli kauhea haawa. Hän oli kauan aikaa hywin kipeän näköinen ja hänen sydämensä haawa punotti kowasti. Mutta yht'äkkiä alkoi siitä tuiffia ja pilkistellä mustia, kiemuroiwia esineitä, jotka tarkemmin katsoen näyttiwät käärmeiltä. Hänen muotonsa ja katfantonsa tuli samassa mustan, syvän ja willin näköiseksi, ja nyt ei hän pitännyt lukua enää waimojen ja hänen yhteisistä tawaroista, waan menetti, polki ja tallasi niitä niin paljon kuin waan ennätti.

Molemmat waimot katseliwat nyt hädisfään tuota heidän hywää johtajahenteänsä, joka heille tuon mahdottoman rikautensa oli lahjoittanut ja joka heille oli niin monta hywää neuwoa antanut. Wiimein he hawaitsiwat hänen taempana seisoman, pilkkahymy huulillansa ja hänen rintansa ulkopuolella olewa musta sydämensä riehui ja palkkarehti hirmuisesti. „Mitä meillä nyt on neuwona?“ kysyi vanhempi waimo olennotta, mutta hän nauroi waan katkerasti. „Woi, ettekö te kuule?“ huusi waimo olennotte tuskisjaan, mutta hän nauroi waan pilkallisesti heidän tuskalleen ja sanoi: „minä olen teille antanut, mitä halusitte saada, auttakaa nyt itseänne!“ ja samassa katsoi hän kuin tuhka tuuleen.

Kauhea hämmästys ja pelko käsitti nyt waimot. Pimeys alkoi peittää joka paikan ja samassa katosi myös tuo sydämeen haawoitettu mieskin, ja nyt he oliwat ihan kahden. Ilma

pimeni ja slynkistyi slynkistymistään; walkeaa alkoi lyödä wälähtellä ja ukkonen jyräsi samassa kauhealla paukkeella, niin että kaikki huoneen seinät ja perustukset wäpisiwät niinkuin sarpa wirrassa. Kun he oliwat taipuneet wähän suurimmasta hämmästyksestänsä, katsoiwat he pelolla ympärilleen ja mitä näkiwät he nyt erään leimauksen walossa? Enemmät kuin puolet jälillä olewasta rikkaudesta oli häwinnyt, enemmät kuin puolet huoneista häwinnyt ja niitä ei nähtynyt, ei kuulunut misfään. Waimoille tuli nyt niin kowa pelko, ett'eiwät he pysyneet seisallaankaan muutoin kuin jostain kiinni pitämällä. Nyt tuli taas semmoinen tulen leimaus, ett'eiwät he ikään olleet semmoista nähneet, jota seurasi heti semmoinen hirweä järäys, että kaikki silmänräpäyksessä meni nurin, ei nähtynyt enää huoneista ei tawaroista minkään näköistä, ei karjoja lautumella, eikä suuria ja tähyjä jhwäaittoja. He makasiwät talwisen taimaan alla paljaalla lumella ja lunta tuli sakeasti. Tuuli win-kui ja ulwoi puiden lalwoissa ja susien ulwomisia kuului ympäröinsä ja ne likeniwät ehtimiseen. Ja aiwan tuossa jo oli heitä iso parwi ja eräät suurimmat ja julmimmat haistelivat jo karwaisilla kuonoillansa heidän kaswojansa, pureskeliwat heidän kaswojansa, käsiänsä ja jalkojansa, että niitä hirweästi kivisteli ja karwasteli. Nuot suuret, hirweät pedot käänteliwät heitä sinne tänne ja nyt ne jo sieppasiwät kummankin selkäänsä ja alkoiwat hankea myhden juosta hötkötellä aika wauhtia eteenpäin, ja he tunsiwät tytinän ruumiisfansa, joka tuli siitä kun sudet juosta hölkkiwät. He oliwat niin kauhistuffissaan pelosta, ett'eiwät kenneet filmiänsä awaamaan; he koettiwat huutaa, mutta turhaan, heidän suunsa ei auennut ja heidän äänensä ei kulkenu. Wiimein weiwät sudet heidät pesäänsä ja siellä oli paljoa lämpimämpi kuin ulkona, mutta kauhea oli sielläkin olla, sillä sudet nuolesteliwat nyt ahleraan noita heidän ennen pureskeltuja käsiään, jalkojaan ja kaswojansa, ja niihin käwi niin hirweän kipeää ja woi kauhua! mitä muuta warten he niitä nuoliwat kulu sitte kaikenni syödäkseen.

Viimein kuitenkin heittivät sudet nuolemisen pois ja nyt olisi muutoin ollut hyvä, mutta pakoitti niin kowasti noita pureskeltuja jäseniä. Kun ei enää kuulunut eikä nähnyt susia, rohkeni vanhempi waimo awata filmiänsä ja ihmeekseen näki hän, että ei ollutkaan suden pesästä, waan ihmis-asunnossa, jossa he makasivat pehmeillä wuoteilla.

„Eipä tämä suden pesä taida olla niinkään huono,“ sanoi vanhempi waimo haario-päisään, hälijewällä ja sammaltawalla äänellä.

„Suden pesä?! Miettiikö hän aloittaa wanhan wirtensä, palkinnoksi paljoista suurista waiwoistamme?“ sanoi toinen tuwassa olewa waimonpuolen ääni.

„Kuultawasti hän on houriossa. Riitos Jumalan että hänkään toki tuli vielä henkiin,“ sanoi miehen ääni ja he molemmat menivät wuoteen wiereen walkealla katselemaan heitä.

Sairas katsella tirkisteli heihin ja käsitti että ihmisiä oli hänen edesjäsä.“ Wai ette te olekaan susia, mutta mihin olette riivatut minun tawarani panneet?“ sanoi hän willisti, waikka heikosti.

„Enkö minä oikein arwannut, että hän on houriossa?“ sanoi mies, „mutta miten toisen käynee?“

„Miesä minä nyt olen?“ kuului samassa heikosti toisesta wuoteesta.

„Hänkin toki tointuu,“ sanoi mies ja käweli wuodetta kohden. „Olkaa waan huoletta, te olette molemmin hywässä suojassa; tarwitzette lepoa, sentähden olkaa murheetoinna!“ sanoi hän sitten sairaille ja antoi heidän juoda raitista wettä.

Useampia päiviä kului, ennen kun sairaat tulivat oikealla toimellensa ja woivat wapaasti ja järjellisesti puhua, jolla aikaa talon wäki heitä huolella hoiti.

Waikka lufija jo warmaan arwaa, feitä nuot sairaat olivat, selitän kuitenkin selweyden wuoksi heidän oikean laitansa.

Uharin katoamisen jälkeen tuli Linnalan talosta pian lop-

pu. Monet welkojat, jotta kilwalla koettivat saada oman sa pois, tekivät talosta niin pian lopun, ett'ei sitä woiu aawistaakaan. Linnalan emäntä ja tytär seisoiwät nyt maailmassa köyhempinä kuin keppi-kerjäläiset. Kuin tuhka tuuleen, oli se juuri rikkaus kadonnut jonka perään he oliwät niin ahnaasti pyrkineet. Sydämen katkeruudella katselivat he nyt mennyttä suuruuttansa ja tulewaisuutta. He sadattelivat Maria ja pitivät kaikki nykyisen onnettomuutensa hänen wifanansa, mutta ei kertaakaan heidän mieleensä johtunut, että onnettomuus oli juuri heidän syynsä. Heillä oli vielä nytkin liian korkea sieslu, alentuaksensa muiden ihmisten wertaiseksi, mutta jos kuinkakin he olisivät päättäneet waiwanneet, ei heillä ollut sen parempaa neuwoa, kuin lähteä hakemaan — armo-leipää! Heille oli nyt oikein kättä kätisesti näytetty, ett'ei ihmisen suurin onni ole rikkaus, mutta eivät he vielä tuossakaan koulussa olleet nöyryyneet! He eivät millään tawalla tahtoneet omaan kylään mennä ruokaa anelemaan henkensä elättämiseksi, waan walitsiivat ulkopitäjät, joissa he tuntemattomina luulivat woiwansa salata entisen rikkautensa ja nykyisen häpeänsä. Kun eräänä talwisiltana tuli hirweä lumipyry, pitivät he sen erinomaisena onnen sattumana aikeensa salaamiseksi. He lähtiwätkin pyry-ilmassa, myöhään iltamalla tuolle pitkänlaiselle talottomalle taipaleelle, kelfka perästä ja niinkuin jo tiedämme, uupuivat he puoliwälin paikoille.

He olisivät wälttämättömästi paleltuneet kuoliaiksi tuolla kauhealla ilmalla, jos ei entinen Linnalan renki ja nyt hywin woiwan Taustan torpan isäntä, Matti, olisi sattunut aannupuoleen yötä tulemaan woiwalla hewosellaan kotiansa toisesta pitäjästä, jossa hän oli käynyt tärkeiin asioittensa wuoksi. Kun hän läheni sitä paikkaa, johonka matkustajat oliwät uupuneet, hyppeli ja korskui hänen hewosensa jo kaukana, jonkatähden Matti tarkasteli eteensä, mitä täältä tuliji. Hän hawaitji nyt kelfkan tiellä, josta hän rupeji aawistamaan likimaisja olewan jotain muutaakin. Hän sitoi hewosensa puuhun ja rupeji tar-

kastelemaan seutua. Kalkan kohdalla tien vieressä hawaitti hän korkean lumifinoksen, lähellä isoä kuusta. Hän rupefi sitä tongostelemaan ja ennen pitkää tuli sieltä nökösfälle vaatetten liepeitä, hän kaimoi enemmän ja sieltä tuli esille kaffi kokonaisista ihmistä! Matti käänteli heitä ja tutkisteli, olisiko heissä vielä henkeä. Hän pyyhki lunta pois heidän kasvoiltansa suurilla koirankoipi-kintaillaansa. Heissä ei näkynyt pienintäkään elonmerkkiä, mutta Matti kantoi waan heidät rekeensä ja alkoi nuwota Taustaa kohden, peitettyhänsä ensin heidät niin hylwästi kuin taifi, retipeitollansa ja hewosen loimella. Jos Matilla olisi ollut huonompi hewonen, olisi hänen outo kuormanja jäänyt taipaleelle, niin hirweä oli umpi, mutta Putte waan ponnisteli eteenpäin, waikka lunta oli mahaa myhden ja waikka reki lauttasi ja keikkui pystyssä. Perille tultuansa kantoi Matti molemmat löhtökäisensä huoneesen ja herätti waimonsa. Rapfille tehtiin lattialle sija ja kylmettyneet waimot pantiin heidän wuoteillaensa. Heidän kätenjä ja jalkansa oliwat kylmettyksissä kuin jäähynttilät ja kaswoissa useassa kohden näkyi kylmettyneitä paikkoja, mutta sydänkuopassa tuntui vielä olewan wähä henkeä. Matti rupefi nyt waimonsa kanssa kylmällä wedellä ja lumella hieromaan heidän kylmettyneitä raajojansa. He pitkittiwät hieromista aamuun asti, jolloin kaiffi jäätyneet paikat oliwat sulaneet ja alkoiwat punoittaa. Sairasten hengitys alkoi käydä helpommin, mutta puhetta, tuntoa ja hymmärrystä ei heillä vielä ollut. Kun hierojat hawaitfiwat, että heidän tilansa oli jotakin parempi, heittiwät he sairaa rauhaan ja paniwat itse vähäkki aikaa lewähtämään. Kaffi wuorokautta oli nyt siitä kulunut, kun sairaaat päästiwät nuot ennen ferrotut sekawat sanat ja siten osoittiwat heikkoä todellista elon merkkiä.

Toiset kaffi wuorokautta kului vielä, ennenkun entinen Sinnanalan emäntä tuli aiwan oikealle toimellensa. Hän tirkisteli ympärillensä, mutta ei woinut käsittää, missä hän oli, sillä ei hän ollut koskaan alentunut niin alas, että olisi käynyt

Taustan torpassa. Nyt tuli juuri Matti huoneesen ja sairastunsi hänesä entisen renkinä. Tuo tutustuminen kävi kipeästi kuin puukon pistos hänen sydämeensä, ja hän olisi suonut olevansa waikka misä muualla kuin kotikylänsään ja vielä päälliseksi Taustan torpassa. Menetetyh suurautensa häpeä oli ensimmäinen tunne toinnuttuansa tuosta sen jälkeen, kun hän oli tointunut vaarallisesta tilastansa! — Voi, voi kuinka kova on paatunut ihmishydän!

„Voi minua onnetonta,“ sanoi viimein sairas.

Matti kuuli sen. Hän meni hänen tykönsä ja sanoi: „älkää olko millännekään! Kiittäkää Jumalaa, että minä saan tullemaan samaa tietä, jolle te olitte uupuneet, muutoin te olisitte nyt jo kuolleet. Ottaisitteko mitään? sanokaa, niin minä annan,“ kehoitti hän.

„Missähän kaisu on?“ kysyi sairas.

„Hänkin on tallella ja hengissä,“ sanoi Matti.

„Jos minä saisin vähän jotakin ruokaa! sydäntäni niin koviin hiukkaa,“ sanoi sairas, ja oli ensimmäinen teko hänen uudesta tilastaan.

Matin waimo tuli nyt juuri huoneesen ja toimitti sairaalle helposti sulavaa ruokaa, mutta vähän kerrallaan. Matti waimoineen oli niin ystävällinen sairaille kuin ikänä taikii; he hoitivat kumpaakin suurella hellyydellä ja osanottavaisuudella.

„Toko me olemme kauan olleet teillä?“ kysyi sairas sydänsä.

„Keskä vuorolautta.“

„Keskä vuorolautta?!“

„Niin.“

„Kunhan minä näinkin niin paljon ja niin merkkillistä unta,“ sanoi sairas.

„Niin. Sepä olisikin soma tietää, mitä te tunsitte tuolla hirmuuisella ajalla. Teidän pitää vielä olla niin hyvä ja kertoa se minulle, mutta nyt te ette jaksaa, te tarvitsette lepoa

wielä useampia wuorokausia, ennenkun siihen tyhenette; lupaattekos?" sanoi Matti.

„Lupaan, se oli niin merkkillistä, hywääkö wai pahaa se merkinneepi“ sanoi sairas, joka oli jo wähän perehtynyt uuteen asemaansa; sitten hän taas raukesi nukkumaan.

Nyt taipui Kaisukin toimelleen. Hän tunji kohta paikat ja tiesi missä hän oli. Kun he huomasiwat, hänen olewan toimellansa, olivat he hywillänsä sekä hoitelivat ja waalivat häntäkin edelleen, niinkuin toistakin sairasta ja pitivät kaikki hänen tarpeensa esillä. Mutta hän häpesi niin nyhyistä tilaansa, ett'ei hän puhunut yhtään sanaa ja tarpeitansakin koki hän ottaa wuoteensa wierestä niin salaa, ett'ei sitä kukaan näkisi, ruokaa ja juomaa, jota siinä oli aina waralla,

Muutaman wuorokauden perästä jaksoi jo wanhempi sairas ruweta kertomaan horroksissa nähtyä näkyhänsä. Matti otti aikaa itsellensä ja kuunteli mielen jännityksellä kertomusta.

Kertomuksen ajalla ei hänessä näkynyt pienintäkään surumielisyyden ja wakaan ajattelemisen merkkiä, waan hän kertoi näkyhänsä suurella mieltymyksellä ja mielihyvällä ja kiihtyi aina paremmin iloisuudessa, jota etemmäs hän tuli! Tämän loputtua hänen silmänsä oikein loistivat ilosta!

„Mitä sinä luulet sen merkityksen? Wieläköhän minulla on kerran onni maailmassa, kun minä näin niin paljon rikkauksia?“ Kyshi hän Matilta, kun kertomus oli loppunut.

Matti otti hywin totisen näön ja aseman itsellensä. „Niin,“ aloitti hän. „Tuo teidän näkyne oli teidän oma mennyt aikanne. Jumala ei sallinut teidän wielä kuolla, että teillä olisi aikaa miettiä tilaanne. Jumalan hywyys wetää teitä parannukseen. Te toivotte wielä tapaawanne onnen tässä maailmassa ja teillä on todellakin wielä jäljellä eräs ja suurin onni, nimittäin se, että rukoillette Jumalalta syntein anteeksi saamista ja jos käsitätte sownnon hänen kanssaan, niin teillä ei ole wielä koskaan ennen ollutkaan semmoista onnea.“

„Enhän minä ole tehnyt kenellekään koskaan mitään pa-

haa, enkä ole itse syyppää nykyiseen onnettomuuteenikaan, se on kaikki Msari-roiston syy," sanoi waimo syntästä.

"Woi, woi! Msarihan oli juuri tuo sydämeen haavoitettu mies, jonka näitte puolikuollessa tilasjanne ja te itse juuri olitte ne, jotka tuon turmelewan haawan löitte;" sanoi Matti selitellen.

"Mitä se fitte oli tuo laiha olento, jonka musta sydän heilui ulkona rinnasta?"

"Se oli teidän ahneudensyntinne, joka teidän koko elämäne ajan on teillä niin ahneesti ratsastanut. Ja ne molemmat sairaut olivat teidän oma miehonne ja lapsenne, joilta sairauudesjanne kielсите kaiken mahdollisen awun, kun he kituivat kuoleman tautia", sanoi Matti totuudessa.

"Minä en ole ansainnut semmoista saarnaa rengiltäni", sanoi masentumaton entinen Linnalan emäntä.

"Minä en ole enään teidän renkinne ja sentähden olen woinut teille sanoa totuuden; mutta te ette hymärrä totuutta", sanoi Matti loufattuna wähän hlvästellen.

Puheet loppuivat nyt siihen. Tästä hetkestä pitäen tulivat molemmat sairaut harwapuheisiksi ja wihaisennäköisiksi, mutta eiwät kumminkaan puhjenneet nyt, niinkuin ennen, häwyttömiin puheisiin, sillä he käsittivät kumminkin senwerran, että he oliwat nyt entisen renkinsä armoilla.

Matti ei jaksanut heitä ajan pitkään elättää. Kun he senwerran toipuivat, että kykeniwät muuttamaan pois, otti pitäjään waiwaishoito heidät huostaansa. He eiwät sanoneet hyvästikään lähtiesään Taustan torpasta; niin oliwat he pahenneet Mattin harwoista totuuden sanoista!

Wuoden päiwät eliwät he vielä kituua ja sairasta elämää, sadatellen Msaria ja muiden ihmisien kowuutta, mutta fitte he kuoliwat paatuneessa mielessä melkein yksin ajoin, sillä he oliwat saaneet niin pahan wian terwehdellensä tuona hirmuisena yönä, ett'eiwät he woinest elää kauemmin.

Wennyt oli nyt mainio Linnala, menneet oliwat sen isän-

nät, emmännät ja perilliset, mennyt oli rikkaus, mennyt maine ja kunnia! Tuo suuri rikkaus hajosi kuin tuhka tuuleen, eikä siitä nähtään kukaan rikastuvan. Nyt oli tuo kitsas Linnalan emäntäkin tilin teossa leivisköistään. Kieneekö hän nähnyt jatkoa tuohon hirmuisena yönä näkemään näkyyhnsä?

Rymmenen vuotta oli edellisestä tapauksesta kulunut. Ruokolassa elettiin yhtä vahvasti kuin ennenkin. Surua oli lauan aikaa asustanut talossa, sillä suuron kunnia oli saanut tahrapilkun ja Märi oli se tahra, joka heidän mielestään niin paljon himmensi heidän kirkasta elämänruunuansa. Heidän mieleensä ei koskaan johtunut, että heidän talossaan oli juuri ja alkusyy tuohon tahraan. He eivät tulleet koskaan ajatelleeksi, että he kenties olivat liiaksi suuren arvon antaneet väärälle mammonalle ja että he olivat tuon ohjelman sa nojalla kosketelleet hellään paikkaan ja samassa wirittäneet paulan, johon jo aikaisin rikkauden surulta raskautettu nuorukainen helposti takertui. Märistä ei puhuttu Ruokolassa usein, sillä he häpesivät häntä mainitakin! Jos se jollain tapahtui, katkeroitti se yritys aina silloin heidän mieltänsä. Jää eli vielä yhä, mutta sangen vanha ja harmaa hän jo oli, sillä luonnon kansa kilpaa oli suru Märistä kokenut häntä vanhentaa. Niillä harvoilla kerroilla, jolloin poikansa tuli puheiksi, tuli hän aina synkkämieliseksi, eikä hän koskaan muuta sanonut kuin: „se voisto! Tawaraa hän kyllä sai, mutta ei ollut miestä sitä pitämään.“ Sitte koki hän kynnä huoneesta ulos, ett'ei hän olisi kuullut hänestä sen enempää.

Eräänä syyskuuniltana oli Ruokolan wäki juuri tullut työstä. Kylmä oli ilma ja kylmä utusade oli wihmonut kaimen päiwää. Melkein kaikki wäki oli takan ympärillä, takkawaikalla lämmittelemässä itseänsä ja he kurottivat kohmettuineita käsiänsä tulta kohden. Silloin aukei tuwan owi ja outo munkalainen astui sisään; kaikkein huomio kääntyi kohta tulijaa

kohden. Hän oli vanha harmaapäinen, repaleinen ukko, joka wilusta wärisewänä seisoi heidän edessänsä ja joka äkkiä katsoen näytti oleman pöhnäsä.

Talon isäntä oli myös saapuilla ja puoleksi iwalla, puoleksi uteliaisuudella astui hän tulijan eteen kysyen: „mistäs tämä ukko on kotoisin?”

„On ollut kerran aika, jolloin te ette kysyneet, kuka ja mistä minä olen”, sanoi tulija särkyneellä ja wärisewällä äänellä.

Isäntä waaleni ja astui askeleen takaperin. Tuossa wieraan äänessä oli hän kuullut jotain niin käsittämättömän tuttua, surullista ja tuskallista. Hän koki oikein iskemällä kiinnittää häneen katseensa. Rauhistuksella ponnisti hän tällä kerralla tottelematonta ääntänsä sanoiksi, ja kun hän wiimein sai sen tottelemaan, sanoi hän tulijalle puoleksi tukahtuneella äänellä: „mikä herran tähden sinä sitte oikein olet?”

„Te olette ennen kutsuneet minua — pojaksenne, Afari on minun nimeni.”

Kaikki säpsähtivät.

„Roisto! Tawaraa kyllä sait, mutta et ollut mies sitä pitämään! Kehtaatko tulla filmieni eteen, särkemään wiimeisenkin wanhan sydämeni?” sanoi isäntä wimmastuksissaan, sillä hän oli nyt tuntenut tulijassa poikansa.

„Roistoko? Niin, niin, oikein suuri roisto minä olen. Mutta woi, isä! Ette taida tietää, että suuri osa on ollut teillä tätä roistoa roistoksi tehdessä. Minullakin on kerran ollut sydän, joka on sytkinyt oikeasta luonnon hehkuvasta lämpimästä, on hehkunut oikeasta rakkauden palosta, te olette sen palon sammuttaneet ja wäärän mammonan työntäneet sammuneen hehkun sijaan. Woi, isä! Minun ei olisi pitänyt silloin totella teitä, minun ei olisi silloin pitänyt uskoa teitä, mutta minä olin niin opetettu lapsuudesta saakka. Minä olin silloin vielä niin nuori ja kokematon, mutta nyt on minulla jo kokemusta liiakäsin, ja surkea on tuo kokemus. Nyt minä osaisin

olla siinä afiasja teitä tottelematta, nyt minä osaisin olla teitä uskottomatta, mutta woi! nyt on jo myöhäistä! Jä, jä! Ei hän tullutkaan hyväksi, waikka me jo koetimme yhdessä olla, koetimme kauan olla. — Woi, woi, jä! Ei se olekaan niin, että rikkaus on ihmiselle suurin onni maailmasja ja tässä on nyt poikanne edessäanne, elävänä todistajana, ett'ei niin ole!" fanoi Asari ja hänen äänensä wäriä ja sanat tafertuiwat usejin kurrkuun.

Jä wetäysi kauhistuen kammariinsa, tuon kuultuansa, eikä wirkkanut yhtäkään sanaa. Asarin puhe oli tehnyt koko wäkeentän syvän waukutuksen, sillä siinä oli jotain niin surullisen totista ja woittamatonta, ett'ei se woinut olla oikeaan paikkaan koskematta. Sentähden tuliwat hekin kaitin umpi-mielisiksi eikä kukaan heistä puhunut mitään. Asarin äiti laittoi myrkänä illallista pöydälle ja kun wäki meni syömään fanoi hän pojallensa: „mene sinäkin illalliselle!" Asari totteli ja meni syömään. Kun muu wäki pani maata, osoitti emäntä oween päin ja fanoi: „pane sinä maata tuohon owi-wuoteeseen."

Läpimärkänä ja repaleisja kytkähti hän osoitettuun paikkaan. Asari oli todellakin pöhnässä, sillä ennenkuin hän tuli wauhaan kotiinsa, möi hän anelemiansa leipä-palasia ja osti niillä saaduilla penneillä wiinaa, jonka hän sitte rhyppi muka kawaistaksensa siten luontoaan.

Amulla warhain lienee talosja pidetty pieni neuwottelu, sillä heti Asarin ylös noustua tuotiin hänelle wauhat, mutta kumminkin puhtaat ja eheät waatteet, jotka hän puki päällensä.

Sen enempä ei pyytänyt Asari itsensä ottamista entiseen kotiinsa eikä sen enempä talon wäki pyytänyt häntä siihen jäämään, mutta siihen Asari kumminkin jäi. Hän meni syömään silloin, kun näti muidenkin menewän, eikä kukaan häntä kieltännyt, jos ei käskenyttään. Hän ei pitänyt seurustelua kenenkään kansja talon wäestäkään, sitä wähemmin muiden ihmisten kansja ja Mäntylän Taawan ja Karilan Heikin kohtaamista wälitti hän niin paljon kuin mahdollista. Hän ei puhunut juuri monesti muiden ihmisten kansja, oleskeli waan omisja sywisjä ja hiljaisja ajatutjisjaan. Wälitiin nähtiin hänen olewan hywiin syntkämielisjä ja silloin

hän usein itki. Sitä koki hän muilta salata, jonkatalahden hän aina silloin mennä kyntti piiloon; hän lienee silloin surrut mennyttä ihmisyhtään.

Ei kukaan talon väestä käskenyt häntä työhön, eikä hän itsestään tehnyt mitään isoa työtä; hän eli ja oli waan, niinkuin itse tahtoi, eikä kukaan siitä hänelle nureksinut. Näin oli nyt onnettoman Afari-raiskan tila ulkopuolisesti johonkin määrään parannut, sillä hänellä oli toki nyt murheeton leipä; mutta eräs kohta ei ollut vielä parannut, hän vielä ryyppi! Helmasynti ei woinut hänestä luopua, eli oikeammin sanoen: hän ei woinut luopua helma-synnistään, jonka orjana hän niin kauan oli ollut. Kun hän oli paremman wointisena, teki hän kaikenlaisia kellollisia lästiditä, joita myöskentele kylällä ja niillä saaduilla rahoilla osti hän wiinaa ja joi sitten niin kauan kun sitä riitti. Ei sitä kertaa hän ollut juowuspäisfään, ett'ei hän aina silloin itkenyt yksinänsä ja silloin kuultiin hänen aina sanowan hiljaa: „Wäärä mammona“. Kukaan ei raskinut häiritä eikä pillata häntä, sillä tuossa hänen surullisessa olemisessaan oli jotain niin wiehkeän aawistawaa ja sywää surullisuutta.

Tuossa asemassa wietti Afari wanhasssa kodissaan useampia vuosia.

Eräänä syksypäiwänä läksi hän taas kaupittelemaan käsityö-tekofsaan kylälle. Hän ei tullut yöksi kotiinsa, eikä siitä pidetty sen enemppää lufua. Namulla aikaisin kannettiin jotain liisteillä Ruokolaa kohden. Miehiet kantoivat kannettawansa tupaan ja laskiwat sen owiwuoteeseen. Raikki wäki kokoontui wuoteen ympärille katselemaan mitä siinä olisi. Kantajat ottiwat peitteen pois ja liisteillä makasi hirweästi murskaantunut miehenruumis! — Se oli — Afari, joka nyt viimeisen kerran oli tullut wanhaan kotiinsa! Hänen molemmat kätensä ja jalkansa oliwat murtuneet jämäksi ja päässä oli monta isoa haawaa; hän näytti paljon wuotaneen wertä. Hän oli illalla ryyppinyt kylällä ja lähtenyt sitten myöhemmin tulemaan kotiinsa, mutta hän oli niin juowuksissa, että taidotonna uupui tielle. Yöllä pimeässä oli hänen ylitfensä ajettu usealla hewosella raskasten kuormien kanssa. Kylän miehet oliwat hänen siitä löytäneet ja nyt tuoneet Ruokolaan. Raikki katsojat olivat liikutettuina ja kyynele silmissä, mutta enimmäin niitä toki tulwasi Afarin isän filmistä. Näyttipä siltä kuin Afarin huulilla olisi pyörinyt vielä sanat: „Isä, isä! Ei hän tullutkaan hywäksi, waikka me jo koetimme yhdessä olla! ei ihmisen suuri onni ole rikkaus tässä maailmassa!“

Wielä kerran awasi onneton Afari riutuneet filmänfä! ne sattuiwat hänen isäänsä, joka seisoj wuoteen wieressä. Sitte painoi hän taas kuolon kalwistamat filmänfä kiinni, eikä awannut niitä koskaan enää. Mutta ummistaessaan niitä kuultiin hänen wielä hiljaa kuiskaawan: „Wäärä mammona.“

LUETTELO

WERNER SÖDERSTRÖMIN KUSTANNUKSELLA PORVOOSSA ILMESTYNEISTÄ KIRJOISTA.

*Kirjat ovat luettelossa siinä järjestyksessä kuin ne
ovat kirjakauppaan ilmestyneet.*

* Etupäässä hankittava kansakirjastoihin.

-
- Åberg, I. O., *Pohjanmaan Helmi*. Romantillinen kertomus 1808 vuoden sodasta. Suomennos. Päälyslehti varustettu kauniilla kivipainokuvalla. 1878. 100 s. 1 m. 50 p.
- * Mellin, G. H., *Paavo Nissinen*. Kuvaelmia viimeisestä Suomen sodasta. Suomentanut Antti Jalava. Päälyslehti varustettu kauniilla kivipainokuvalla. 1879. 117 siv. 1 m. 25 p.
- Thomasson, Pehr, *Merimiehen Kosto*. Kertomus Ruotsin saaristosta. Kolmannesta painoksesta tekijän luvalla suomennettu. Päälyslehdellä kuva. 1879. 48 s. 65 p.
- Vindician, *Förgätmigej*. Ett litet häfte dikter. 1879. 60 s. 60 p.
- * Fries, F. M., *Aadolfi Eerikki Nordenskiöld* ja hänen keksintöretkensä vuosina 1858—1879 sekä höyrylaiva „Vegan“ päällikön katteini L. Palanderin elämäkerta. Kuvilla sekä kartalla varustettu. 1880. 44 s. 65 p.
- Nordostpassagen. Svenska publicistklubbens festtidning. Rikt illustrerad och försedd med karta. 1880. 24 s. (distr. f. Finland.) 1 m. 90 p.
- * Päivärinta, P., *Elämän Havainnoita I*. Kuvauksia kansamme elämästä. Sisältää: Uudistalo. Halla-aamuna. Mökin Maiju. Päälyslehdellä kuva. 1880. 75 s. 1 m.
- * ——— *Elämän Havainnoita II*. Kuvauksia kansamme elämästä. Sisältää: Noidan rangaistus. Vaimoni. Päälyslehdellä kuva. 1880. 72 s. 1 m.

- Kuva-kirja lapsille. 1880. 16 s. 30 p.
- Mitä markkinoilla saa nähdä. Kuva-kirja. 1880. 16 s. 40 p.
- Thomasson, Pehr, *Gubben Strid och hundens Frid*. Pennrit-
ning. Med 7 illustrationer. Ny upplaga. 1880. 67 s.
(dist. f. Finland) 65 p.
- * Åberg, I. O., *Aina*. Kertomus viimeisestä Suomen sodasta.
Suomennos. Päällyslehti varustettu kauniilla kivipai-
nokuvalla. 1880. 51 s. 80 p.
- * Mellin, G. H., *Ulla Fersen*. Kuvaelmia meritapauksista
1788 vuoden sodassa. Suomentanut Arvo L:nd. 1880.
130 s. 1 m. 25 p.
- * Krohn, J., *Yrjö Aukusti Vallin* ja hänen matkansa Arabi-
assa. Vallinin muotokuvan kanssa. 1880. 48 s. 50 p.
- Luku-kirja kauniilla kuvilla lapsille. 1880. 32 s. 40 p.
- Segerstedt, A., *Linnea*, tidning för barn och ungdom. 1:sta
årg. Illustrerad, 1880. 196 s. (distr. f. Finland)
2 m. 75 p.
- * Thomasson, Pehr, Ukko Striid ja hänen koiransa. Neljän-
nestätoista painoksesta tekijän luvalla suomennettu.
Varustettu kuvalla. 1881. 72 s. 55 p.
- * Sairasten hoito perheissä. Vanhan lääkärin kirjoittama.
Ruotsinkielisestä käännöksestä suomensi *Aatto S.* 1881.
88 s. 55 p., sid. 80 p.
- * Päivärinta, P., *Mökin Maiju*. Kuvaus kansamme elämästä.
(Ylipainos kokoelmasta „Elämän Havainnoita“) 1880.
37 s. 50 p.
- * — *Uudistalo. Halla-aamuna*. Kaksi kuvausta kansan
elämästä. (Ylipainos kokoelmasta „Elämän Havainnoi-
ta“) 1880. 38 s. 50 p.
- * — *Noidan rangaistus. Vaimoni*. Kaksi kuvausta kan-
san elämästä. (Ylipainos kokoelmasta „Elämän Havain-
noita“) 1880. 72 s. 1 m.
- * Krohn, J., *Maksimilian Aukusti Myhrberg*. Myhrbergin
muotokuvan kanssa. 1881. 48 s. 50 p.
- * Kertomuksia Kansalle. *N° 1. Virolaisia Satuja ja Tari-
noita I*. Suomentanut Väinö. Kuvallinen päällyslehti.
1881. 31 s. 25 p.
- * — *N° 2. Norjalaisia Satuja ja Tarinoita I*. Suomen-
tanut Juhani H. Kuv. päällysl. 1881. 31 s. 25 p.
- * Strömborg J. E., *Muistoonkirjoituksia Joh. Ludv. Runeber-*

- gin elämäkerrasta. I. Runebergin lapsuus ja kouluajat.*
Suomennos. 1881. 62 s. 1 m.
- * Kertomuksia kansalle. *N° 3. Suomalaisia Satuja ja Tarinoita. I. Kokoellut Väinö. Kuv. päällysl.* 1882.
30 s. 25 p.
- * Päivärinta, P., *Elämän Havainnoita. III.* Kuvauksia kansamme elämästä. Sisältää: Tahdon voima. Puutteen Matti. Pällyshehdellä kuva. 1882. 95 s. 1 m.
- * Yleinen ihmiskunnan historia. Sisältävä myöskin tärkeimmät sivistys-, kirjallisuus- ja kirkkohistorialliset tapahtumat. Georg Weberin „*Lehrbuch der Weltgeschichte'n*“ mukaan toimitettu. Suomensi Aatto S(uppanen). Runsaasti varustettu tekstiä valasevilla kuvilla. Tähän saakka on 16 vihkoa painosta ilmestynyt. 1:nen vihko ilmestyi 16 p. jouluk. 1882. Vihkossa 96 s.
1 m. 75 p. vihko.
Paraimmalle paperille painettu à 2 m. „
- * Canth, Minna., *Murtovarkaus.* Näytelmä viidessä kuvauksessa. 1883. 37 s. 1 m. 25 p.
- Päivärinta, P., *Torpan Poika.* Kuvaus kansan elämästä. Ynnä tekijän elämäkerran ja muutokuvan kanssa. 1883.
158 s. 2 m. 25 p.
- * — *Tahdon voima. Puutteen Matti,* Kaksi kuvausta kansan elämästä. (Ylipainos kokoelmasta „Elämän Havainnoita“) 1882. 92 s. 1 m.
- * Szinnyei, J., *Suomen kielen heimolaiset.* 1883. 40 s. 1 m.
- * Bergroth, Elis, *Martti Lutherus.* Jumalan valtakunnan voitto hänessä ja hänen kauttansa. Muistoksi Lutheruksen syntymästä 400 vuotta sitten. Varustettu kauniilla kivipiirroksella ja 4 hienolla puupiirroksella. *Toinen painos.* 1883. 50 s. 65 p.
korukansissa sid. 1 m. 50 p.
- * Thomas, Louis, *Suuret Keksinnöt.* Seitsemänestä lisätystä painoksesta suomeksi sovitteli ja mukaili K. Suomalainen. Runsaasti varustettu tekstiä valasevilla kuvilla. 3 vihkoa on painosta tähän saakka ilmestynyt. Vihkossa 64 s. 85 p. vihko.
- Virittäjä. Kieli- ja kansantieteellisiä lehtiä. Toimittanut *Kotikielen Seura. I. Ynnä kartta.* 1883. 262 s.
3 m. 75 p.

- * Päivärinta, P., *Elämän Havainnoita. IV. Kuvauksia kansamme elämästä. Sisältää: Kontti-Anna. Ruoti-Ukko. Päälyllyhdellä kuva. 1883. 86 s. 1 m.*
- *Bilder ur lifvet. Noveller. Öfvers. af Rafaël Hertzberg. Med författarns biografi och porträtt. 1883. 125 s. 1 m. 60 p.*
- * Strömborg, J. E., *Muistoonkirjoituksia Joh. Ludv. Runebergin elämäkerrasta. II. Runebergin ylioppilasaika ja ensimmäinen maisterivuosi. Suomennos. 1883. 81 s. 1 m. 25 p.*
- Soini, Vilho, *Valoa Kansalle! Draamallinen kuvaelma 3 näytöksessä. 1883. 76 s. 1 m. 50 p.*
- * Kertomuksia Kansalle № 4. *Sotakuvia 1848 ja 1849 vuosista. Kirjoittanut M. Jókai. Unkarin kielestä suomennettu. Kuvall. päälyllysl. 1884. 31 s. 25 p.*
- * — № 5. *Kontti-Anna. Kuvaus kansamme elämästä. Kirjoittanut P. Päivärinta. 1883. 29 s. 25 p.*
- M-n, Emil, *Kristus edestämme ja Kristus meissä. Tärkeä ajankysymys nykyisten hengellisten liikkeiden tähden. 1884. 16 s. 25 p.*
- * Jahnsson, E. F., *Muuan suomalainen soturi Kristiina kuningattaren aikakaudelta. Historiallinen romani. 1884. 266 s. 3 m. 50 p.*
- * Aho, Juhani, *Kievarin pihalla. Muudan markkinamies. 1884. 148 s. 1 m. 75 p.*
- * A. L. O. E., *Indialaisia Kuvaelmia. Suomennos. 1884. 59 s. 75 p.*
- * Krogerus, V. *Suomen katkismuksen historia. 1884. 45 s. 50 p.*
- * Lyra, A. V. *Rippikouluun valmistava kristillisyyden opetus Suomen seurakunnissa. 1884. 80 s. 1 m.*
- * Bergroth, Elis, *Rukous-, saarna- ja virsikirja, käytettävä hartaushetkinä merellä ja kodissa. 1884. 419 s. 3 m. 25 p., sid. 4 m., sid. koruk. 4 m. 75 p.*
- Ibsen, Henrik, *Yhteiskunnan tukeet. Näytelmä neljässä näytöksessä. Suomentanut Pio Talmaa. 1884. 108 s. 1 m. 75 p.*

HEIKKI REENPÄÄN
KIRJASTO

Kaunokirjall-
suus 1

Päivärinta

KANSALLISKIRJASTO

Werner Söderströmin kustannuksella on ilmestynyt:

Muuan suomalainen soturi

Kristiina kuningattaren aikakaudelta.

Historiallinen romani. Kirjoittanut E. F. Jahnssoon.

Hinta: 3 m. 50 p.

Helsingfors Dagbladin kiittävästä arvostelusta suomenamme tähän seuraavat kohdat:

„Hra Jahnssoonin romaani kertoilee „suomalaisesta soturista kuningatar Kristiinan aikana“ ja kuvailee warinkin sen Ruotsin historiasja merkillisen aikakauden tapoja, elämää ja valtiollisia kohtia. Erittäin wärikkäästi ja laajasti on esitetty eri kansanluokkien elämä Ruotsin pääkaupungissa, ja se onkin teoksen paraimpia ansioita. Muuten on kirjassa runsaasti tyypejä silloisesta aatellis- ja porwarisfäädyistä, sekä miehiä että naisia, jotka hywin taittawasti johdetaan kertomuksen romanttisissa seikkailuisja lukijan silmään eteen.

Yleensä on esitystapa hywä ja kuwaawainen. Warinkin onnistuu kirjailija hywin tapaustenja pohjain kuwaamisessa, joko hän esittää meluista katukahakkaa Tukholmassa, loistawia pitoja aatellisessa talossa, valtiollisiin asioihin tyytymättömien kokousta porwaritalon katon alla, wenheen taistelua meren myrskysissä tai yöllistä seikkailua Suomen metsissä. Tämä kirjaspohjaisesti ja miellyttävästi kuwaamisen taito tekee hywin wiehättäväksi koko kertomuksen, jonka yfityiskohdat muuten owat tehdyt romantiikin sääntöjen mukaan, niin että siinä on jännittäviä, seikkailunomaisia kohtauksia, aawistanattomia ulkoa tulewia vaikutuksia, jotka ohjaawat tapausten juokhua, hengenwaaroja, pirullista julmuutta, enfelinhywyhtä, jalointa ritarillisuutta y. m.

Teos on löytäwä monta kiitollista lukijaa, warinkin nuorison seasta, ja kun on jonkinlainen sankarirunoelma ja siinä monta ripeätä, miehuullista ja ritarillista piirrettä, ja kun kirjan aatteena on oikeuden taistelu raakuutta, wäkiwaltaa ja julmuutta vastaan.“

Joulukuksi ilmestyy saman tekijän kirjoittama, palkinnon saanut teos:

Hatanpään Heikki

ja hänen morstamensa.

Kertomus Tuomas piispan ajoilta.
